

Strategia Rozwoju Gminy Dzierżążnia na lata 2026-2035

Dzierżążnia, 2026

Zamawiający:

Gmina Dzierżążnia

Dzierżążnia 28

09-164 Dzierżążnia

Wykonawca:

Westmor Consulting Urszula Wódkowska

Biuro: ul. Królewiecka 27, 87-800 Włocławek

Siedziba: ul. 1 Maja 1A, 87-704 Bądkowo

Zespół autorów:

Kierownik Projektu – Karolina Drzewiecka

Konsultant – Joanna Kaszubska

Analitik – Dominika Kujawa

Spis treści

Wstęp	4
1. Wnioski z diagnozy	13
1.1. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej gminy	14
1.2. Analiza SWOT	21
1.3. Potencjał gminy	25
1.4. Bariery i potrzeby rozwojowe	26
2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym, kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych i oczekiwane rezultaty planowanych działań	29
3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy	54
3.1. Struktura sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych	54
3.2. System powiązań przyrodniczych	57
3.3. Główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych	60
3.4. Główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej	62
4. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie	66
4.1. Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu	66
4.2. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej	69
4.3. Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenie szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej	70
4.4. Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	72
4.5. Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego	72
4.6. Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej	74
4.7. Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW	76
4.8. Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko	77
4.9. Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej	78
4.10. Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji	80
5. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań	81
6. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy Dzierżążnia	83
7. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	83
8. Ramy finansowe i źródła finansowania	87
Spis tabel i rysunków	92

Wstęp

Strategię rozwoju gminy sporządza się na podstawie art. 10e. i 10f ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2025 poz. 1153 ze zm.). Strategię rozwoju sporządza się w formie tekstowej oraz graficznej zawierającej zobrazowanie treści, w szczególności: modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej i obszarów strategicznej interwencji.

Strategia rozwoju jest kluczowym dokumentem wyznaczającym długoterminowy kierunek rozwoju jednostki samorządu terytorialnego. Stanowi ona spójną koncepcję działań zmierzających do świadomego i zaplanowanego przejścia od stanu obecnego do stanu pożądanego, określonego w przyjętej wizji rozwoju. Dokument ten integruje cele oraz instrumenty ich realizacji w perspektywie wieloletniej, uwzględniając zarówno uwarunkowania wewnętrzne, jak i zmieniające się otoczenie.

Strategia rozwoju pełni rolę nadrzędną wobec innych dokumentów planistycznych i programowych gminy, stanowiąc punkt odniesienia dla podejmowanych decyzji oraz realizowanych polityk publicznych. Określa ona cele rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym, a także kierunki działań służące poprawie jakości życia mieszkańców, wzmocnieniu lokalnej gospodarki oraz zrównoważonemu wykorzystaniu zasobów gminy.

Dokument ten jest jednocześnie narzędziem koordynacji działań różnych podmiotów funkcjonujących na terenie gminy, w tym władz samorządowych, mieszkańców, przedsiębiorców oraz partnerów społecznych. Dzięki temu strategia rozwoju nie tylko wyznacza ramy długofalowej polityki rozwoju, lecz także sprzyja budowaniu wspólnej odpowiedzialności za przyszłość gminy oraz efektywnemu wykorzystaniu dostępnych środków finansowych, w tym funduszy zewnętrznych.

Uwarunkowania programowe

Strategia Rozwoju Gminy Dzierżążnia na lata 2026-2035 stanowi dokument bazowy, który określa, jakie działania powinny być wdrażane, aby wspierać dalszy rozwój Gminy, przede wszystkim w sferze społecznej i gospodarczej, ale także wpływać na ożywienie sfery kulturalnej i turystycznej z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju. Przy jej formułowaniu, pod uwagę wzięto założenia obowiązujących dokumentów strategicznych wyższego rzędu, tj.:

- Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030;
- Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r.;
- Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026;

- Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze;
- Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły;
- Plan przeciwdziałania skutkom suszy;
- Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym.

Poniżej dokonano opisu zgodności założeń strategicznych Gminy Dzierżążnia z dokumentami wyższego rzędu.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Strategia została przyjęta uchwałą nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (M.P. 2017 poz. 260). Głównym celem Strategii jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.

W dokumencie określono następujące cele szczegółowe:

- Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną,
- Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony,
- Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

Cele zakładane do realizacji przez Gminę wpisują się w cele i kierunki działań zawarte w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, głównie w cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu, kierunek interwencji – zwiększenie efektywności programowania rozwoju poprzez zintegrowanie planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego oraz zapewnienie realnej partycypacji społecznej, a także Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, kierunki interwencji – aktywne gospodarczo i przyjazne mieszkańcom miasta, rozwój obszarów wiejskich i wzmocnienie sprawności administracyjnej samorządów terytorialnych oraz ich zdolności do współpracy z partnerami na rzecz rozwoju.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Jest to podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. i został przyjęty przez Radę Ministrów uchwałą nr 102 z dnia 17 września 2019 r. (M.P. 2019 poz. 1060). Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 rozwija postanowienia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).

Głównym celem polityki regionalnej jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju,

co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.

Powyższy cel realizowany jest poprzez trzy cele szczegółowe polityki regionalnej:

1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.
2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych.
3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Założenia strategiczne Gminy Dzierżążnia zostały określone z uwzględnieniem postanowień Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku

Strategia została przyjęta przez Radę Ministrów Uchwałą nr 105 z dnia 24 września 2019 r. (M.P. z 2019 r. poz. 1055).

Cel główny Strategii brzmi: Zwiększenie dostępności transportowej oraz poprawa bezpieczeństwa ruchu uczestników i efektywności sektora transportowego, przez tworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikowi systemu transportowego w wymiarze krajowym, europejskim i globalnym. Zrealizowanie powyższego celu wymagać będzie osiągnięcia następujących kierunków interwencji:

- kierunek interwencji 1: budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce;
- kierunek interwencji 2: poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym;
- kierunek interwencji 3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności;
- kierunek interwencji 4: poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu oraz przewożonych towarów;
- kierunek interwencji 5: ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko;
- kierunek interwencji 6: poprawa efektywności wykorzystania publicznych środków na przedsięwzięcia transportowe.

Założenia strategiczne Gminy Dzierżążnia, obejmujące przebudowę i modernizację sieci dróg gminnych, rozwój infrastruktury dla komunikacji pieszej i rowerowej, odbudowę i rozwój transportu zbiorowego oraz ogólną poprawę bezpieczeństwa w ruchu drogowym, wpłyną na osiągnięcie celu głównego Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r.

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026

Przyjęty został uchwałą numer 242 Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 2023 r. Dokument stanowi podstawę niezbędną do realizacji ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Głównym celem Programu jest zwiększenie odporności zasobu zabytkowego w Polsce.

Powyższy cel realizowany będzie przez następujące cele szczegółowe:

Cel szczegółowy 1. Weryfikacja wybranego zasobu zabytków i wzmocnienia narzędzi ochrony dziedzictwa o wyjątkowej wartości.

- Kierunek działań 1.1. Podnoszenie wiedzy o wybranych grupach zasobu zabytkowego kraju.
- Kierunek działań 1.2. Ochrona zabytków i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości.
- Kierunek działań 1.3. Realizacja międzynarodowych zobowiązań.

Cel szczegółowy 2. Wzmocnienie potencjału organizacyjnego systemu ochrony zabytków.

- Kierunek działań 2.1. Cyfryzacja procesów administracyjnych.
- Kierunek działań 2.2. Wzmacnianie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków.
- Kierunek działań 2.3. Reforma finansowania ochrony i opieki nad zabytkami.

Cel szczegółowy 3. Rola zabytków w zrównoważonym rozwoju (edukacja i partycypacja).

- Kierunek działań 3.1. Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych.
- Kierunek działań 3.2. Edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego.

Jednym z celów operacyjnych Strategii Rozwoju Gminy Dzierżążnia na lata 2026-2035 jest rozwinięta i powszechnie dostępna oferta kulturalna i sportowo-rekreacyjna, w ramach którego realizowane będą działania na rzecz zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego, obejmujące zabezpieczenie przed degradacją i rewaloryzację cennych obiektów zabytkowych na terenie gminy. Zgodnie z powyższym oba dokumenty są ze sobą spójne.

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze

Dokument przyjęty został uchwałą numer 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 maja 2022 r. Głównym celem strategii wojewódzkiej jest zapewnienie wysokiej jakości życia przez trwały i zrównoważony przestrzennie rozwój województwa, służący wzrostowi znaczenia regionu w Europie i na świecie, przy poszanowaniu zasobów środowiska.

Cel ten zamierza się osiągnąć poprzez realizację działań w obszarach tematycznych rozwoju:

Obszar GOSPODARKA; cel rozwojowy: konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze; kierunki działań:

- Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości,
- Rozwój zintegrowanego systemu sprzyjającego generowaniu i absorpcji innowacji,
- Cyfryzacja gospodarki,
- Rozwój konkurencyjnej gospodarki,
- Rozwój miast jako centrów aktywności gospodarczej,
- Aktywizacja gospodarcza obszarów wiejskich.

Obszar DOSTĘPNOŚĆ; cel rozwojowy: dostępne i mobilne Mazowsze; kierunki działań:

- Zwiększenie dostępności transportowej i spójności przestrzennej regionu oraz udziału środków transportu przyjaznych dla środowiska, mieszkańców i przestrzeni,
- Rozwój uporządkowanej sieci osadniczej, sprzyjającej wykorzystaniu transportu zbiorowego i ruchowi niezmotoryzowanemu,
- Udrożnienie systemu tranzytowego i ograniczenie ruchu tranzytowego na pozostałych trasach.

Obszar ŚRODOWISKO I ENERGETYKA; cel rozwojowy: zielone, niskoemisyjne Mazowsze; kierunki działań:

- Zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz zachowanie wysokich walorów środowiska,
- Proekologiczna transformacja energetyki,
- Przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym i adaptacja do zmian klimatu,
- Poprawa jakości środowiska,
- Podnoszenie efektywności energetycznej.

Obszar SPOŁECZEŃSTWO; cel rozwojowy: Mazowsze zintegrowane społecznie; kierunki działań:

- Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego,
- Podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz zmniejszenie różnic w dostępie do świadczeń zdrowotnych i opiekuńczych,
- Aktywizacja społeczno-gospodarcza mieszkańców,
- Rozwój priorytetowych dla województwa dziedzin nauki,
- Włączenie i integracja społeczna.

Obszar KULTURA I DZIEDZICTWO; cel rozwojowy: Mazowsze bogate kulturowo; kierunki działań:

- Ochrona i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego,
- Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju gospodarczego i promocji województwa,
- Upowszechnienie kultury i twórczości,
- Kreowanie miast i wsi jako centrów aktywności kulturalnej i turystycznej.

Strategia Rozwoju Gminy Dzierżążnia na lata 2026-2035 jest zgodna z celami Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze, wspierając ich realizację na poziomie lokalnym. Zgodność ta opiera się na wspólnym dążeniu do zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańców poprzez trwałą i zrównoważony rozwój, przy jednoczesnym poszanowaniu zasobów środowiska naturalnego.

Gmina Dzierżążnia wpisuje się w cele strategii wojewódzkiej we wszystkich jej kluczowych obszarach tematycznych:

- Gospodarka: Gmina zakłada rozwój lokalnej przedsiębiorczości, aktywizację gospodarczą obszarów wiejskich oraz tworzenie zintegrowanej oferty opartej na rolnictwie ekologicznym i turystyce.
- Dostępność (mobilność): W ramach poprawy dostępności transportowej, lokalna strategia stawia na modernizację dróg, przeciwdziałanie wykluczeniu komunikacyjnemu (odbudowa transportu zbiorowego) oraz rozwój infrastruktury pieszo-rowerowej wspierającej ruch niezmotoryzowany.
- Środowisko i energetyka: Dążąc do „zielonego, niskoemisyjnego Mazowsza”, gmina planuje redukcję niskiej emisji, zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE) oraz przeciwdziałanie skutkom suszy i zmian klimatu poprzez rozwój systemu małej retencji.
- Społeczeństwo, kultura i dziedzictwo: Zgodnie z celem zintegrowanego i bogatego kulturowo regionu, w Dzierżążni zaplanowano rozwój usług opiekuńczych dla seniorów, podnoszenie standardów oświaty oraz ochronę i rewaloryzację lokalnego dziedzictwa kulturowego.

Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły

Plan został przyjęty przez Ministra Infrastruktury w drodze rozporządzenia z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. 2023 poz. 300). Dokument został wydany na podstawie art. 321 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne i ma zastosowanie do sześcioletniego okresu planistycznego obejmującego lata 2022-2027.

Priorytetem planu jest stworzenie w ekosystemach wodnych i od wód zależnych warunków sprzyjających osiągnięciu celów środowiskowych wyznaczonych dla poszczególnych jednolitych części wód oraz dla obszarów chronionych. Służy on koordynowaniu działań mających na celu osiągnięcie lub utrzymanie co najmniej dobrego stanu wód oraz ekosystemów od wód zależnych, poprawę stanu zasobów wodnych, polepszenie możliwości korzystania z wód oraz zmniejszenie ilości wprowadzanych zanieczyszczeń.

Główny cel realizowany jest poprzez sprecyzowane cele środowiskowe, zdefiniowane m.in. jako:

- osiągnięcie co najmniej dobrego stanu lub dobrego potencjału ekologicznego oraz dobrego stanu chemicznego dla wód powierzchniowych,
- zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny na odcinku istotnego cieku lub na cieku głównym, a także według wymagań gatunków chronionych i gatunków o znaczeniu gospodarczym,
- osiągnięcie dobrego stanu ilościowego i chemicznego dla wód podziemnych oraz odwracanie znaczących i utrzymujących się trendów wzrostowych stężeń zanieczyszczeń,
- spełnienie wymagań obszarów przeznaczonych do ochrony siedlisk lub gatunków, dla których utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie.

Narzędziem do zrealizowania powyższych celów środowiskowych jest Zestaw działań (zbiór wszystkich działań planowanych do wdrożenia, w podziale na działania techniczne i działania wspomagające – nietechniczne). Katalog działań krajowych zawiera łącznie 171 działań zgrupowanych w następujące kategorie:

- 1) przemysł,
- 2) gospodarka komunalna,
- 3) rolnictwo,
- 4) kształtowanie naturalnych warunków hydromorfologicznych,
- 5) ochrona siedlisk i gatunków,
- 6) kształtowanie naturalnych warunków hydrologicznych,
- 7) monitoring i ewaluacja,
- 8) działania organizacyjno-prawne, informacyjne i edukacyjne,
- 9) kształtowanie stosunków wodnych oraz ochrona ekosystemów od wód zależnych (w tym morfologia i zachowanie ciągłości biologicznej cieków),
- 10) działania kontrolne i nadzorcze,
- 11) projekty badawczo-rozwojowe.

Założenia Strategii Rozwoju Gminy Dzierżążnia na lata 2026-2035 są zbieżne z Planem gospodarowania wodami i realizują jego nadrzędne cele środowiskowe poprzez odpowiednio dopasowane kategorie z katalogu działań krajowych. Dążąc do osiągnięcia celu środowiskowego, jakim jest co najmniej dobry stan ekologiczny i chemiczny wód, gmina zakłada kompleksowe wsparcie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków oraz ograniczanie zanieczyszczeń obszarowych pochodzących z nawozów rolniczych. Inwestycje te wprost wpisują się w określone w Planie kategorie działań z zakresu gospodarki komunalnej oraz rolnictwa.

Z kolei realizacja celu środowiskowego polegającego na zapewnieniu drożności cieków i spełnieniu wymagań obszarów chronionych opiera się w strategii na racjonalnym zagospodarowaniu dolin rzecznych, w szczególności nieuregulowanej rzeki Płonki, oraz ochronie rozlewisk pełniących rolę ważnych korytarzy ekologicznych. Stanowi to bezpośrednie wypełnienie planowanej w dokumencie krajowym kategorii działań ukierunkowanych na kształtowanie stosunków wodnych oraz ochronę ekosystemów od wód zależnych. Dodatkowo, w odpowiedzi na wspomniane ryzyko niedoboru wód, strategia zakłada budowę i rozwój infrastruktury małej retencji m.in. w miejscowościach Kucice i Wierzbica Pańska. Działania te ściśle realizują kategorię kształtowania naturalnych warunków hydrologicznych. Wszystkie zaplanowane inwestycje mają być ponadto uzupełnione systematyczną edukacją ekologiczną mieszkańców i rolników z zakresu racjonalnego korzystania z zasobów wodnych i wód opadowych, co z powodzeniem wdraża założoną w Planie kategorię działań organizacyjno-prawnych, informacyjnych i edukacyjnych.

Plan przeciwdziałania skutkom suszy

Plan został przyjęty we wrześniu 2021 r. w drodze rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy, Dz.U. 2021 poz. 1615). Ze względu na swój ogólnokrajowy zasięg (z podziałem na dorzecza) oraz powszechnie obowiązującą moc prawną, dokument ten stanowi fundament skutecznego planowania gospodarki wodnej w Polsce. Jego długofalowy charakter opiera się na sześcioletnich cyklach planistycznych, z których obecny obejmuje lata 2021-2027.

Głównym elementem PPSS jest katalog działań, których wdrożenie przyczyni się do realizacji celu, jakim jest przeciwdziałanie skutkom suszy, odwołujące się do procesu kształtowania zasobów wodnych oraz racjonalnego korzystania z nich zgodnie z obowiązującymi normatywami. Wśród proponowanych działań znajdują się działania związane ze zwiększeniem retencji (zarówno sztucznej, jak i naturalnej), działania formalne, a także działania edukacyjne.

Powyższy cel realizowany będzie przez następujące cele szczegółowe:

- 1) skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych na obszarach dorzeczy;
- 2) zwiększanie retencji na obszarach dorzeczy;
- 3) edukacja i zarządzanie ryzykiem suszy;
- 4) formalizacja i zaplanowanie finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Jednym z celów operacyjnych Strategii Rozwoju Gminy Dzierżążnia na lata 2026-2035 jest zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska naturalnego oraz adaptacja do zmian klimatu, w ramach którego realizowane będą działania na rzecz poprawy stosunków wodnych, obejmujące wspieranie małej retencji, gromadzenie wód opadowych i racjonalizację zużycia wody na terenie gminy. Lokalne inicjatywy przewidziane w Strategii Rozwoju Gminy Dzierżążnia stanowią bezpośrednią odpowiedź na ogólnokrajowe kierunki interwencji określone w PPSS, wpisując się w strukturę i dążenia dokumentu.

Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym

Prace nad przygotowaniem PZRP były poprzedzone przygotowaniem wstępnej oceny ryzyka powodziowego (WORP), a następnie, dla obszarów wskazanych we WORP, map zagrożenia powodziowego (MZP) i map ryzyka powodziowego (MRP). Wskazano wówczas 3 obszary dorzeczy: Odry, Wisły i Pregoly, a także 9 regionów wodnych: Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego, Warty, Środkowej Odry, Górnej Odry, Łyny i Węgorapy, Dolnej Wisły, Środkowej Wisły, Małej Wisły, Górnej Wisły, w których istnieje potencjalnie duże ryzyko powodziowe. Dla tych obszarów dorzeczy i regionów wodnych opracowano plany zarządzania ryzykiem powodziowym. Plany te podlegają przeglądowi i ewentualnej aktualizacji co 6 lat.

Ze względu na położenie gminy Dzierżążnia w granicach zlewni Wisły, to właśnie zapisy tego dokumentu są wiążące dla obszaru przedmiotowej gminy i muszą być uwzględniane w lokalnych dokumentach planistycznych. Plan zaktualizowany w ramach II cyklu planistycznego został przyjęty rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz.U. 2022 poz. 2739), które obowiązuje od 23 marca 2023 r. Pierwotny dokument z I cyklu planistycznego został przyjęty pod koniec 2016 r.

Głównym celem PZRP jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej. Cel ten realizowany jest poprzez 3 cele główne i 11 celów szczegółowych.

Cel główny 1. Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego

- Cel szczegółowy 1.1. Zapewnienie warunków ograniczających możliwość występowania powodzi
- Cel szczegółowy 1.2. Zapewnienie racjonalnego gospodarowania obszarami zagrożenia powodziowego

Cel główny 2. Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego

- Cel szczegółowy 2.1. Zapewnienie warunków redukujących możliwość występowania powodzi

- Cel szczegółowy 2.2. Redukcja obszaru zagrożonego powodzią oraz zapewnienie racjonalnego gospodarowania obszarami zagrożenia powodziowego
- Cel szczegółowy 2.3. Redukcja wrażliwości społeczności i obiektów na obszarze zagrożenia powodzią

Cel główny 3. Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym

- Cel szczegółowy 3.1. Zwiększenie skuteczności prognozowania i ostrzegania o zagrożeniach meteorologicznych i hydrologicznych
- Cel szczegółowy 3.2. Zwiększenie skuteczności reagowania ludzi, firm i instytucji publicznych
- Cel szczegółowy 3.3. Zwiększenie skuteczności odbudowy i powrotu do stanu sprzed powodzi
- Cel szczegółowy 3.4. Wdrożenie systemu analiz popowodziowych i zwiększanie jego skuteczności
- Cel szczegółowy 3.5. Wdrożenie instrumentów prawnych i finansowych zwiększających bezpieczeństwo powodziowe
- Cel szczegółowy 3.6. Zwiększenie świadomości i wiedzy na temat źródeł zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego.

Działania zaplanowane w Strategii Rozwoju Gminy Dzierżążnia na lata 2026-2035 wykazują spójność z celami i kierunkami interwencji określonymi w Planie Zarządzania Ryzykiem Powodziowym.

Gminny dokument wyznacza cel operacyjny skoncentrowany na zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska naturalnego oraz adaptacji do zmian klimatu, w ramach którego promowana będzie poprawa stosunków wodnych, wspieranie małej retencji, gromadzenie wód opadowych oraz racjonalizacja zużycia wody. Te lokalne założenia wpisują się bezpośrednio w nadrzędny cel PZRP, którym jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej. Gminne inicjatywy z zakresu małej retencji i zagospodarowania wód opadowych stanowią praktyczną odpowiedź na promowane w dokumencie krajowym działania nietechniczne, skupiające się na ochronie i zwiększaniu naturalnej retencji oraz spowalnianiu spływu powierzchniowego. Zgodnie z powyższym, omawiane dokumenty wzajemnie się uzupełniają i są ze sobą skoordynowane w obszarze ochrony przed zagrożeniami powodziowymi.

1. Wnioski z diagnozy

Zgodnie z art.10a ust.1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2025 poz. 198 ze zm.) podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju

przygotowuje diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych. W ramach przeprowadzonej diagnozy dokonano analizy sfery społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej. Ponadto uwzględniono analizę zdolności inwestycyjnej Gminy i potencjału jakości życia, w tym wyniki badania ankietowego.

Kompleksowa diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy Dzierżążnia na potrzeby opracowania niniejszej Strategii Rozwoju stanowi odrębny raport.

1.1. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej gminy

Sfera społeczna – podsumowanie i wnioski

W latach 2020-2024 sytuacja w Gminie Dzierżążnia kształtowała się pod silnym wpływem procesów demograficznych oraz zmieniających się uwarunkowań społeczno-ekonomicznych. Najistotniejszym zjawiskiem pozostaje systematyczny spadek liczby mieszkańców oraz postępujące starzenie się populacji. Według danych na 2024 rok, gminę zamieszkuje obecnie 3 500 osób, co oznacza spadek o 113 mieszkańców (tj. o 3,13%) w stosunku do 2020 roku. Zmniejsza się udział osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, przy jednoczesnym wzroście liczby seniorów. Utrzymujący się przez większość okresu ujemny przyrost naturalny wskazuje na trwałość tych procesów. Tendencje te będą w kolejnych latach wpływać na popyt na usługi publiczne, strukturę wydatków gminy oraz lokalny rynek pracy.

System edukacyjny opiera się na dwóch szkołach podstawowych oraz oddziałach przedszkolnych funkcjonujących przy tych placówkach. Widoczny jest wzrost liczby uczniów szkół podstawowych, co wskazuje na rosnące zapotrzebowanie na infrastrukturę edukacyjną oraz zasoby kadrowe i organizacyjne w kolejnych latach. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w ujęciu wieloletnim wykazują poprawę, mimo wahań w poszczególnych latach, co potwierdza wzrost jakości kształcenia. Istotną luką pozostaje brak instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3, co ogranicza możliwości godzenia ról zawodowych i rodzinnych oraz wpływa na atrakcyjność osiedleńczą gminy. Dodatkowym wyzwaniem w obszarze oświaty jest poziom finansowania zadań edukacyjnych. Wysokość dotacji celowej nie w pełni pokrywa rzeczywiste koszty funkcjonowania placówek, co skutkuje koniecznością angażowania zwiększonych środków własnych gminy. Ogranicza to możliwości inwestycyjne oraz wdrażanie działań rozwojowych, w tym rozszerzanie oferty edukacyjnej i opiekuńczej.

Obszar kultury, sportu i rekreacji opiera się głównie na działalności Gminnej Biblioteki Publicznej, świetlic wiejskich oraz lokalnych organizacji i klubów sportowych. Biblioteka pełni funkcję integracyjną i animacyjną, a jej działalność wykracza poza tradycyjne udostępnianie

zbiorów. Istotną mocną stroną gminy jest funkcjonowanie klubu piłkarskiego oraz relatywnie dobrze rozwinięta baza sportowa, która stanowi solidną podstawę do dalszego rozwoju oferty sportowo-rekreacyjnej. Infrastruktura sportowa skoncentrowana jest przede wszystkim przy szkołach, co sprzyja aktywności dzieci i młodzieży, lecz ogranicza dostępność dla pozostałych grup mieszkańców. Potencjał dziedzictwa kulturowego i walorów krajobrazowych stwarza możliwości dalszego wzmacniania lokalnej tożsamości i rozwoju funkcji rekreacyjnych. Jednocześnie na terenie gminy nie funkcjonuje rozwinięta baza usług turystycznych, a działania promujące walory przyrodnicze i kulturowe mają ograniczony zakres. Dodatkowym ograniczeniem jest brak niezbędnej infrastruktury turystycznej, w szczególności ścieżek rowerowych, obiektów gastronomicznych, miejsc noclegowych czy pól namiotowych. W konsekwencji potencjał turystyczny i rekreacyjny gminy pozostaje w dużej mierze niewykorzystany, co ogranicza możliwości rozwoju funkcji wypoczynkowej oraz generowania dodatkowych dochodów z turystyki.

Pomoc społeczna odgrywa istotną rolę w strukturze wsparcia mieszkańców. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej utrzymuje się na poziomie wyższym niż średnia wojewódzka i krajowa, co wskazuje na trwałe potrzeby wsparcia części społeczności. Najczęstsze przyczyny udzielania pomocy mają charakter ekonomiczny i rodzinny, w tym ubóstwo, trudności opiekuńczo-wychowawcze oraz problemy związane z uzależnieniami i przemocą domową. System wsparcia oparty na pracy socjalnej, współpracy międzyinstytucjonalnej oraz działaniach profilaktycznych stanowi istotny element spójności społecznej, jednak wymaga dalszego wzmacniania w kontekście starzejącej się populacji i utrzymujących się nierówności dochodowych. Jednocześnie funkcjonowanie systemu pomocy społecznej odbywa się w warunkach ograniczonych zasobów finansowych, co może wpływać na zakres i intensywność realizowanych działań. Niedostateczne środki przeznaczane na ten obszar stanowią wyzwanie dla zapewnienia adekwatnej i kompleksowej odpowiedzi na rosnące potrzeby mieszkańców, zwłaszcza osób starszych, niesamodzielnych oraz rodzin znajdujących się w wielowymiarowym kryzysie. Analiza sytuacji społecznej wskazuje również na utrwalanie się negatywnych zjawisk w części środowisk, w tym dziedziczenie ubóstwa i dysfunkcji rodzinnych, co zwiększa ryzyko trwałego wykluczenia społecznego. Niekorzystne oddziaływanie rodzin dotkniętych problemami społecznymi, w połączeniu z występowaniem zjawiska nadużywania alkoholu jako formy radzenia sobie z trudnościami życiowymi, pogłębia skalę problemów opiekuńczo-wychowawczych i ekonomicznych. Dodatkowo rosnące koszty utrzymania oraz presja związana z podnoszeniem standardów życia materialnego powodują, że część gospodarstw domowych doświadcza trudności w zaspokajaniu podstawowych potrzeb, co może utrwalać zależność od systemu wsparcia instytucjonalnego.

W zakresie ochrony zdrowia mieszkańcy korzystają z podstawowej opieki zdrowotnej realizowanej na terenie gminy oraz ze świadczeń specjalistycznych dostępnych w Płońsku. Okres pandemii wpłynął na sposób udzielania świadczeń, zwiększając znaczenie teleporad, natomiast w kolejnych latach nastąpił powrót do dominującej roli wizyt bezpośrednich. Ograniczeniem pozostaje brak lokalnej nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej oraz brak funkcjonującego punktu aptecznego, co może wpływać na dostępność usług dla osób starszych i mniej mobilnych. Powyższe uwarunkowania, w połączeniu z relatywnie niskim poziomem nakładów na ochronę zdrowia, ograniczają możliwości rozszerzania oferty świadczeń medycznych na poziomie lokalnym oraz poprawy dostępności usług w sytuacjach nagłych i poza standardowymi godzinami pracy poradni. W konsekwencji system opieki zdrowotnej w gminie ma charakter podstawowy, a realizacja rosnących i bardziej złożonych potrzeb zdrowotnych mieszkańców opiera się w dużej mierze na placówkach ponadlokalnych.

Aktywność obywatelska mieszkańców przejawia się w rosnącej frekwencji w wyborach ogólnokrajowych i prezydenckich, przy jednoczesnym spadku udziału w wyborach samorządowych w ostatnim cyklu. W gminie funkcjonują organizacje pozarządowe, rada seniorów, rozbudowana sieć ośmiu jednostek OSP oraz kluby sportowe (m.in. w Dzierżążni i w Guminie), które wzmacniają kapitał społeczny i integrację lokalną. Istotną rolę w budowaniu kapitału społecznego odgrywają cztery aktywne koła gospodyń wiejskich i organizacje senioralne (takie jak stowarzyszenie Amicus, stowarzyszenie Na Rzecz Gminy Dzierżążnia oraz Rada Seniorów Gminy Dzierżążnia). Potencjał ten stanowi ważny zasób w kontekście budowania partnerstw i realizacji zadań publicznych.

Bezpieczeństwo publiczne pozostaje na stabilnym poziomie. System opiera się na rozbudowanej sieci jednostek OSP oraz współpracy z Policją. W ostatnich latach obserwowany jest spadek liczby interwencji, a zdarzenia mają głównie charakter lokalny i pogodowy. Struktura zagrożeń jest typowa dla gminy wiejskiej, bez występowania zdarzeń o dużej skali. Istotnym atutem gminy są dobrze wyposażone i wyszkolone jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych oraz sprawna współpraca służb z władzami samorządowymi i społecznością lokalną, co wzmacnia skuteczność reagowania na zagrożenia oraz podnosi poziom bezpieczeństwa mieszkańców.

Całościowy obraz sfery społecznej Gminy Dzierżążnia wskazuje na współwystępowanie stabilnych fundamentów instytucjonalnych z narastającymi wyzwaniami demograficznymi i usługowymi. Kluczowe znaczenie w perspektywie strategicznej będzie miało przeciwdziałanie depopulacji, rozwój usług opiekuńczych i zdrowotnych dla seniorów, wzmacnianie jakości edukacji oraz zwiększanie atrakcyjności osiedleńczej gminy. Równolegle istotne pozostaje wzmacnianie kapitału społecznego i integracji mieszkańców jako elementu budującego odporność społeczną w długim horyzoncie rozwojowym.

Sfera gospodarcza – podsumowanie i wnioski

Gmina Dzierżążnia w latach 2020-2024 charakteryzowała się umiarkowaną dynamiką rozwoju, przy zachowaniu stabilnej struktury przedsiębiorczości. Liczba podmiotów gospodarczych w analizowanym okresie wzrosła. Jednocześnie rynek pozostaje wyraźnie zdominowany przez mikroprzedsiębiorstwa. Brak średnich i dużych przedsiębiorstw ogranicza potencjał generowania wysokich i stabilnych wpływów podatkowych oraz tworzenia licznych miejsc pracy o charakterze ponadlokalnym.

Struktura branżowa wskazuje na dominację działalności usługowej, handlowej i budowlanej, co jest typowe dla gmin o charakterze wiejskim. Widoczny jest relatywnie silny udział sektora budownictwa oraz handlu i napraw pojazdów, natomiast działalności o wyższym stopniu specjalizacji, innowacyjności czy przetwórstwa przemysłowego odgrywają ograniczoną rolę. Lokalna gospodarka ma charakter rozproszony, oparty na podmiotach obsługujących głównie rynek wewnętrzny i potrzeby mieszkańców.

Dochody budżetu Gminy Dzierżążnia z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych wyraźnie przewyższają wpływy z podatku CIT, co potwierdza, że kondycja finansowa gminy jest silniej uzależniona od sytuacji dochodowej mieszkańców niż od wyników finansowych dużych przedsiębiorstw. Niskie wpływy z CIT wskazują na ograniczoną obecność kapitału korporacyjnego oraz podmiotów funkcjonujących w formie osób prawnych. Dodatkowo brak lokalizacji w specjalnej strefie ekonomicznej oznacza, że rozwój gospodarczy opiera się przede wszystkim na lokalnych zasobach, przedsiębiorczości mieszkańców oraz ogólnodostępnych instrumentach wsparcia.

Istotnym elementem struktury gospodarczej pozostaje rolnictwo, które nadal stanowi ważny komponent lokalnej aktywności ekonomicznej. Dominacja gospodarstw o większym areale sprzyja prowadzeniu produkcji towarowej i stwarza możliwość dalszej modernizacji oraz specjalizacji, jednak nie przekłada się bezpośrednio na znaczące zróżnicowanie struktury gospodarczej. Jednocześnie potencjałem rozwojowym gminy pozostaje ekologiczne, indywidualne rolnictwo o wysokich możliwościach adaptacyjnych, które może wzmacniać odporność sektora na zmiany rynkowe i środowiskowe. Ograniczeniem rozwoju sektora rolnego jest niewielki popyt wewnętrzny na produkty rolne, wynikający z relatywnie niskiego poziomu dochodów części mieszkańców gminy.

W perspektywie strategicznej kluczowym wyzwaniem pozostaje dywersyfikacja lokalnej bazy gospodarczej, zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej oraz wzmacnianie potencjału rozwojowego istniejących przedsiębiorstw. Istotne będzie również tworzenie warunków sprzyjających powstawaniu nowych miejsc pracy, tak aby ograniczać odpływ ludności oraz wzmacniać stabilność dochodową mieszkańców. Długofalowy rozwój gospodarczy gminy

powinien opierać się na równoważeniu funkcji rolniczej, usługowej i inwestycyjnej przy jednoczesnym wykorzystaniu lokalnych zasobów i potencjałów endogenicznych.

Sfera przestrzenna – podsumowanie i wnioski

Sposób zagospodarowania Gminy Dzierżążnia opiera się na jej wyrażnie rolniczym charakterze oraz niewielkiej skali procesów urbanizacyjnych. Dominacja użytków rolnych w strukturze powierzchni potwierdza utrzymanie tradycyjnej funkcji produkcyjnej i ograniczoną skalę terenów zurbanizowanych oraz leśnych. Rozproszony układ osadniczy wpływa na sposób organizacji przestrzeni, generując wyższe koszty jednostkowe utrzymania i rozwoju infrastruktury technicznej oraz społecznej, a także determinując konieczność racjonalnego planowania inwestycji.

System transportowy gminy oparty jest wyłącznie na sieci drogowej, co powoduje silne uzależnienie mobilności mieszkańców od transportu samochodowego. Brak infrastruktury kolejowej ogranicza zróżnicowanie form komunikacji, natomiast brak wyodrębnionych tras rowerowych zmniejsza potencjał rozwoju mobilności niskoemisyjnej i funkcji rekreacyjnych. Przebiegające przez gminę: droga krajowa nr 10 oraz sieć dróg powiatowych i gminnych zapewnia podstawowe powiązania z otoczeniem zewnętrznym, co ma istotne znaczenie dla dostępności usług publicznych, rynku pracy oraz ośrodków ponadlokalnych. W perspektywie rozwojowej kluczowe znaczenie będzie miało wzmocnienie jakości infrastruktury drogowej oraz poprawa bezpieczeństwa ruchu.

W zakresie infrastruktury technicznej gmina dysponuje dobrze rozwiniętą siecią wodociągową, obejmującą zdecydowaną większość budynków mieszkalnych, co świadczy o wysokim poziomie podstawowego zabezpieczenia potrzeb bytowych mieszkańców. Jednocześnie brak sieci kanalizacyjnej powoduje, że gospodarka ściekowa opiera się na rozwiązaniach indywidualnych, głównie zbiornikach bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalniach ścieków. Taki model funkcjonowania systemu sanitarnego, uwarunkowany rozproszoną zabudową, wymaga w kolejnych latach strategicznego podejścia opartego na optymalizacji obecnych rozwiązań oraz wspieraniu proekologicznych systemów przydomowych.

System elektroenergetyczny zapewnia pełne pokrycie obszaru gminy. Przez jej teren przebiega jedna linia wysokiego napięcia oraz magistralne linie średniego napięcia. Brak scentralizowanego systemu ciepłowniczego oraz niski poziom zgazyfikowania powodują dominację indywidualnych źródeł ciepła, w tym kotłów na paliwa stałe. Struktura ta ma istotne znaczenie w kontekście transformacji energetycznej i poprawy jakości powietrza.

W obszarze infrastruktury cyfrowej gmina znajduje się w zasięgu sieci komórkowych, a realizacja projektu hotspotów WiFi zwiększyła dostępność Internetu w przestrzeni publicznej. Jednocześnie dostęp do stacjonarnego Internetu opiera się głównie na technologii radiowej,

przy marginalnym udziale infrastruktury światłowodowej. Ograniczony rozwój nowoczesnych sieci szerokopasmowych może w przyszłości stanowić barierę dla rozwoju usług cyfrowych, pracy zdalnej oraz działalności gospodarczej wymagającej stabilnych i szybkich łącz.

Zasoby mieszkaniowe wykazują stopniowy wzrost liczby budynków mieszkalnych, co świadczy o stabilnej aktywności inwestycyjnej w sferze budownictwa jednorodzinnego. Jednocześnie zasób komunalny pozostaje niewielki i nie ulega istotnemu zwiększeniu, co ogranicza możliwości prowadzenia aktywnej polityki mieszkaniowej, w szczególności w zakresie wsparcia osób o niższych dochodach.

Całościowo strefa przestrzenna gminy Dzierżążnia cechuje się stabilnością podstawowych systemów infrastrukturalnych oraz zachowaniem rolniczego charakteru przestrzeni. Jednocześnie widoczne są wyzwania związane z niedostatecznym rozwojem infrastruktury kanalizacyjnej, ograniczoną dostępnością nowoczesnych sieci teleinformatycznych oraz brakiem zróżnicowanych form transportu. W perspektywie strategicznej kluczowe będzie wzmacnianie jakości infrastruktury technicznej, rozwój rozwiązań niskoemisyjnych oraz racjonalne zagospodarowanie przestrzeni, w celu podnoszenia standardu życia mieszkańców i zwiększania atrakcyjności osiedleńczej gminy.

Sfera klimatyczno-środowiskowa – podsumowanie i wnioski

Gmina Dzierżążnia charakteryzuje się relatywnie dobrym stanem środowiska, jednak występują wyzwania typowe dla gmin o rolniczym charakterze i rozproszonej zabudowie. Położenie gminy na pograniczu regionu nadwiślańskiego oraz mazowiecko-podlaskiego determinuje przejściowy charakter klimatu, z widocznymi wpływami zarówno mas powietrza oceanicznego, jak i kontynentalnego. Średnia roczna temperatura kształtuje się na poziomie około 8-9°C, suma opadów wynosi około 550 mm, a okres wegetacyjny trwa około 220-225 dni. Warunki te sprzyjają produkcji rolniczej, jednak jednocześnie zwiększają podatność obszaru na okresowe niedobory wody i zjawiska suszy.

Jednym z kluczowych zagadnień środowiskowych jest jakość powietrza. Na terenie gminy nie funkcjonuje ciężki przemysł, który mógłby stanowić istotne źródło emisji zanieczyszczeń. Problemem pozostaje natomiast tzw. niska emisja, związana przede wszystkim z indywidualnymi źródłami ciepła w zabudowie jednorodzinnej. W sezonie grzewczym dochodzi do okresowego pogorszenia jakości powietrza, szczególnie w obszarach o zwartej zabudowie. Skala emisji uzależniona jest od rodzaju stosowanych paliw oraz praktyk spalania, w tym wykorzystania paliw stałych o niskiej jakości.

Gmina posiada umiarkowany potencjał w zakresie odnawialnych źródeł energii. Korzystne warunki usłonecznienia sprzyjają rozwojowi instalacji fotowoltaicznych. Możliwe jest także wykorzystanie geotermii niskotemperaturowej przy zastosowaniu pomp ciepła

w gospodarstwach domowych. Potencjał hydroenergetyczny cieków wodnych jest niski, a na terenie gminy nie funkcjonują elektrownie wodne. Istnieje możliwość wykorzystania biomasy, zwłaszcza w indywidualnych systemach grzewczych lub poprzez uprawę roślin energetycznych, jednak obecnie nie funkcjonują instalacje do produkcji biogazu.

Pod względem hydrograficznym gmina należy do regionu wodnego Środkowej Wisły, wchodzącego w skład obszaru dorzecza Wisły. Na jej obszarze występują zlewnie kilku jednolitych części wód powierzchniowych. Istotnym zagrożeniem środowiskowym jest zjawisko suszy, które prowadzi do obniżania poziomu wód gruntowych, przesuszenia gleb oraz zwiększonego ryzyka pożarów. Skutki suszy mają bezpośredni wpływ na rolnictwo, dostępność wody oraz funkcjonowanie lokalnych ekosystemów, co wymaga podejmowania działań o charakterze adaptacyjnym i prewencyjnym.

Gmina położona jest w mezoregionie Wysoczyzna Płońska, a jej budowa geologiczna i zróżnicowana struktura gleb determinują rolniczy charakter obszaru. Dominują gleby o dobrej i średniej przydatności rolniczej, co stanowi istotny potencjał rozwojowy. Występuje jedno złożę piasków i żwirów, przy czym jego eksploatacja została zaniechana. Na terenie gminy nie stwierdzono osuwisk ani terenów zagrożonych ruchami masowymi, a także nie odnotowano historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi.

W perspektywie zmian klimatycznych kluczowym wyzwaniem dla gminy jest silne zagrożenie suszą. Zjawisko to powoduje nadmierne odparowywanie wody z gleby, prowadzi do jej przesuszenia, a także obniża poziom wód gruntowych i powierzchniowych, co bezpośrednio zagraża produkcji rolnej i zwiększa ryzyko pożarów. W celu przeciwdziałania tym skutkom wprowadzono ogólnokrajowy Plan przeciwdziałania skutkom suszy. Analizując mapę łącznego zagrożenia suszą, gmina Dzierżążnia klasyfikuje się jako silnie zagrożona, przy czym rozkład poszczególnych ryzyk prezentuje się następująco:

- susza rolnicza – stanowi najbardziej dotkliwy problem, a teren gminy jest ekstremalnie zagrożony tym zjawiskiem, co ma bezpośredni, negatywny wpływ na plonowanie i lokalne rolnictwo,
- susza atmosferyczna – obszar gminy jest w przewadze umiarkowanie zagrożony, choć w niektórych jej częściach występuje silne zagrożenie,
- susza hydrologiczna – w przeciwieństwie do wskaźników suszy rolniczej, zagrożenie obniżonymi zasobami wód powierzchniowych ocenia się tu jako umiarkowane,
- susza hydrogeologiczna – gmina znajduje się na terenach określonych w części jako umiarkowanie i słabo zagrożone tym rodzajem suszy.

Całościowo sfera klimatyczno-środowiskowa gminy cechuje się względnie korzystnymi uwarunkowaniami przyrodniczymi i brakiem istotnych presji przemysłowych. Kluczowe

wyzwania dotyczą ograniczenia niskiej emisji, zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz adaptacji do narastających skutków zmian klimatu, w szczególności zjawiska suszy. Odpowiednio ukierunkowane działania w tych obszarach będą miały istotne znaczenie dla poprawy jakości życia mieszkańców oraz wzmocnienia odporności środowiskowej gminy w perspektywie długoterminowej.

1.2. Analiza SWOT

Poniżej przedstawiono tabele, w których określono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym, które wywierają wpływ na dalszy rozwój gminy.

Tabela 1. Analiza SWOT – wymiar społeczny

Mocne strony	Słabe strony
• dodatni przyrost naturalny w 2024 roku, • systematyczna poprawa wyników egzaminu ósmoklasisty w latach 2020-2025, potwierdzająca wzrost jakości kształcenia oraz osiąganie rezultatów na poziomie porównywalnym lub wyższym niż średnia powiatowa, • kompetentna i fachowa kadra nauczycielska w szkołach gminy, • wykorzystanie nowoczesnych metod nauczania oraz dostęp szkół do Internetu, • wzrost liczby dzieci w przedszkolach, • funkcjonowanie Gminnej Biblioteki Publicznej wraz z jednym punktem bibliotecznym, • wzrost liczby czytelników na terenie gminy, • funkcjonowanie świetlic wiejskich na terenie gminy, • wydarzenia integracyjne dla seniorów, • aktywność organizacji społecznych (funkcjonowanie licznych stowarzyszeń, fundacji, klubów sportowych), w tym prężne funkcjonowanie 4 Kół Gospodyń Wiejskich, Gminnej Rady Seniora oraz stowarzyszeń AMICUS i na rzecz Gminy Dzierżążnia, • lokalne dziedzictwo kulturowe i zabytkowe, • aktywne kultywowanie tradycji i kultury lokalnej poprzez funkcjonowanie Orkiestry Gminno-Parafialnej oraz Grupy Rekonstrukcji Historycznej Św. Achacjusza Skołatowo, • walory krajobrazowe wsi mazowieckiej, • efektywne działanie Gminy wraz z jednostkami organizacyjnymi, • działanie organizacji promujących sport i aktywność fizyczną, w tym Klubu Sportowego Progres oraz GKS Gumino, • rosnąca frekwencja w wyborach ogólnokrajowych,	• starzenie się społeczeństwa, • ujemny przyrost naturalny w latach 2020-2023, • ujemne saldo migracji, • spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, • wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, • słabo rozwinięta turystyka (brak promocji turystyki, niezbędnej infrastruktury turystycznej w tym obiektów noclegowych, ścieżek rowerowych, obiektów gastronomicznych, pól namiotowych), • narastające trudności części mieszkańców w dostosowaniu się do rosnących standardów życia materialnego, zwiększające ryzyko pogłębiania nierówności społecznych i zależności od systemu wsparcia, • niedostateczne środki finansowe na właściwe funkcjonowanie pomocy społecznej, • brak aptek i punktów aptecznych na terenie gminy, • ograniczony dostęp do obsługi lekarskiej, zwłaszcza specjalistycznej opieki lekarskiej, • niskie nakłady finansowe na służbę zdrowia.

- dobrze wyposażone i wyszkolone jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych na terenie gminy, - współdziałanie funkcjonariuszy policji i straży pożarnej z władzami gminy i społecznością lokalną, - spadek liczby działań ratowniczych straży pożarnej na terenie gminy, - stabilna sytuacja w zakresie bezpieczeństwa publicznego.	
Szanse	Zagrożenia
- pozyskiwanie środków zewnętrznych (unijnych i krajowych), - rozwój usług opiekuńczych i środowiskowych dla seniorów, - rosnąca aktywność i poziom integracji mieszkańców, - wykorzystanie dziedzictwa kulturowego jako czynnika rozwoju turystyki i edukacji lokalnej, - rozwój agroturystyki, - rozwój inicjatyw społecznych i ekonomii społecznej, - wspieranie rodzin i polityki prorodzinnej, - digitalizacja i upowszechnianie usług online, - działania edukacyjne i profilaktyczne w zakresie uzależnień oraz zdrowia psychicznego.	- postępująca depopulacja i odpływ ludności, - pogłębiający się proces starzenia się społeczeństwa, - wysokie ryzyko ubóstwa i bezrobocia strukturalnego, - odpływ uczniów i młodzieży do innych ośrodków poza terenem gminy, - niewystarczająca dotacja celowa na cele oświatowe, - ograniczona mobilność mieszkańców wsi, - zjawisko uzależnień i problemów zdrowia psychicznego, - degradacja dziedzictwa kulturowego i krajobrazu wiejskiego, - zmiany klimatyczne i wzrost liczby miejscowych zagrożeń, - spadek zaangażowania społecznego w skali lokalnej.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 2. Analiza SWOT – wymiar gospodarczy

Mocne strony	Słabe strony
- przedsiębiorcy działający na terenie gminy, - ekologiczne, indywidualne rolnictwo o wysokich możliwościach adaptacyjnych, - stabilizacja wpływów z podatków (PIT i CIT), - dobre skomunikowanie z ośrodkami ponadlokalnymi (Płońsk, Warszawa, Płock, Ciechanów).	- niewielkie możliwości dywersyfikacji prowadzonej działalności gospodarczej, - niewielki popyt wewnętrzny na produkty rolne wynikający z niskich dochodów mieszkańców gminy, - niewielki przyrost miejsc pracy na terenie gminy, - brak inwestorów wewnętrznych i zewnętrznych, - brak wyznaczonych terenów inwestycyjnych i stref gospodarczych, - brak średnich i dużych przedsiębiorstw.
Szanse	Zagrożenia
- możliwość pozyskania środków zewnętrznych (unijnych lub krajowych), - tworzenie lokalnych stref aktywności gospodarczej, - tworzenie nowych miejsc pracy, - wzrost znaczenia gospodarki niskoemisyjnej - i zielonych technologii, - rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego - i produktów lokalnych,	- depopulacja i odpływ młodych pracowników, - starzenie się społeczeństwa i kurczenie się zasobów pracy, - utrzymujące się różnice dotyczące przedsiębiorczości w stosunku do średnich wojewódzkich i krajowych, - zmienność otoczenia makroekonomicznego (wpływ inflacji, kosztów energii i niestabilności fiskalnej na mikrofirmy),

- wykorzystanie poprawiającej się infrastruktury drogowej i drogi krajowej nr 10, - zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej, - współpraca międzygminna, międzyregionalna, - aktywizacja kobiet i osób starszych na rynku pracy, - rozwój turystyki wiejskiej, ekologicznej i agroturystyki.	- konkurencja sąsiednich gmin o lepiej przygotowanych terenach inwestycyjnych, - niska odporność gospodarki lokalnej na kryzysy zewnętrzne, - rosnące koszty działalności gospodarczej, - presja regulacyjna i podatkowa, - postępująca automatyzacja i cyfryzacja bez równoległego wzrostu kompetencji cyfrowych (ryzyko marginalizacji części przedsiębiorców), - zanik tradycyjnych form gospodarki rolnej.
--	---

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3. Analiza SWOT – wymiar przestrzenny

Mocne strony	Słabe strony
- bliskość aglomeracji warszawskiej, - Port Lotniczy Warszawa–Modlin, zlokalizowany w odległości około 40 km od granic gminy, - dogodne powiązania komunikacyjne, na terenie gminy zlokalizowana jest droga krajowa nr 10 oraz oddalone o kilka km DK 50 oraz DK 7, - dobry stan infrastruktury drogowej – większość dróg gminnych posiada nawierzchnię bitumiczną, - wzrost liczby budynków mieszkalnych, - wysoki stopień zwodociągowania, - brak składowisk odpadów oraz dzikich wysypisk.	- brak wyznaczonych tras rowerowych, - brak sieci kanalizacyjnej, - występowanie na terenie gminy zbiorników bezodpływowych, - występowanie na terenie gminy linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia, - brak scentralizowanego systemu ciepłowniczego, - uzależnienie od indywidualnych systemów grzewczych oraz paliw stałych (węgiel, drewno), - ograniczony dostęp do szybkiego Internetu światłowodowego, - wzrost masy odpadów komunalnych wytwarzanych na terenie gminy, - niewystarczający stopień usunięcia wyrobów azbestowych na terenie gminy.
Szanse	Zagrożenia
- dofinansowanie usuwania wyrobów zawierających azbest ze środków zewnętrznych, - ciągła edukacja i podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców, - budowa PSZOK, - planowane inwestycje w infrastrukturę drogową, - możliwość pozyskania środków z programów unijnych i krajowych, - rozwój infrastruktury światłowodowej i usług cyfrowych, - dywersyfikacja energetyczna i rozwój OZE, - odnawianie przestrzeni wiejskich i poprawa estetyki krajobrazu, - rozwój budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego i osiedleńczego, - rozwój mobilności niskoemisyjnej i transportu rowerowego, - kontynuacja programu usuwania azbestu i edukacja ekologiczna, - możliwość utworzenia lokalnych terenów aktywizacji gospodarczej.	- rosnące koszty systemu gospodarowania odpadami, - powstawanie dzikich wysypisk, - działalność firm na terenie gminy zajmujących się zbieraniem i przetwarzaniem odpadów, - nielegalne materiały niebezpieczne występujące na terenie gminy, - postępujące rozproszenie zabudowy i presja urbanizacyjna, - starzenie się infrastruktury technicznej, - ograniczona dostępność terenów uzbrojonych pod inwestycje, - niska gęstość zaludnienia, - zmiany klimatyczne i ryzyka środowiskowe, - brak rozwoju infrastruktury kolejowej i publicznego transportu zbiorowego, - rosnące koszty eksploatacji infrastruktury, - niewystarczająca liczba terenów pod zabudowę mieszkaniową o pełnym uzbrojeniu, - nierówny dostęp do internetu szerokopasmowego, - ryzyko degradacji krajobrazu rolniczego i walorów przyrodniczych.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 4. Analiza SWOT – wymiar klimatyczno-środowiskowy

Mocne strony	Słabe strony
- funkcjonowanie Programu „Czyste Powietrze” oraz punktu konsultacyjnego w ramach Programu na terenie gminy, - brak ciężkiego przemysłu na terenie gminy, który mógłby powodować zanieczyszczenia powietrza, - występowanie pomników przyrody i użytków ekologicznych na terenie gminy, - brak osuwisk i terenów zagrożonych osuwiskiem występujących na obszarze gminy, - złoża kopalin zlokalizowane na terenie gminy, - występowanie dobrej klasy gleb na terenie gminy, - funkcjonowanie Programu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Dzierżążnia na lata 2017-2032, które jest corocznie realizowane poprzez zadania związane z usuwaniem azbestu z posesji mieszkańców gminy, - brak historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi zlokalizowanych na terenie gminy.	- przekroczenie poziomu celu długoterminowego ozonu pod kątem ochrony zdrowia oraz poziomu celu długoterminowego ozonu pod kątem ochrony roślin, - korzystanie z nieekologicznych paliw stałych do ogrzewania budynków przez mieszkańców, - mały stopień odnawialnych źródeł energii wykorzystywanych na terenie gminy, - brak korzyści ekologicznych na terenie gminy, - podatność zasobów przyrody na zanieczyszczenia środowiska, - brak zagospodarowania cieków wodnych, - zły stan wód powierzchniowych, - brak badań monitoringowych wód podziemnych w ramach państwowego monitoringu środowiska, - występowanie zagrożenia i ryzyka powodziowego na terenie gminy, - silne zagrożenie suszą na terenie gminy, - zbiorniki bezodpływowe znajdujące się na terenie gminy, - brak stałego punktu pomiarowo kontrolnego monitoringu gleb na obszarze gminy.
Szanse	Zagrożenia
- edukacja ekologiczna mieszkańców, - rozwój niskoemisyjnego transportu (ścieżki rowerowe, transport publiczny/zbiorowy). - rozwój nowych technologii energetycznych, bazujących na odnawialnych źródłach energii, - realizacja założeń programu ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej oraz uchwały antysmogowej dla województwa mazowieckiego, - zwiększenie ilości punktów monitoringowych wód, - prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni, - kontynuacja działań z zakresu ochrony wód, - rozwój „systemu retencjonowania wody” - w postaci rozbudowy tzw. małej retencji, - dofinansowanie na likwidację zbiorników bezodpływowych i budowę przydomowych oczyszczalni ścieków, - prowadzenie nasadzeń drzew, zabiegów pielęgnacyjnych w lasach, - zalesianie, - renowacje i utrzymanie terenów zielonych, - zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa pożarowego obszarów leśnych, - popularyzacja rolnictwa ekologicznego, - restrykcyjne normy środowiskowe dla przedsiębiorstw wpływające na zapobieganie skażeniu gleb, - rozwój sieci kanalizacyjnej,	- rosnące koszty inwestycji OZE, - wzrost cen nośników energii wykorzystywanych na cele grzewcze, - wzrost natężenia ruchu na szlakach komunikacyjnych, - zmiany i ocieplenie klimatu, - działalność rolniczo-gospodarcza stanowiąca ryzyko zanieczyszczeń wód, - anomalie pogodowe, - ekspansja gatunków obcych, - wzrastające zagrożenie pożarowe lasów, - postępująca urbanizacja i fragmentacja terenu, - erozja wodna i wietrzna, - niewystarczające środki finansowe na inwestycje z zakresu ochrony powierzchni ziemi, - ryzyko występowania miejsc nielegalnej eksploatacji kopalin.

• podejmowanie działań zapobiegawczych przemieszczaniu się mas ziemnych, • ochrona kopalin w planach zagospodarowania przestrzennego, • nacisk na rekultywację terenów po zakończonych eksploatacjach kopalin.	
--	--

Źródło: Opracowanie własne

1.3. Potencjał gminy

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy społecznej, gospodarczej oraz przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej zidentyfikowano zasoby oraz produkty i usługi, mogące przynieść korzyści bezpośrednio lub pośrednio dla mieszkańców Gminy Dzierżążnia.

Do głównych atutów gminy, świadczących o jej potencjale rozwojowym należą następujące zasoby oraz produkty i usługi:

a) zasoby (charakterystyczne, nieprzetworzone i użyteczne elementy, materialne lub niematerialne, którymi dysponuje gmina):

- położenie geograficzne i dostępność komunikacyjna – Gmina Dzierżążnia położona jest w powiecie płońskim, w bezpośrednim oddziaływaniu większych ośrodków miejskich, w tym Płońska oraz aglomeracji warszawskiej. Przez jej teren przebiega droga krajowa nr 10, co zapewnia dobre powiązania transportowe oraz sprzyja rozwojowi działalności usługowej i transportowej. Lokalizacja w strukturze Niziny Mazowieckiej, przy relatywnie niskiej presji urbanizacyjnej, stanowi jednocześnie atut w kontekście funkcji mieszkaniowych i rekreacyjnych,
- zasoby przyrodnicze i krajobrazowe – obszar gminy charakteryzuje się rolniczym, nizinnym krajobrazem oraz relatywnie niską presją urbanizacyjną i przemysłową. Istotnym elementem jest dolina rzeki Płonki wraz z naturalnymi rozlewiskami, które sprzyjają zachowaniu bioróżnorodności oraz pełnią funkcje przyrodnicze i krajobrazowe. Zasoby te stanowią podstawę dla rozwoju funkcji rekreacyjnych, edukacji ekologicznej oraz niskoemisyjnych form wypoczynku, a także wzmacniają atrakcyjność osiedleńczą gminy w kontekście rosnącego zapotrzebowania na tereny o wysokiej jakości środowiska życia,
- zasoby dziedzictwa kulturowego i historycznego – gmina dysponuje materialnym i niematerialnym dziedzictwem kulturowym, obejmującym obiekty o wartości historycznej oraz utrwalone lokalne tradycje i tożsamość wspólnotową. Zasoby te wzmacniają identyfikację mieszkańców z miejscem zamieszkania, stanowią element budowania wizerunku gminy oraz mogą być wykorzystywane w rozwoju funkcji edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych, w tym w formule turystyki lokalnej i wydarzeń o charakterze historyczno-patriotycznym,

- rolniczy charakter gminy i zasoby gruntów rolnych – gmina posiada ugruntowaną strukturę rolniczą oraz zaplecze produkcyjne w zakresie usług rolniczych, handlu zbożem i środkami do produkcji rolnej. Charakter gospodarki sprzyja rozwojowi działalności okołorolniczej, przetwórstwa rolno-spożywczego oraz krótkich łańcuchów dostaw,
- b) produkty i usługi (materialne produkty, zdarzenia oraz usługi, które są oferowane przez gminę):
 - dostępność podstawowej infrastruktury edukacyjnej (szkoły podstawowe, przedszkola) – na terenie gminy funkcjonują przedszkola i szkoły podstawowe, zaspokajające podstawowe potrzeby oświatowo-wychowawcze. Obecność tej infrastruktury wspiera stabilność demograficzną, poprawia jakość życia rodzin oraz ogranicza konieczność dojazdów dzieci do szkół w innych gminach,
 - dostępność usług publicznych i społecznych – jednostka zapewnia mieszkańcom dostęp do podstawowych usług społecznych, zdrowotnych i kulturalnych. Działają tu ośrodek zdrowia, biblioteka publiczna oraz lokalne podmioty pomocy społecznej, które pełnią ważną rolę w integracji i aktywizacji mieszkańców oraz podnoszeniu jakości życia na obszarach wiejskich,
 - oferta kulturalna i integracyjna – działalność biblioteki, świetlic wiejskich oraz lokalnych organizacji społecznych sprzyjająca integracji mieszkańców i aktywizacji różnych grup wiekowych,
 - potencjał turystyczny i rekreacyjny – połączenie walorów przyrodniczych, kulturowych i dogodnej lokalizacji sprzyja rozwojowi turystyki weekendowej, agroturystyki oraz różnym formom rekreacji aktywnej,
 - lokalny system bezpieczeństwa publicznego – sprawnie funkcjonujące jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych oraz współpraca z Policją zapewniające wysoki poziom bezpieczeństwa mieszkańców.

Potencjał rozwojowy Gminy Dzierżążnia opiera się głównie na wymienionych powyżej zasobach o charakterze społecznym, gospodarczym oraz przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym, jak również na oferowanych produktach i usługach.

1.4. Bariery i potrzeby rozwojowe

Bariery rozwojowe stanowią niekorzystne zjawiska, niewykorzystane potencjały lub wewnętrzne i zewnętrzne czynniki uniemożliwiające lub utrudniające rozwój. Bariery rozwojowe przedstawiono w układzie: przyczyna → problem → potrzeba rozwojowa.

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy Dzierżążnia określono przyczyny, problemy i potrzeby

rozwojowe, które przedstawiono w poniższej tabeli w wymiarze społecznym, gospodarczym oraz przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym.

Tabela 5. Problemy, przyczyny i potrzeby rozwojowe gminy

Przyczyna	Problem	Potrzeba rozwojowa
Wymiar społeczny		
• Ujemne saldo migracji oraz spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym • Spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym	Depopulacja i postępujące starzenie się społeczeństwa	• Wdrożenie działań zwiększających atrakcyjność osiedleńczą gminy oraz zatrzymujących młode rodziny • Wdrażanie działań prorodzinnych oraz wspieranie młodych rodzin
• Ograniczony dostęp do specjalistycznych usług medycznych spowodowany wzrostem udziału osób w wieku poprodukcyjnym	Niewystarczająca dostępność opieki zdrowotnej	• Wspieranie rozwoju dostępności usług opiekuńczo-medycznych i profilaktyki zdrowotnej
• Występowanie zjawisk ubóstwa i dziedziczenia dysfunkcji społecznych • Niska aktywność części mieszkańców w życiu publicznym	Utrwalanie wykluczenia społecznego części mieszkańców	• Wzmocnienie działań profilaktycznych, aktywizacyjnych i wsparcia socjalnego • Tworzenie warunków do zwiększenia aktywności społecznej i samoorganizacji mieszkańców
• Ograniczona liczba wydarzeń kulturalnych i integracyjnych	Niewystarczająca integracja społeczności lokalnej	• Rozwój oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dostosowanej do różnych grup wiekowych • Zwiększenie zaangażowania jednostek OSP w organizację wydarzeń i inicjatyw służących aktywizacji dzieci i młodzieży • Tworzenie miejsc służących integracji poprzez rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej
Wymiar gospodarczy		
• Niewielki popyt wewnętrzny wynikający z niskich dochodów mieszkańców	Ograniczone możliwości rozwoju dochodów mieszkańców opartych wyłącznie na rolnictwie	• Wspieranie modernizacji i specjalizacji rolnictwa oraz rozwój krótkich łańcuchów dostaw
• Niewielka liczba większych przedsiębiorców • Dominujący rolniczy charakter gminy • Niewielki przyrost nowych miejsc pracy • Brak wyodrębnionych terenów inwestycyjnych i stref aktywności gospodarczej	Ograniczona liczba stabilnych miejsc pracy na terenie gminy	• Aktywna polityka przyciągania inwestorów oraz wspieranie lokalnej przedsiębiorczości • Dywersyfikacja struktury gospodarczej oraz rozwój działalności pozarolniczej • Tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy • Przygotowanie i uzbrojenie terenów pod działalność gospodarczą • Rozwój infrastruktury handlowej i usługowej
• Brak rozwiniętej oferty turystycznej i agroturystycznej	Niewykorzystany potencjał gospodarczy oparty na walorach krajobrazowych	• Rozwój turystyki wiejskiej i agroturystyki jako uzupełniającej funkcji gospodarczej
Wymiar przestrzenny		

Przyczyna	Problem	Potrzeba rozwojowa
- Rozproszony układ osadniczy oraz brak wyraźnie wykształconego centrum - Występowanie barier przestrzennych (rzeka, tereny rolne, infrastruktura przesyłowa) - Brak infrastruktury rowerowej i rekreacyjnej	Ograniczona spójność funkcjonalno-przestrzenna gminy	- Wzmocnienie funkcji usługowych i integracyjnych w kluczowych lokalizacjach oraz uporządkowanie struktury przestrzennej - Rozwój infrastruktury pieszo-rowerowej oraz przestrzeni rekreacyjnych - Rozwój infrastruktury drogowej (budowanie chodników, poprawa stanu dróg)
- Brak sieci kanalizacyjnej - Infrastruktura wodociągowa wymagająca modernizacji	Ograniczony standard infrastruktury technicznej	- Rozwój alternatywnych systemów gospodarki ściekowej oraz wsparcie rozwiązań indywidualnych - Modernizacja stacji uzdatniania wody oraz sieci wodociągowej
Problem z dostępem do Internetu	Niski zasięg dostępu do Internetu światłowodowego	Rozbudowa i uzupełnienie infrastruktury teleinformatycznej
Wymiar klimatyczno-środowiskowy		
- Brak zagospodarowania cieków wodnych - Brak rozwiniętej infrastruktury turystyki przyrodniczej	Niewykorzystany potencjał środowiskowy oraz ryzyko lokalnych podtopień	- Racjonalne zagospodarowanie cieków wodnych z uwzględnieniem funkcji retencyjnych i rekreacyjnych - Rozwój zrównoważonej infrastruktury rekreacyjnej opartej na walorach środowiskowych
- Brak systemowej kanalizacji zbiorczej - Brak Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów na terenie gminy - Infrastruktura wodociągowa wymagająca modernizacji - Występowanie materiałów azbestowych	Potencjalne ryzyko zanieczyszczenia wód i gleb	- Rozwój rozwiązań indywidualnych (przedomowe oczyszczalnie) oraz monitoring gospodarki ściekowej - Budowa sieci kanalizacyjnej - Utworzenie Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów - Modernizacja Stacji Uzdatniania Wody - Wsparcie finansowe w zakresie wymiany pokryć dachowych i usuwania azbestu
Ograniczone wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	Niewystarczające wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (OZE)	Rozwój energetyki odnawialnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej diagnozy społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej gminy

2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym, kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych i oczekiwane rezultaty planowanych działań

Strategia Rozwoju powinna stanowić dokument bazowy, wspierać i synergicznie wpływać na realizację celów i kierunków działań sprecyzowanych w innych dokumentach planistycznych i strategicznych Gminy, wpływając na ożywienie społeczno-gospodarcze.

Wizja rozwoju określa stan docelowy, do którego władze lokalne oraz ich partnerzy będą dążyć, wykorzystując możliwości płynące z posiadanego potencjału własnego i szans pojawiających się w najbliższym otoczeniu. Wizja określa zatem, jak Gmina zamierza być postrzegana w przyszłości.

Uwzględniając powyższe, określono następującą wizję rozwoju:

Gmina Dzierżążnia w 2035 roku to obszar o rolniczym charakterze, rozwijający się w sposób zrównoważony. Stanowi bezpieczną i przyjazną przestrzeń do życia, zapewniającą mieszkańcom wysoki standard usług opiekuńczych, powszechny dostęp do edukacji i opieki instytucjonalnej dla najmłodszych oraz powszechną ofertę kulturalną i sportowo-rekreacyjną.

To miejsce sprzyjające przełamywaniu bierności społecznej, integracji międzypokoleniowej i aktywności obywatelskiej. Rozwój kapitału społecznego opiera się na wsparciu lokalnych inicjatyw oraz organizacji pozarządowych, co buduje silną tożsamość lokalną i mocne więzi sąsiedzkie w rozproszonych sołectwach.

Rozwój gospodarczy oparty został na lokalnym potencjale – wzmocnionej przedsiębiorczości, rolnictwie ekologicznym oraz lokalnym dziedzictwie kulturowym i przyrodniczym.

Przestrzeń została spójnie i funkcjonalnie zagospodarowana, a infrastruktura techniczna, drogowa i cyfrowa zmodernizowana. Zapewnia to likwidację barier komunikacyjnych, szeroki dostęp do szerokopasmowego internetu oraz powszechną mobilność.

Dbłość o dobrą jakość środowiska naturalnego i odporność na zmiany klimatyczne realizowana jest poprzez redukcję niskiej emisji, zwiększone wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (OZE) oraz racjonalną gospodarkę wodną.

Cele strategiczne są odpowiedzią na problemy zdiagnozowane w ramach przeprowadzonej diagnozy Gminy i wynikają ze sformułowanej wcześniej wizji rozwoju Gminy. Wytyczają kierunki, którymi należy podążać, by osiągnąć założony w niej stan. W ramach niniejszej

Strategii określono łącznie 4 cele strategiczne, tj. w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym:

Wymiar społeczny:

- Wysoki standard życia mieszkańców, sprzyjający aktywności oraz integracji społeczności lokalnej.

Wymiar gospodarczy:

- Zróżnicowana gospodarka gminy, oparta na lokalnej przedsiębiorczości oraz rolnictwie.

Wymiar przestrzenny:

- Spójna i uporządkowana przestrzeń gminy, wyposażona w zmodernizowaną infrastrukturę drogową oraz techniczną.

Wymiar klimatyczno-środowiskowy:

- Dobra jakość środowiska naturalnego i odporność na zmiany klimatyczne.

Wymiary rozwojowe Gminy są zależne od siebie i wzajemnie się przenikają. Zadania i cele zrealizowane w jednym wymiarze rozwojowym wpływają na realizację zadań i celów w innym, dzięki czemu powstaje efekt synergii wzmacniający osiągnięcie wymaganych wskaźników, co tylko przyspiesza realizację określonej wizji rozwoju Gminy.

Cele strategiczne będą osiągnięte poprzez realizację szczegółowych celów operacyjnych, które zaprezentowano w tabeli poniżej.

Tabela 6. Cele strategiczne i operacyjne

Wymiar	Cel strategiczny	Cele operacyjne
Społeczny	1. Wysoki standard życia mieszkańców, sprzyjający aktywności oraz integracji społeczności lokalnej	1.1. Kompleksowy system wsparcia i usług opiekuńczych dla osób starszych, niepełnosprawnych oraz rodzin w trudnej sytuacji życiowej
		1.2. Atrakcyjna oferta edukacyjna oraz nowoczesne warunki dla rozwoju dzieci i młodzieży
		1.3. Zwiększona aktywność społeczna i wsparcie lokalnych organizacji
		1.4. Rozwinięta i powszechnie dostępna oferta kulturalna i sportowo-rekreacyjna
Gospodarczy	2. Zróżnicowana gospodarka gminy, oparta na lokalnej przedsiębiorczości oraz rolnictwie	2.1. Wzmocniona przedsiębiorczość lokalna
		2.2. Zintegrowana oferta gospodarcza, bazująca na rolnictwie i turystyce
Przestrzenny	3. Spójna i uporządkowana przestrzeń gminy, wyposażona w zmodernizowaną infrastrukturę drogową oraz techniczną	3.1. Zmodernizowana i bezpieczna infrastruktura drogową oraz pieszorowerowa
		3.2. Rozbudowana infrastruktura techniczna oraz cyfrowa
		3.3. Zrównoważone planowanie przestrzenne sprzyjające spójności osadniczej gminy
Klimatyczno-środowiskowy	4. Dobra jakość środowiska naturalnego i odporność na zmiany klimatyczne	4.1. Wydajny i nowoczesny system oczyszczania ścieków i gospodarki odpadami
		4.2. Ograniczona niska emisja oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE)
		4.3. Rozwinięty system małej retencji i zabezpieczenie gminy przed skutkami suszy

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny 1. **Wysoki standard życia mieszkańców, sprzyjający aktywności oraz integracji społeczności lokalnej**, zakłada kompleksową poprawę warunków bytowych w gminie Dzierżążnia poprzez rozwój usług opiekuńczych, nowoczesnej edukacji oraz infrastruktury rekreacyjno-kulturalnej. Realizacja celu koncentruje się na wsparciu starzejącego się społeczeństwa, ułatwieniu rodzicom opieki nad najmłodszymi dziećmi oraz przełamywaniu bierności społecznej mieszkańców. Działania te sprzyjają budowaniu silnych więzi sąsiedzkich, wzmacnianiu lokalnych organizacji oraz podnoszeniu atrakcyjności

osiedleńczej gminy, co stanowi bezpośrednią odpowiedź na zdiagnozowane wyzwania demograficzne i depopulację.

Osiągnięcie tego celu będzie możliwe poprzez realizację czterech celów operacyjnych:

Cel operacyjny 1.1. **Kompleksowy system wsparcia i usług opiekuńczych dla osób starszych, niepełnosprawnych oraz rodzin w trudnej sytuacji życiowej** koncentruje się na zapewnieniu wsparcia osobom starszym i niesamodzielnym w ich miejscu zamieszkania, odpowiadając na rosnące potrzeby wynikające z lokalnych zmian demograficznych, a także na pracy socjalnej, wspierającej codzienne funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami oraz pomagającą przezwyciężać wielowymiarowe kryzysy w funkcjonowaniu rodzin.

Cel operacyjny 1.2. **Atrakcyjna oferta edukacyjna oraz nowoczesne warunki dla rozwoju dzieci i młodzieży** skupia się na podnoszeniu jakości kształcenia, unowocześnieniu infrastruktury szkolnej oraz ułatwieniu młodym rodzicom godzenia aktywności zawodowej z życiem rodzinnym.

Cel operacyjny 1.3. **Zwiększona aktywność społeczna i wsparcie lokalnych organizacji** ma na celu budowę zaangażowanego społeczeństwa obywatelskiego, stymulowanie współpracy sąsiedzkiej oraz wsparcie instytucjonalne i infrastrukturalne dla oddolnych inicjatyw. Istotnym elementem jest również profesjonalizacja samych struktur urzędu, która zagwarantuje mieszkańcom wyższy standard obsługi i ułatwi realizację gminnych inwestycji.

Cel operacyjny 1.4. **Rozwinięta i powszechnie dostępna oferta kulturalna i sportowo-rekreacyjna** ukierunkowany jest na tworzenie przestrzeni do rekreacji poza terenami szkolnymi, wspieranie lokalnych podmiotów promujących sport i kulturę oraz ochronę dziedzictwa historycznego budującego lokalną tożsamość.

Realizacja wskazanych celów przyczyni się do wzmocnienia potencjału rozwojowego Gminy Dzierżążnia w wymiarze społecznym. Szczegółowe kierunki działań przypisane do poszczególnych celów operacyjnych wraz z oczekiwanymi rezultatami przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 7. Cel strategiczny 1. Wysoki standard życia mieszkańców, sprzyjający aktywności oraz integracji społeczności lokalnej

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Cel operacyjny 1.1. Kompleksowy system wsparcia i usług opiekuńczych dla osób starszych, niepełnosprawnych oraz rodzin w trudnej sytuacji życiowej					
Rozwój usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych w miejscu zamieszkania	Zwiększenie dostępności profesjonalnych usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych i starszych; Ograniczenie konieczności kierowania seniorów do całodobowych placówek opiekuńczych; Zwiększenie zakresu dostępnych świadczeń zdrowotnych dla mieszkańców (w tym w szczególności badań profilaktycznych oraz usług rehabilitacyjnych) oraz wdrożenie celowanego systemu wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami i ograniczonej mobilności; Poprawienie jakości i komfortu życia osób starszych oraz zapewnienie im specjalistycznej pomocy w codziennym funkcjonowaniu.	— Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi, os. — Liczba funkcjonujących form wsparcia dla seniorów, szt. — Liczba wdrożonych nowoczesnych systemów teleopieki, szt.	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni, podmioty pomocy społecznej	do 2035
Tworzenie stacjonarnych i półstacjonarnych form wsparcia	Zapewnienie bezpiecznej przestrzeni do dziennego przebywania dla osób starszych, w tym utworzenie Klubu „Senior+” lub Dziennego Domu Pobytu; Wzbogacenie oferty o zajęcia terapeutyczne, rehabilitacyjne i prozdrowotne dostosowane do wieku i możliwości seniorów; Odciążenie rodzin i opiekunów nieformalnych w sprawowaniu codziennej opieki nad osobami zależnymi.		— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni, placówki opieki zdrowotnej, podmioty pomocy społecznej	do 2035
Wdrożenie nowoczesnych systemów teleopieki	Objęcie osób starszych, zwłaszcza samotnie mieszkających, całodobowym		— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia),	Urząd Gminy w Dzierżążni,	do 2035

Strategia Rozwoju Gminy Dzierżążnia na lata 2026-2035

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
	systemem monitorowania stanu zdrowia i bezpieczeństwa; Zagwarantowanie szybkiej interwencji medycznej i ratunkowej w sytuacjach nagłego zagrożenia życia; Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa seniorów oraz zniwelowanie barier wynikających z braku stacjonarnej nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej na terenie gminy.		— środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	podmioty pomocy społecznej	
Edukacja i aktywizacja seniorów	Zmniejszenie zjawiska wykluczenia cyfrowego (e-wykluczenia) poprzez realizację szkoleń z obsługi nowoczesnych technologii i e-usług; Przełamanie izolacji społecznej i samotności seniorów poprzez organizację cyklicznych wydarzeń integracyjnych; Upowszechnianie zdrowego i aktywnego stylu życia oraz budowanie integracji międzypokoleniowej przy aktywnym zaangażowaniu lokalnych organizacji (w tym stowarzyszeń i KGW).		— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni, podmioty pomocy społecznej	do 2035
Zintegrowane wsparcie rodzin w kryzysie oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	Ograniczenie skutków ubóstwa oraz zjawiska dziedziczenia dysfunkcji społecznych; Poprawienie funkcjonowania rodzin z trudnościami wychowawczymi; Skuteczne interweniowanie w sytuacjach przemocy domowej (we współpracy z Zespołem Interdyscyplinarnym); Wyrównywanie szans oraz ułatwienie codziennego funkcjonowania osobom z niepełnosprawnościami i osobom przewlekle chorym poprzez dostęp do specjalistycznych form wsparcia.	— Liczba osób/rodzin objętych pracą socjalną i wsparciem GOPS, os. / gosp. dom. — Liczba programów/projektów celowych skierowanych do osób ze szczególnymi potrzebami, szt.	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni, podmioty pomocy społecznej	do 2035

Strategia Rozwoju Gminy Dzierżążnia na lata 2026-2035

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Cel operacyjny 1.2. Atrakcyjna oferta edukacyjna oraz nowoczesne warunki dla rozwoju dzieci i młodzieży					
Utworzenie form instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3	Utworzenie pierwszej w gminie placówki opieki nad najmłodszymi dziećmi (np. żłobka lub klubu dziecięcego); Ułatwienie młodym rodzicom godzenia obowiązków zawodowych z życiem rodzinnym oraz wsparcie ich powrotu na rynek pracy; Podniesienie atrakcyjności osiedleńczej gminy i zbudowanie jej wizerunku jako miejsca przyjaznego młodym rodzinom, co stanowi element przeciwdziałania depopulacji.	— Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, szt.	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni	do 2035
Modernizacja i doposażenie infrastruktury oświatowej	Zmodernizowanie budynków szkolnych zarówno pod kątem standardów, jak i efektywności energetycznej; Rozbudowanie i unowocześnienie przyszkolnej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej; Poprawienie bezpieczeństwa, komfortu nauki oraz doposażenie pracowni w nowoczesny sprzęt i pomoce dydaktyczne.	— Liczba zmodernizowanych obiektów oświatowych, szt. — Liczba doposażonych pracowni szkolnych, szt.	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni, placówki oświatowo-wychowawcze	do 2035
Stały rozwój i pogłębianie wiedzy kadry pedagogicznej	Podniesienie kwalifikacji i kompetencji, opierające się na funkcjonującej już w gminie fachowej kadrze nauczycielskiej; Zwiększenie efektywności wykorzystania nowoczesnych metod nauczania oraz narzędzi cyfrowych w procesie kształcenia uczniów; Utrzymanie tendencji wzrostowej oraz stabilizacja jakości kształcenia, odzwierciedlona w dobrych wynikach egzaminów ósmoklasisty.	— Liczba nauczycieli objętych szkoleniami, os. — Średni wynik egzaminu ósmoklasisty, %	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni, placówki oświatowo-wychowawcze	do 2035

Strategia Rozwoju Gminy Dzierżążnia na lata 2026-2035

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i kół zainteresowań	Zoptymalizowanie wykorzystania istniejącej bazy szkolnej po godzinach lekcyjnych; Zwiększenie dostępności do bezpłatnych zajęć rozwijających uzdolnienia, pasje i zainteresowania uczniów; Wyrównanie szans edukacyjnych oraz zapewnienie alternatywnych, bezpiecznych form spędzania czasu wolnego.	— Liczba działających kół zainteresowań, szt.	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni, placówki oświatowo-wychowawcze	do 2035
Cel operacyjny 1.3. Zwiększona aktywność społeczna i wsparcie lokalnych organizacji					
Pobudzanie aktywności obywatelskiej i przeciwdziałanie bierności społecznej	Zwiększenie udziału mieszkańców w życiu gminy poprzez promowanie i wspieranie inicjatyw oddolnych; Przełamanie bierności społecznej, co wzmocni lokalną tożsamość, kapitał społeczny oraz chęć do działania na rzecz dobra wspólnego; Zbudowanie aktywnego społeczeństwa obywatelskiego, gotowego do współdecydowania o sprawach samorządowych.	— Liczba imprez/wydarzeń (organizowanych na terenie gminy), szt.	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni, podmioty sektora NGO	do 2035
Inicjowanie i stymulowanie lokalnej współpracy sąsiedzkiej oraz samopomocy	Wykształcenie silnych więzi i trwałych, bezpośrednich relacji między mieszkańcami w rozproszonych przestrzennie sołectwach; Zmniejszenie poczucia izolacji i osamotnienia (szczególnie wśród seniorów) poprzez rozwój grup nieformalnego wsparcia sąsiedzkiego; Zwiększenie odporności lokalnej społeczności na sytuacje kryzysowe poprzez sprawne reagowanie na problemy współmieszkańców.	— Liczba uczestników imprez/wydarzeń, os.	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni, podmioty sektora NGO	do 2035

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Wsparcie lokalnych organizacji pozarządowych	Wzmocnienie potencjału organizacyjnego i skuteczności lokalnych stowarzyszeń, Kół Gospodyń Wiejskich czy klubów sportowych w pozyskiwaniu środków zewnętrznych oraz realizacji zadań publicznych; Zwiększenie liczby wydarzeń integracyjnych, edukacyjnych i kulturalnych organizowanych przez NGO dla różnych grup wiekowych; Zbudowanie trwałego partnerstwa między samorządem a sektorem społecznym, odciążające gminę w realizacji części zadań statutowych.	— Liczba organizacji pozarządowych objętych wsparciem, szt.	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni, podmioty sektora NGO	do 2035
Modernizacja, remonty i doposażenie remiz OSP oraz świetlic wiejskich	Przekształcenie świetlic wiejskich i remiz (stanowiących w części sołectw jedyne lokalne centra aktywności społecznej) w nowoczesne, bezpieczne i atrakcyjne przestrzenie spotkań dla mieszkańców; Zapewnienie odpowiednich, komfortowych warunków do prowadzenia warsztatów, zebrań sołeckich i wydarzeń integrujących społeczność blisko miejsca zamieszkania; Poprawienie standardu technicznego budynków użyteczności publicznej oraz wzmocnienie ich wielofunkcyjnego charakteru; Utrzymanie wysokiej gotowości operacyjno-technicznej jednostek OSP, które stanowią fundament gminnego systemu bezpieczeństwa; Zwiększenie możliwości zaangażowania strażaków w animację życia społecznego, w tym m.in. aktywizację dzieci i młodzieży w ramach rozwoju Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych.	— Liczba wyremontowanych świetlic wiejskich i remiz OSP, szt.	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni, jednostki OSP	do 2035

Strategia Rozwoju Gminy Dzierżążnia na lata 2026-2035

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Systematyczny rozwój i podnoszenie kompetencji administracji samorządowej	Zwiększenie jakości obsługi mieszkańców; Usprawnienie rozwiązywania problemów społecznych; Zwiększenie skuteczności urzędu w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na realizację usług publicznych; Rozwój e-administracji.	— Liczba pracowników administracji samorządowej objętych szkoleniami / podnoszącymi kwalifikacje, os. — Liczba wdrożonych e-usług w administracji, szt.	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni	do 2035
Cel operacyjny 1.4. Rozwinięta i powszechnie dostępna oferta kulturalna i sportowo-rekreacyjna					
Rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Zwiększenie dostępności do ogólnodostępnych obiektów sportowych i stref rekreacji poza terenami placówek oświatowych (np. place zabaw, boiska, siłownie plenerowe, miejsca spotkań) w poszczególnych sołectwach, co ułatwi do nich dostęp wszystkim mieszkańcom; Kontynuowanie modernizacji i optymalne wykorzystanie istniejącej, dobrej bazy przyszkolnej; Poprawienie kondycji fizycznej i zdrowia mieszkańców oraz stworzenie bezpiecznych przestrzeni sprzyjających integracji sąsiedzkiej i spędzaniu czasu na świeżym powietrzu.	— Liczba wybudowanych / zmodernizowanych obiektów sportowych, szt.	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni, placówki oświatowo-wychowawcze	do 2035
Wszechstronne wsparcie lokalnych podmiotów sportowych i kulturalnych	Zapewnienie stabilnego funkcjonowania, rozwoju i systematycznego doposażania organizacji świadczących bezpłatne usługi na rzecz mieszkańców, w tym m.in. Gminnego Klubu Sportowego, Akademii Sportowej Progres, GKS Gumino, Gminno-Parafialnej Orkiestry Dętej, 4 KGW, Stowarzyszenia AMICUS, Stowarzyszenia na rzecz Gminy	— Liczba wspartych klubów sportowych, instytucji kulturowych oraz stowarzyszeń, szt.	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie,	Urząd Gminy w Dzierżążni, podmioty sektora NGO	do 2035

Strategia Rozwoju Gminy Dzierżążnia na lata 2026-2035

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
	Dzierżążnia czy Grupy Rekonstrukcji Historycznej św. Achacjusza; Zwiększenie liczby oddolnych inicjatyw kulturalnych, sportowych i historyczno-patriotycznych integrujących zróżnicowaną społeczność (w tym międzypokoleniowo); Rozwijanie pasji, talentów i kształtowanie zdrowych nawyków wśród dzieci, młodzieży i dorosłych poprzez stały dostęp do zorganizowanych, bezpłatnych form aktywności.		— inne środki zewnętrzne.		
Zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego	Zabezpieczenie przed degradacją i rewaloryzacja cennych obiektów zabytkowych na terenie gminy, w tym zarówno zespołów sakralnych, jak i obiektów świeckich; Nadawanie nieużytkowanym obiektom i przestrzeniom historycznym nowych ról społecznych, edukacyjnych oraz integracyjnych, służących bezpośrednio mieszkańcom gminy; Wzmocnienie tożsamości lokalnej, budowanie więzi z miejscem zamieszkania oraz zachowanie ładu i estetyki przestrzeni publicznej sołectw z poszanowaniem tradycyjnego krajobrazu rolniczego.	— Liczba zabytków i obiektów zabytkowych, których stan uległ poprawie, szt. — Liczba obiektów i przestrzeni zabytkowych przeznaczonych do użytku publicznego, szt.	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni	do 2035

Źródło: Opracowanie własne

Rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia będą mierzone co 2 lata.

Cel strategiczny 2. **Zróżnicowana gospodarka gminy, oparta na lokalnej przedsiębiorczości oraz rolnictwie**, zakłada wielokierunkowy rozwój lokalnej bazy ekonomicznej poprzez wzmocnienie sektora małych i mikroprzedsiębiorstw, modernizację produkcji rolnej oraz stymulowanie niewykorzystanego dotąd potencjału turystycznego. Realizacja tego celu koncentruje się na budowaniu przyjaznego klimatu dla inwestorów, tworzeniu nowych miejsc pracy oraz dywersyfikacji źródeł dochodu mieszkańców. Działania te mają na celu ożywienie lokalnego rynku i zrównoważony rozwój oparty na endogenicznych zasobach gminy, co stanowi bezpośrednią odpowiedź na wyzwania związane z depopulacją i odpływem młodych osób na zewnętrzne rynki pracy.

Osiągnięcie tego celu będzie możliwe poprzez realizację dwóch celów operacyjnych:

Cel operacyjny 2.1. **Wzmocniona przedsiębiorczość lokalna** koncentruje się na budowaniu silnych fundamentów lokalnego rynku poprzez wszechstronne wsparcie mikroprzedsiębiorczości. Priorytetem samorządu jest ułatwianie startu i tworzenie przyjaznych warunków dla działalności jednoosobowych, usług lokalnych oraz drobnego handlu, co bezpośrednio stymuluje powstawanie pozarolniczych źródeł dochodu mieszkańców.

Cel operacyjny 2.2. **Zintegrowana oferta gospodarcza, bazująca na rolnictwie i turystyce** skupia się na podnoszeniu rentowności lokalnych gospodarstw poprzez wsparcie w tworzeniu rynków sprzedaży bezpośredniej i promocję ekorolnictwa. Aby zdywersyfikować dochody mieszkańców, gmina podejmie również aktywne działania promujące jej walory krajobrazowe, tworząc tym samym dogodne warunki dla prywatnych inicjatyw z zakresu turystyki weekendowej i rekreacji.

Osiągnięcie wyznaczonych celów przyczyni się do wzmocnienia potencjału rozwojowego Gminy Dzierżążnia w wymiarze gospodarczym. Szczegółowe kierunki działań przypisane do poszczególnych celów operacyjnych wraz z oczekiwanymi rezultatami przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 8. Cel strategiczny 2. Zróżnicowana gospodarka gminy, oparta na lokalnej przedsiębiorczości oraz rolnictwie

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Cel operacyjny 2.1. Wzmocniona przedsiębiorczość lokalna					
Rozwój partnerstwa publiczno-prywatnego i aktywna promocja lokalnego biznesu	Zacieśnienie współpracy między samorządem a lokalnymi przedsiębiorcami przy realizacji wspólnych przedsięwzięć; Zwiększenie rozpoznawalności lokalnych przedsiębiorstw poprzez aktywne działania promocyjne, w tym m.in. wsparcie informacyjne na stronie internetowej urzędu czy w mediach społecznościowych; Zbudowanie wzajemnego zaufania i ułatwienie realizacji nowych inwestycji gospodarczych poprzez rzetelny dialog; Ożywienie lokalnego rynku i stworzenie przyjaznego klimatu dla małych form prowadzenia działalności, co przyczyni się do stabilizacji dochodów mieszkańców opierających się na działalności pozarolniczej.	— Liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorców, szt. — Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem gminy, szt.	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni, lokalni przedsiębiorcy, zewnętrzni inwestorzy	do 2035
Wsparcie rozwoju mikroprzedsiębiorczości, w tym usług lokalnych, drobnego handlu oraz działalności jednoosobowych	Utrzymanie stabilności lokalnego rynku opartego na mikrofirmach; Ułatwienie mieszkańcom samozatrudnienia – poprawa warunków do prowadzenia działalności gospodarczej.	— Liczba zarejestrowanych mikroprzedsiębiorstw, szt.	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni, lokalni przedsiębiorcy, zewnętrzni inwestorzy	do 2035
Cel operacyjny 2.2. Zintegrowana oferta gospodarcza, bazująca na rolnictwie i turystyce					

Strategia Rozwoju Gminy Dzierżążnia na lata 2026-2035

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Wsparcie rolnictwa ekologicznego oraz tworzenia krótkich łańcuchów dostaw	Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej poprzez ograniczenie zależności lub zwiększenie odporności dochodowej; Zwiększenie dochodów mieszkańców dzięki stymulowaniu rozwoju lokalnego przetwórstwa rolno-spożywczego oraz bezpośredniej sprzedaży produktów konsumentom; Wykorzystanie wysokich możliwości adaptacyjnych indywidualnego rolnictwa ekologicznego, które stanowi istotny, zrównoważony potencjał rozwojowy gminy.	— Liczba gospodarstw prowadzących działalność agroturystyczną, <i>szt.</i> — Liczba wspartych inicjatyw z zakresu lokalnego przetwórstwa rolno-spożywczego i krótkich łańcuchów dostaw, <i>szt.</i>	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni, lokalni przedsiębiorcy	do 2035
Rozwój usług turystycznych i rekreacyjnych bazujących na lokalnym dziedzictwie	Wykreowanie lokalnej oferty wypoczynkowej w oparciu o cenne obiekty zabytkowe oraz walory przyrodnicze; Uzupełnienie braków w podstawowej infrastrukturze turystycznej (tworzenie ścieżek rowerowych, miejsc wypoczynku, nasadzenia zieleni, utwardzenie alejek, chodników); Budowa obiektów małej architektury (w tym np. małych tężni solankowych) oraz kompleksowe zagospodarowanie i utwardzenie terenu rekreacyjnego (nasadzenia zieleni, utwardzone alejki i chodniki); Zwiększenie atrakcyjności gminy poprzez wsparcie rozwoju turystyki zrównoważonej, wykorzystującej lokalne dziedzictwo i krajobraz bez naruszania ich wartości.	— Długość wyznaczonych tras turystycznych, <i>km</i> — Liczba obiektów zabytkowych udostępnionych turystom, <i>szt.</i>; — Liczba wybudowanych obiektów małej architektury, <i>szt.</i>; — Liczba wydarzeń promujących dziedzictwo kulturowe i krajobraz rolniczy, <i>szt.</i>	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni, lokalni przedsiębiorcy	do 2035
Opracowanie oferty inwestycyjnej i promocja gospodarcza gminy	Wykorzystanie walorów przyrodniczych i bliskości aglomeracji warszawskiej do wykreowania spójnej oferty promującej	— Liczba przeprowadzonych kampanii/działań promujących	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia),	Urząd Gminy w Dzierżążni,	do 2035

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
ukierunkowana na stymulowanie rozwoju inicjatyw agroturystycznych	gminę jako atrakcyjne miejsce do rekreacji; Wspieranie realizacji oddolnych inicjatyw mieszkańców (np. otwieranie gospodarstw agroturystycznych, wynajmu pokoi oraz domków letniskowych); Poprawienie atrakcyjności lokalnej i sprzyjanie tworzeniu warunków do powstawania nowych, stabilnych miejsc pracy, co ograniczy odpływ młodych mieszkańców; Stworzenie warunków sprzyjających dywersyfikacji lokalnej gospodarki i stworzenie nowych, pozarolniczych źródeł utrzymania, co zminimalizuje problem niskiej opłacalności tradycyjnego rolnictwa; Stymulowanie popytu na usługi towarzyszące turystyce, takie jak handel, krótkie łańcuchy dostaw żywności oraz drobne usługi dla odwiedzających.	lokalny biznes i agroturystykę, szt. — Liczbą opracowanych materiałów promocyjnych / ofert inwestycyjnych, szt.	— środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	lokalni przedsiębiorcy	

Źródło: Opracowanie własne

Rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia będą mierzone co 2 lata.

Cel strategiczny 3. **Spójna i uporządkowana przestrzeń gminy, wyposażona w zmodernizowaną infrastrukturę drogową oraz techniczną** zakłada kompleksowe podniesienie standardu infrastrukturalnego i przestrzennego, co jest kluczowe dla poprawy komfortu życia mieszkańców oraz budowania atrakcyjności inwestycyjnej gminy. Realizacja tego celu koncentruje się na niwelowaniu barier komunikacyjnych, unowocześnieniu sieci komunalnych oraz racjonalnym kształtowaniu ładu przestrzennego. Działania te stanowią bezpośrednią odpowiedź na wyzwania związane z rozproszonym układem osadniczym, wykluczeniem transportowym i cyfrowym, a także potrzebą optymalizacji kosztów utrzymania infrastruktury i usług publicznych.

Osiągnięcie tego celu będzie możliwe poprzez realizację trzech celów operacyjnych:

Cel operacyjny 3.1. **Zmodernizowana i bezpieczna infrastruktura drogowa oraz pieszo-rowerowa** koncentruje się na budowie bezpiecznego i zrównoważonego systemu transportowego, łączącego rozproszone sołectwa. Zakłada m.in. dostosowanie nośności i parametrów dróg do specyfiki lokalnej gospodarki, w tym sprawnej obsługi wielkotowarowego rolnictwa. Jednocześnie, jako fundament dla rozwoju rekreacji i turystyki lokalnej, gmina stawia na budowę bezpiecznej infrastruktury pieszo-rowerowej, co w połączeniu z odbudową transportu zbiorowego zminimalizuje zjawisko wykluczenia komunikacyjnego.

Cel operacyjny 3.2. **Rozbudowana infrastruktura techniczna oraz cyfrowa** jest zorientowany na unowocześnienie sieci warunkujących zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych i rozwój gospodarczy, kładąc szczególny nacisk na bezpieczeństwo dostaw wody pitnej, niwelowanie wykluczenia cyfrowego oraz wdrażanie energooszczędnych rozwiązań w przestrzeni publicznej.

Cel operacyjny 3.3. **Zrównoważone planowanie przestrzenne sprzyjające spójności osadniczej gminy** skupia się na racjonalnym zarządzaniu przestrzenią i zasobami komunalnymi w celu zintegrowania przestrzeni publicznej, zahamowania chaosu osadniczego, ochrony tradycyjnego krajobrazu rolniczego oraz optymalizacji lokalnej polityki mieszkaniowej i socjalnej.

Realizacja przedstawionych działań umożliwi stworzenie warunków dla rozwoju Gminy Dzierżążnia w wymiarze przestrzennym. Szczegółowe kierunki działań przypisane do poszczególnych celów operacyjnych wraz z oczekiwanymi rezultatami przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 9. Cel strategiczny 3. Spójna i uporządkowana przestrzeń gminy, wyposażona w zmodernizowaną infrastrukturę drogową oraz techniczną

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Cel operacyjny 3.1. Zmodernizowana i bezpieczna infrastruktura drogową oraz pieszo-rowerowa					
Budowa, przebudowa i modernizacja sieci dróg gminnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą	Poprawienie stanu technicznego nawierzchni dróg gminnych, co bezpośrednio przełoży się na wzrost bezpieczeństwa i komfortu jazdy mieszkańców w rozproszonych sołectwach; Dostosowanie nośności i parametrów infrastruktury drogowej do obsługi wielkotowarowej produkcji rolniczej, ułatwiające bezpieczne poruszanie się ciężkiego sprzętu i maszyn rolniczych; Zapewnienie lepszej spójności terytorialnej gminy oraz stworzenie dogodnych warunków dla potencjalnych inwestorów poprzez systematyczne uzupełnianie braków w infrastrukturze drogowej; Dostosowanie projektów drogowych do potrzeb transportu zbiorowego (np. poprzez budowę zatok, bezpiecznych przystanków), co sprzyja funkcjonowaniu transportu zbiorowego.	— Długość wybudowanych lub zmodernizowanych dróg, <i>km</i> — Długość wymienionych nawierzchni w drogach, <i>km</i>	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni	do 2035
Rozwój infrastruktury dla komunikacji pieszej i rowerowej	Poprawienie bezpieczeństwa niechronionych uczestników ruchu drogowego (pieszych i rowerzystów); Stworzenie brakującej infrastruktury rowerowej, co umożliwi rozwój mobilności niskoemisyjnej i będzie stanowić niezbędny impuls dla rozwoju lokalnej turystyki i rekreacji.	— Liczba wybudowanych chodników, <i>km</i> — Długość wybudowanych dróg dla rowerów, <i>km</i>	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie,	Urząd Gminy w Dzierżążni	do 2035

Strategia Rozwoju Gminy Dzierżążnia na lata 2026-2035

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
			— inne środki zewnętrzne.		
Rozwój komunikacji publicznej	Stworzenie nowych połączeń transportu publicznego; Przeciwdziałanie wykluczeniu komunikacyjnemu wynikającemu z ograniczonej dostępności transportu zbiorowego; Zmniejszenie zależności mieszkańców od indywidualnych środków transportu z uwagi na brak infrastruktury kolejowej na terenie gminy.	— Liczba utworzonych nowych połączeń transportu publicznego, szt.	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni	do 2035
Cel operacyjny 3.2. Rozbudowana infrastruktura techniczna oraz cyfrowa					
Modernizacja stacji uzdatniania wody (SUW) oraz przestarzałej infrastruktury wodociągowej	Zapewnienie bezpieczeństwa, ciągłości dostaw i odpowiednich parametrów jakościowych wody pitnej poprzez modernizację technologii w dwóch funkcjonujących Stacjach Uzdatniania Wody (w Nowym Sarnowie i Kucicach); Zminimalizowanie ryzyka awarii oraz dostarczania wody niezdatnej do spożycia, wynikającego z przestarzałej infrastruktury; Utrzymanie bardzo wysokiego wskaźnika zwodociągowania.	— Liczba zmodernizowanych stacji uzdatniania wody (SUW), szt. — Ludność korzystająca z sieci wodociągowej, os. — Korzystający z instalacji wodociągowej w ogólnej liczbie ludności, %	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni	do 2035
Zapewnienie powszechnego dostępu do szerokopasmowego internetu	Podłączenie mieszkańców i odbiorców końcowych do głównej sieci szerokopasmowej; Zastąpienie dominującej, mniej stabilnej technologii radiowej nowoczesną infrastrukturą światłowodową;	— Udział sieci światłowodowej w ogólnym zasięgu sieci, %	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych	Urząd Gminy w Dzierżążni, operatorzy zewnętrzni	do 2035

Strategia Rozwoju Gminy Dzierżążnia na lata 2026-2035

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
	Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu oraz stworzenie optymalnych warunków do edukacji, e-biznesu i pracy zdalnej, co znacząco podniesie atrakcyjność osiedleńczą i inwestycyjną gminy.		i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.		
Rozbudowa i unowocześnienie oświetlenia ulicznego	Zoptymalizowanie kosztów eksploatacyjnych poprzez wdrażanie rozwiązań energooszczędnych (w tym nowoczesnych lamp solarnych); Poprawienie widoczności i bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego; Poprawienie estetyki przestrzeni publicznej oraz poczucia bezpieczeństwa mieszkańców po zmroku.	— Liczba zmodernizowanych punktów oświetlenia ulicznego, szt.	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni	do 2035
Cel operacyjny 3.3. Zrównoważone planowanie przestrzenne sprzyjające spójności osadniczej gminy					
Kształtowanie ładu przestrzenno-funkcjonalnego gminy	Zintegrowanie przestrzenne specyficznego „podwójnego” centrum gminy w jedną, spójną i funkcjonalną przestrzeń publiczną dla mieszkańców; Ograniczenie zjawiska rozpraszania zabudowy i racjonalne gospodarowanie przestrzenią, uwzględniające istniejące ograniczenia i bariery infrastrukturalne; Zachowanie tradycyjnego, rolniczego krajobrazu oraz ochrona cennych obszarów; Wdrożenie i bieżące dostosowywanie narzędzi planistycznych, które zabezpieczą potrzeby społeczności.	— Powierzchnia terenów objętych miejscowymi planami, ha — Liczba opracowanych dokumentów planistycznych, szt.	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni	do 2035

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Działania na rzecz komunalnego zasobu mieszkaniowego	Zabezpieczenie najpilniejszych potrzeb socjalnych i mieszkaniowych osób w trudnej sytuacji życiowej poprzez wdrożenie rozwiązań tymczasowych, w tym m.in. postawienie w pełni bezpiecznych i ogrzewanych kontenerów mieszkalnych (wyposażonych w niezbędne węzły sanitarne); Podejmowanie działań na rzecz komunalnego zasobu mieszkaniowego, w tym przeprowadzenie modernizacji, remontów i przebudów nieruchomości odznaczających się złym stanem technicznym (w szczególności w miejscowościach: Dzierżążnia, Nowe Kucice, Cumino, Siekluki, Starczewo Wielkie), przy jednoczesnym wsparciu polityki mieszkaniowej poprzez zakup kontenerów socjalnych; Zwiększenie efektywności zarządzania istniejącym ograniczonym zasobem mieszkaniowym gminy, mające na celu wsparcie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zapobieganie problemowi bezdomności.	— Liczba lokali komunalnych, szt. — Liczba osób objętych wsparciem mieszkaniowym, os.	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni	do 2035

Źródło: Opracowanie własne

Rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia będą mierzone co 2 lata.

Cel strategiczny 4. **Dobra jakość środowiska naturalnego i odporność na zmiany klimatyczne** zakłada ochronę zasobów przyrodniczych oraz przystosowanie terytorium gminy do postępujących zmian klimatu, w szczególności do suszy rolniczej. Realizacja tego celu koncentruje się na uporządkowaniu lokalnej gospodarki wodno-ściekowej, poprawie jakości powietrza poprzez redukcję niskiej emisji oraz transformacji energetycznej opartej na odnawialnych źródłach energii (OZE). Działania te sprzyjają zachowaniu wysokich walorów krajobrazowych, zabezpieczeniu produkcji rolnej przed anomaliami pogodowymi oraz kształtowaniu postaw proekologicznych wśród mieszkańców.

Osiągnięcie tego celu będzie możliwe poprzez realizację trzech celów operacyjnych:

Cel operacyjny 4.1. **Wydajny i nowoczesny system oczyszczania ścieków i gospodarki odpadami** odpowiada na specyfikę rozproszonej zabudowy gminy poprzez wdrażanie nowoczesnych, zdecentralizowanych rozwiązań. Kluczowym kierunkiem jest tu uniezależnienie mieszkańców od przestarzałych zbiorników bezodpływowych (szamb) na rzecz powszechnej budowy przydomowych oczyszczalni ścieków. Działania te, w połączeniu z budową gminnego punktu PSZOK oraz systematycznym usuwaniem azbestu, pozwolą uszczelnić system gospodarowania odpadami i trwale zabezpieczyć lokalne gleby oraz wody podziemne przed skażeniem.

Cel operacyjny 4.2. **Ograniczona niska emisja oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE)** jest zorientowany na poprawę jakości powietrza w sezonie grzewczym, wzmocnienie lokalnego bezpieczeństwa energetycznego oraz zapobieganie zjawisku ubóstwa energetycznego. Cel ten zakłada optymalne wykorzystanie lokalnego potencjału energetycznego do znaczącego obniżenia kosztów eksploatacyjnych ponoszonych przez gospodarstwa domowe i obiekty publiczne.

Cel operacyjny 4.3. **Rozwinięty system małej retencji i zabezpieczenie gminy przed skutkami suszy** skupia się na łagodzeniu negatywnych skutków zmian klimatu oraz ochronie naturalnych stosunków wodno-glebowych. Realizacja tego zadania opiera się na poprawie naturalnych zdolności retencyjnych krajobrazu, ochronie najcenniejszych przyrodniczo terenów (w tym dolin i rozlewisk) oraz podnoszeniu świadomości ekologicznej społeczności lokalnej.

Realizacja opisanych działań pozwoli poprawić kluczowe warunki dla rozwoju Gminy Dzierżążnia w wymiarze klimatyczno-środowiskowym. Szczegółowe kierunki działań przypisane do poszczególnych celów operacyjnych wraz z oczekiwanymi rezultatami przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 10. Cel strategiczny 4. Dobra jakość środowiska naturalnego i odporność na zmiany klimatyczne

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Cel operacyjny 4.1. Wydajny i nowoczesny system oczyszczania ścieków i gospodarki odpadami					
Kompleksowe wsparcie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków	Zapewnienie bezpiecznego dla środowiska i docelowego systemu oczyszczania ścieków na terenie całej gminy; Wzrost gospodarstw domowych korzystających z ekologicznych rozwiązań przydomowych; Podniesienie standardu życia i higieny na terenach o rozproszonej zabudowie oraz ochrona wód podziemnych i gleb przed przedostaniem się nieoczyszczonych ścieków.	— Liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków, szt. — Odsetek gospodarstw korzystających z oczyszczalni, %	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni	do 2035
Inwentaryzacja i monitoring szczelności zbiorników bezodpływowych (szamb)	Zabezpieczenie przed skażeniem lokalnych zasobów wód podziemnych i powierzchniowych poprzez ścisłą kontrolę zewidencjonowanych zbiorników bezodpływowych; Wypełnianie się nielegalnego pozbywania się nieczystości ciekłych do gruntu i cieków wodnych, co poprawi stan sanitarny i ekologiczny środowiska; Spełnienie przez samorząd wymogów prawa w zakresie ewidencjonowania i monitoringu gospodarki wodno-ściekowej, stymulujące mieszkańców do szybszego przechodzenia na przydomowe oczyszczalnie ścieków.	— Liczba zbiorników bezodpływowych (szamb), szt.	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni	do 2035
Optimalizacja systemu gospodarki odpadami	Uszczelnienie systemu i ograniczenie powstawania dzikich wysypisk;	— Liczba działających punktów PSZOK, szt.	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia),	Urząd Gminy w Dzierżążni	do 2035

Strategia Rozwoju Gminy Dzierżążnia na lata 2026-2035

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
	Ułatwienie mieszkańcom selektywnej zbiórki poprzez budowę gminnego PSZOK; Bezpieczne i systematyczne unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest; Dofinansowanie do wymiany pokryć dachowych.	— Udział odpadów zebranych selektywnie w ogólnej masie odpadów, <i>t</i> — Masa unieszkodliwionego azbestu, <i>Mg</i>	— środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.		
Cel operacyjny 4.2. Ograniczona niska emisja oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE)					
Rozwój instalacji odnawialnych źródeł energii	Zwiększenie udziału zielonej energii w bilansie energetycznym gminy, np. poprzez optymalne wykorzystanie lokalnego potencjału usłonecznienia do rozwoju fotowoltaiki, pomp ciepła w budynkach publicznych i prywatnych (m.in. w budynku Urzędu Gminy, szkołach i świetlicach) oraz na obszarach, gdzie poparte jest to lokalnym planem transformacji energetycznej); Wzmocnienie lokalnego bezpieczeństwa energetycznego oraz znaczące obniżenie kosztów eksploatacyjnych ponoszonych przez gospodarstwa domowe i budynki użyteczności publicznej; Wsparcie finansowe i doradcze dla mieszkańców w zakresie inwestycji w OZE. Promocja dobrych praktyk i kampanie edukacyjne dotyczące OZE.	— Liczba instalacji odnawialnych źródeł energii (OZE), <i>szt.</i> — Liczba działań edukacyjnych dotyczących i promujących OZE, <i>szt.</i>	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni	do 2035
Poprawa efektywności energetycznej budynków i likwidacja nieefektywnych źródeł ciepła	Zredukowanie tzw. niskiej emisji, która stanowi główne źródło zanieczyszczenia powietrza na terenie gminy w sezonie grzewczym;	— Liczba wymienionych źródeł ciepła, <i>szt.</i> — Liczba budynków poddanych termomodernizacji, <i>szt.</i>	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia),	Urząd Gminy w Dzierżążni	do 2035

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
	Sprawne wdrażanie założeń mazowieckiej uchwały antysmogowej poprzez wykorzystanie gminnego punktu programu „Czyste Powietrze” w celu sukcesywnej wymiany przestarzałych pieców na niskoemisyjne i bezemisyjne źródła ciepła; Zmniejszenie zapotrzebowania na energię ciepłą oraz ochrona mieszkańców przed ubóstwem energetycznym dzięki kompleksowej termomodernizacji budynków mieszkalnych i obiektów publicznych; Opracowanie lokalnego planu transformacji energetycznej.	— Liczba opracowanych planów transformacji energetycznej, szt.	— środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.		
Cel operacyjny 4.3. Rozwinięty system małej retencji i zabezpieczenie gminy przed skutkami suszy					
Budowa i rozwój infrastruktury małej retencji wodnej	Złagodzenie negatywnych skutków ekstremalnej suszy rolniczej; Zminimalizowanie ryzyka powodziowego i lokalnych podtopień poprzez realizację planowanych inwestycji w obiekty małej retencji, w tym budowa zalewu Wierzbica Pańska i Kucice jako kluczowych elementów gminnego systemu retencyjnego; Poprawienie lokalnych stosunków wodno-glebowych oraz zwiększenie naturalnych zdolności retencyjnych krajobrazu wiejskiego, co długofalowo wesprze ochronę wód podziemnych.	— Liczba zrealizowanych inwestycji retencyjnych, szt. — Pojemność wybudowanych zbiorników retencyjnych, m³	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni	do 2035
Racjonalne zagospodarowanie dolin i cieków wodnych	Zapewnienie ochrony i zachowanie w naturalnym stanie cennych przyrodniczo rozlewisk oraz terenów bagienno-łąkowych, które stanowią kluczowy	— Długość zagospodarowanych cieków wodnych, km	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych	Urząd Gminy w Dzierżążni	do 2035

Strategia Rozwoju Gminy Dzierżążnia na lata 2026-2035

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
	element naturalnej retencji i ochrony przed powodzią; Włączenie dotychczas niezagospodarowanych cieków wodnych w gminny system rekreacyjno-turystyczny poprzez tworzenie zrównoważonej infrastruktury (np. ścieżki spacerowe, elementy małej architektury); Zabezpieczenie ciągłości i drożności głównych korytarzy ekologicznych w gminie, co umożliwi swobodną migrację zwierząt i ochronę lokalnej różnorodności biologicznej.		i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.		
Systematyczna edukacja ekologiczna mieszkańców i rolników	Zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie adaptacji do zmian klimatycznych, w tym w szczególności racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi w okresach niedoborów oraz wykorzystywania wód opadowych; Ograniczenie przedostawania się zanieczyszczeń obszarowych (biogenów, nawozów sztucznych, środków ochrony roślin) do wód podziemnych i gleb; Wzmocnienie proekologicznych postaw społecznych, przekładające się na bardziej efektywną segregację odpadów, usunięcie rakotwórczego azbestu oraz aktywny udział w wymianie starych pieców.	— Liczba przeprowadzonych działań edukacyjnych, <i>szt./rok</i> — Liczba uczestników szkoleń ekologicznych, <i>os.</i>	— środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), — środki z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym fundusze europejskie, — inne środki zewnętrzne.	Urząd Gminy w Dzierżążni	do 2035

Źródło: Opracowanie własne

Rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia będą mierzone co 2 lata.

3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

3.1. Struktura sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych

Gmina Dzierżążnia jest gminą wiejską położoną w północno-zachodniej części województwa mazowieckiego, w zachodniej części powiatu płońskiego. Gmina ta sąsiaduje z:

- gminą wiejską Baboszewo (powiat płoński, województwo mazowieckie),
- gminą wiejską Bulkowo (powiat plocki, województwo mazowieckie),
- gminą wiejską Naruszewo (powiat płoński, województwo mazowieckie),
- gminą wiejską Płońsk (powiat płoński, województwo mazowieckie),
- gminą miejsko-wiejską Starożreby (powiat plocki, województwo mazowieckie).

W odległości ok. 12 km od Gminy Dzierżążnia znajduje się Płońsk, w odległości ok. 40 km – Płock. Bliskość aglomeracji warszawskiej stanowi istotny atut lokalizacyjny gminy, wpływający na jej potencjał osiedleńczy, inwestycyjny oraz rekreacyjny.

Powierzchnia administracyjna gminy wynosi ok. 102 km². Struktura użytkowania gruntów na terenie gminy wskazuje na wyraźną dominację funkcji rolniczej. Użytki rolne stanowią 88,00% całkowitej powierzchni, podczas gdy lasy zajmują 3,40%, a pozostałe tereny – obejmujące m.in. zabudowę, drogi i inne formy użytkowania – 8,60% obszaru gminy. Układ ten potwierdza rolniczy charakter gminy oraz ograniczony udział terenów leśnych i zurbanizowanych¹.

Aby zagwarantować zrównoważony rozwój przestrzenny oraz efektywne zarządzanie polityką lokalną, terytorium gminy zostało przeanalizowane w ujęciu funkcjonalnym oraz przestrzennym. Poprzez rozpoznanie kluczowych stref użytkowania przestrzeni możliwe było określenie kierunków działań strategicznych w obszarze planowania społecznego, gospodarczego, przestrzennego i klimatyczno-środowiskowego.

W strukturze gminy wyróżniono:

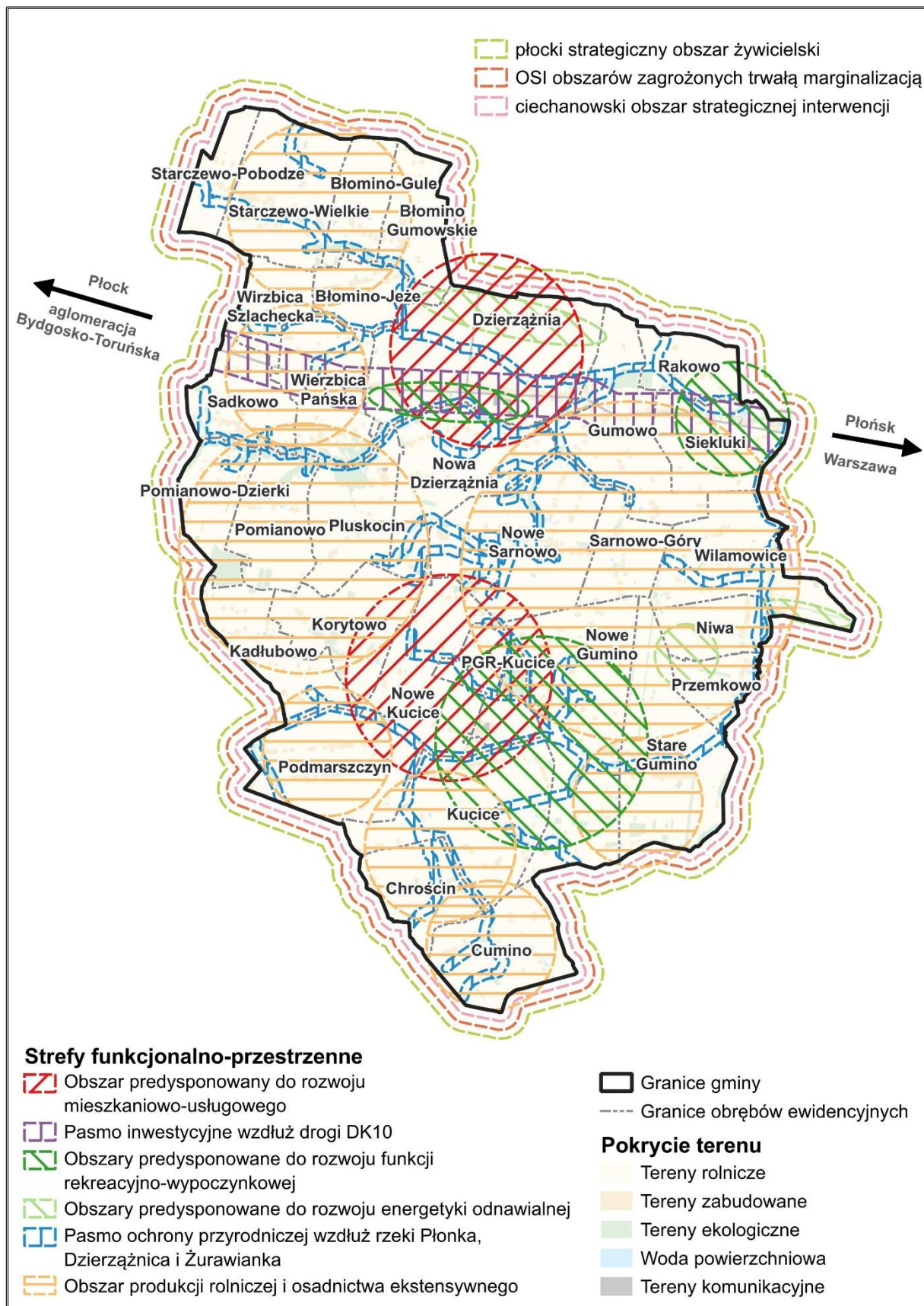
- **Obszar predysponowany do rozwoju mieszkaniowo-usługowego** – charakteryzujący się największą koncentracją ludności, usług publicznych i zmodernizowanej infrastruktury. Obejmuje przede wszystkim miejscowość gminną Dzierżążnię, w której koncentrują się usługi lokalne m.in. usługi administracyjne, edukacyjne i zdrowotne oraz lokalny ośrodek uzupełniający (Nowe Kucice). Potencjał rozwoju funkcji mieszkaniowej występuje również w pozostałych miejscowościach gminy, szczególnie na terenach dobrze skomunikowanych i wyposażonych w podstawową infrastrukturę techniczną.

¹ Raport o stanie Gminy Dzierżążnia 2024 rok

- **Pasmo inwestycyjne wzdłuż drogi DK10** – obejmujące tereny predysponowane do koncentracji działalności produkcyjnej, usługowej, handlu wielkopowierzchniowego, dobrze skomunikowane, zlokalizowane w korytarzu drogi krajowej nr 10.
- **Pasmo ochrony przyrodniczej wzdłuż rzeki Płonka, Dzierżążnica i Żurawianka** – obejmujący doliny rzek (w tym rozlewiska) Płonki, Żurawianki i Dzierżążnicy. Charakteryzuje się znacznymi walorami środowiska przyrodniczego oraz tworzy system powiązań przyrodniczych i ekologicznych gminy. Obowiązuje w nim ochrona przed ekspansją gospodarczą i urbanistyczną.
- **Obszary predysponowane do rozwoju energetyki odnawialnej** – zlokalizowane w centralnej części gminy, obejmujące większe obszary koncentracji słabszej jakościowo klasy gleby, predysponowane do rozwoju odnawialnych źródeł energii (OZE),
- **Obszary predysponowane do rozwoju funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej** – tereny predysponowane do rozwoju turystyki niskoingerencyjnej i agroturystyki w oparciu o istniejące walory środowiskowo-kulturowe. Zlokalizowane są w miejscowości Dzierżążnia, Siekluki, Kucice i Nowe Gumino,
- **Strefa rolniczo-osadnicza** – obejmująca pozostałą część gminy, o niskiej gęstości zabudowy, wskazaną do intensyfikacji, produkcji rolniczej i osadnictwa ekstensywnego.

Gmina Dzierżążnia znajduje się w granicach obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, ciechanowskiego obszaru strategicznej interwencji (OSI) oraz płockiego strategicznego obszaru żywicielskiego.

Rysunek 1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Dzierżążnia

Źródło: Opracowanie własne

3.2. System powiązań przyrodniczych

System powiązań przyrodniczych Gminy Dzierżążnia kształtuje się w oparciu o spokojny, nizinny krajobraz o charakterze rolniczym, tworzący mozaikę pól, łąk i zadrzewień, a także doliny rzeczne (w tym nieuregulowaną dolinę rzeki Płonki wraz z rozlewiskami). Pod względem fizyczno-geograficznym gmina położona jest w obrębie mezoregionu Wysoczyzny Płońskiej, należącego do makroregionu Niziny Północnomazowieckiej w obrębie podprovincji Nizin Środkowopolskich. Determinuje to jej urozmaicony profil glebowy – obok dominujących piasków i glin, w dolinach rzecznych i zagłębieniach bezodpływowych występują czarne ziemie oraz płytkie gleby pobagienne i torfowe o charakterze murszowatym.

Istotnym elementem systemu przyrodniczego gminy są lasy i grunty leśne, które pełnią rolę czynnika retencyjnego i stabilizującego warunki wodne, choć w 2024 r. zajmowały one jedynie 280,59 ha. System form ochrony przyrody obejmuje obiekty takie jak cztery pomniki przyrody (drzewa: dąb szypułkowy, klon srebrzysty, buk pospolity oraz jesion wyniosły) oraz dwa użytki ekologiczne o charakterze bagiennym (nr 439, nr 440). Wartość przyrodniczą gminy potwierdza również pojawianie się gatunków uznawanych za zagrożone, takich jak bobry czy raki.

Gmina Dzierżążnia pod względem hydrograficznym należy do regionu wodnego Środkowej Wisły, wchodzącego w skład obszaru dorzecza Wisły. Sieć rzeczna gminy tworzą przede wszystkim ciek wodne: Płonka, Dobrzyca oraz Żurawianka. Znaczącym elementem krajobrazu jest nieuregulowana dolina rzeki Płonki, która tworzy cenne przyrodniczo rozlewiska (m.in. w rejonie Wierzbicy Pańskiej). Należy jednak zaznaczyć, że ciek wodne na terenie gminy nie są w pełni zagospodarowane ani włączone w system lokalnej retencji i rekreacji.

Obszar gminy położony jest w obrębie następujących Jednolitych Części Wód Powierzchniowych:

- RW2000102687289 – Dobrzyca,
- RW2000102687679 – Płonka do Żurawianki,
- RW2000112687699 – Płonka od Żurawianki do ujścia.

Na podstawie danych z Państwowego Monitoringu Środowiska z lat 2019-2024 stan jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) na terenie gminy Dzierżążnia należy ocenić jako niezadowalający. We wszystkich analizowanych ciekach (Dobrzyca, Płonka do Żurawianki oraz Płonka od Żurawianki do ujścia) stwierdzono zły stan wód, wynikający przede wszystkim z nieosiągnięcia dobrego stanu ekologicznego oraz braku klasyfikacji stanu chemicznego. Stan ekologiczny JCWP jest zróżnicowany – od umiarkowanego (Dobrzyca, Płonka od Żurawianki do ujścia) do słabego (Płonka do Żurawianki). Klasy elementów

biologicznych wskazują na poziom od umiarkowanego do słabego (klasy III-IV), natomiast elementy hydromorfologiczne utrzymują się na poziomie dobrym (klasa II). Elementy fizykochemiczne w większości przypadków nie spełniają wymagań dla dobrego stanu (powyżej klasy II). Podsumowując, głównym problemem JCWP na obszarze gminy jest obniżona jakość biologiczna i fizykochemiczna wód, co skutkuje ogólną oceną jako stan zły i wskazuje na konieczność działań naprawczych w zakresie ochrony i poprawy jakości wód powierzchniowych.

Obszar gminy Dzierżążnia leży w obrębie Jednolitej Części Wód Podziemnych (JCWPd) nr 49 (kod: PLGW200049). W przeciwieństwie do powyższego wzoru, w dokumencie nie zawarto tabelarycznej oceny ich stanu (chemicznego i ilościowego), ponieważ w ostatnich latach na terenie gminy Dzierżążnia nie realizowano badań monitoringowych wód podziemnych w ramach państwowego monitoringu środowiska.

Przez obszar gminy przebiegają nieudokumentowane Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP) nr 215 „Subniecka warszawska” (o typie porowym i powierzchni 51 000 km²) oraz GZWP nr 2151 „Subniecka warszawska (część centralna)” (o typie porowym i powierzchni 17 500 km²).

Występowanie zagrożenia powodziowego na danym terenie oznacza możliwość wystąpienia zjawiska powodzi, natomiast ryzyko powodzi wiąże się z potencjalnymi negatywnymi konsekwencjami dla życia i zdrowia ludzkiego, środowiska, dziedzictwa kulturowego i działalności gospodarczej. Na terenie gminy Dzierżążnia, zgodnie z opracowanymi mapami, zidentyfikowano występowanie zarówno zagrożenia, jak i ryzyka powodziowego. Znaczącym elementem hydrograficznym jest tu nieuregulowana dolina rzeki Płonki wraz z rozlewiskami (m.in. w rejonie Wierzbicy Pańskiej), która z jednej strony tworzy cenne przyrodniczo mokradła, a z drugiej stanowi naturalny obszar retencji.

Na obszarze gminy Dzierżążnia obowiązuje Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, który określa cele środowiskowe dla jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych oraz wskazuje działania służące poprawie ich stanu ekologicznego i chemicznego. Zgodnie z badaniami monitoringu środowiska, stan jednolitych części wód powierzchniowych na jej terenie (rzeki Dobrzyca oraz Płonka) oceniany jest jako zły, przy słabym lub umiarkowanym stanie ekologicznym. Istotnym problemem zidentyfikowanym na obszarze gminy jest to, że cieki wodne nie są w pełni zagospodarowane ani włączone w system lokalnej retencji.

Rysunek 2. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Dzierżążnia – środowisko przyrodnicze i dziedzictwo historyczne

Źródło: Opracowanie własne

3.3. Główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych

Układ drogowy gminy Dzierżążnia opiera się na osi transportowej, którą stanowi droga krajowa nr 10 (relacji Lubieszyn – Płońsk Południe), przebiegająca przez obszar gminy. Zapewnia ona powiązania z głównymi korytarzami transportowymi regionu, jednocześnie generując istotne natężenie ruchu tranzytowego. Uzupełniając, w bezpośrednim sąsiedztwie gminy znajdują się drogi krajowe nr 7 oraz nr 50, co wzmacnia jej dostępność komunikacyjną.

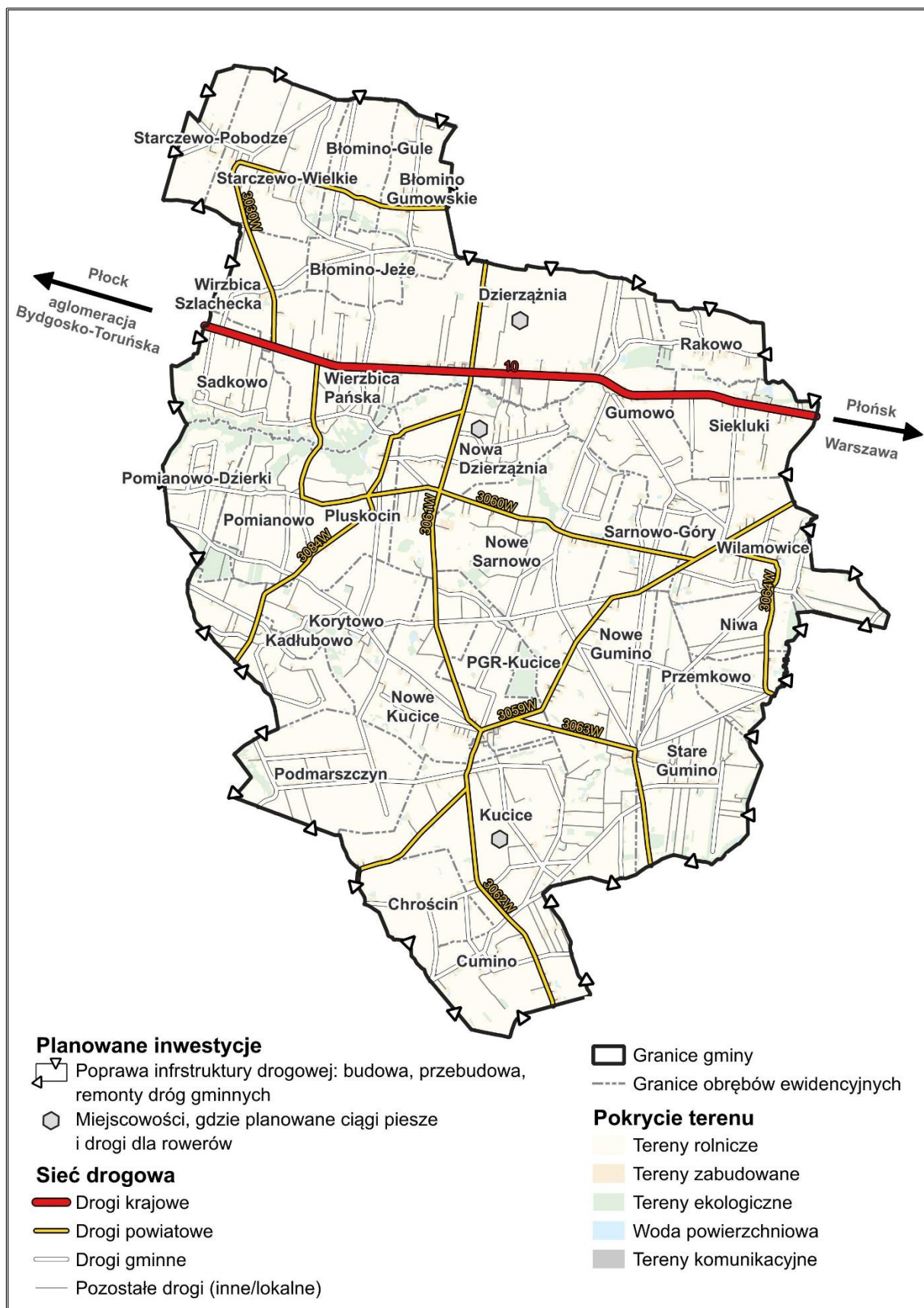
Układ wewnętrzny tworzą drogi powiatowe, gminne oraz wewnętrzne, które zapewniają obsługę ruchu lokalnego oraz powiązania z ośrodkami miejskimi, w szczególności z Płońskiem, Płockiem oraz aglomeracją warszawską. Stan infrastruktury drogowej należy ocenić jako dobry – większość dróg gminnych posiada nawierzchnię bitumiczną, co sprzyja sprawnemu funkcjonowaniu transportu lokalnego.

Istotnym deficytem pozostaje brak infrastruktury rowerowej. Ruch rowerowy odbywa się w przestrzeni dróg ogólnodostępnych, co ogranicza jego bezpieczeństwo oraz potencjał rozwojowy. W konsekwencji rozwój infrastruktury pieszo-rowerowej stanowi jeden z kluczowych kierunków oczekiwanych przez mieszkańców.

Istotnym ograniczeniem rozwoju systemu transportowego gminy jest brak infrastruktury kolejowej – przez jej obszar nie przebiega żadna linia kolejowa. W efekcie mobilność mieszkańców opiera się niemal wyłącznie na transporcie drogowym, co zwiększa zależność od indywidualnych środków transportu. Niedostateczny rozwój transportu zbiorowego w połączeniu z tym uwarunkowaniem może prowadzić do ryzyka wykluczenia komunikacyjnego. W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera rozwój zintegrowanych form transportu publicznego, realizowanych we współpracy międzygminnej.

Na przyszłe uwarunkowania transportowe gminy może wpłynąć planowana budowa drogi ekspresowej S10, która ma przejąć znaczną część ruchu odbywającego się obecnie drogą krajową nr 10. Projektowany przebieg trasy znajduje się poza granicami gminy Dzierżążnia, a najbliższy węzeł ma być oddalony o kilkanaście kilometrów. Oznacza to, że gmina nie uzyska bezpośredniego dostępu do drogi ekspresowej, jednak inwestycja może pośrednio usprawnić dalsze podróże w kierunku Płocka, Torunia i Warszawy, a także ograniczyć część ruchu tranzytowego na obecnej DK10. Skala tych korzyści będzie zależała przede wszystkim od ostatecznego przebiegu inwestycji oraz jakości dróg prowadzących z terenu gminy do najbliższego węzła.

Rysunek 3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Dzierżążnia – infrastruktura komunikacyjna

Źródło: Opracowanie własne

3.4. Główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej

Kluczowym i najlepiej rozwiniętym elementem infrastruktury technicznej jest system wodociągowy. W 2024 roku długość sieci wodociągowej wynosiła 138,47 km, zapewniając dostęp do wody pitnej dla 946 budynków mieszkalnych, co przekłada się na wysoki stopień zwodociągowania, wynoszący 94,51%. Woda dostarczana jest przez dwa grupowe wodociągi, które są zaopatrywane przez dwie stacje uzdatniania wody: Kucice oraz Nowe Sarnowo.

W przeciwieństwie do sieci wodociągowej, na terenie gminy Dzierżążnia nie funkcjonuje sieć kanalizacyjna. Gospodarka ściekowa opiera się w całości na rozwiązaniach indywidualnych. W 2024 roku na obszarze gminy znajdowały się 722 zbiorniki bezodpływowe (szamba) oraz 235 przydomowych oczyszczalni ścieków. Niewielki, ale stały wzrost liczby przydomowych oczyszczalni wskazuje na stopniowe zainteresowanie mieszkańców bardziej ekologicznymi formami zagospodarowania ścieków.

Zaopatrzenie w ciepło ma charakter zdecentralizowany. Ogrzewanie budynków opiera się na indywidualnych źródłach energii, głównie kotłach na paliwa stałe (węgiel i drewno) oraz w mniejszym stopniu na kotłach gazowych. Przez obszar gminy przebiega wprawdzie linia przesyłowa gazociągu wysokiego ciśnienia (ok. 10 km). Stanowi ona istotny element systemu energetycznego, składający się z zespołu trzech gazociągów Rembelszczyzna – Gustorzyn² o następujących parametrach, 1 × DN 700, 2 × DN 500. Mimo obecności znaczącej magistrali stopień gazyfikacji gminy jest stosunkowo niewielki i wynosi 4,30% (obejmując Dzierżążnię, Gumowo i Wierzbicę Pańską).

System elektroenergetyczny opiera się na jednej przebiegającej przez gminę linii wysokiego napięcia 110 kV oraz magistralnych liniach średniego napięcia 15 kV, zasilanych ze stacji elektroenergetycznej „Płońsk 2”.

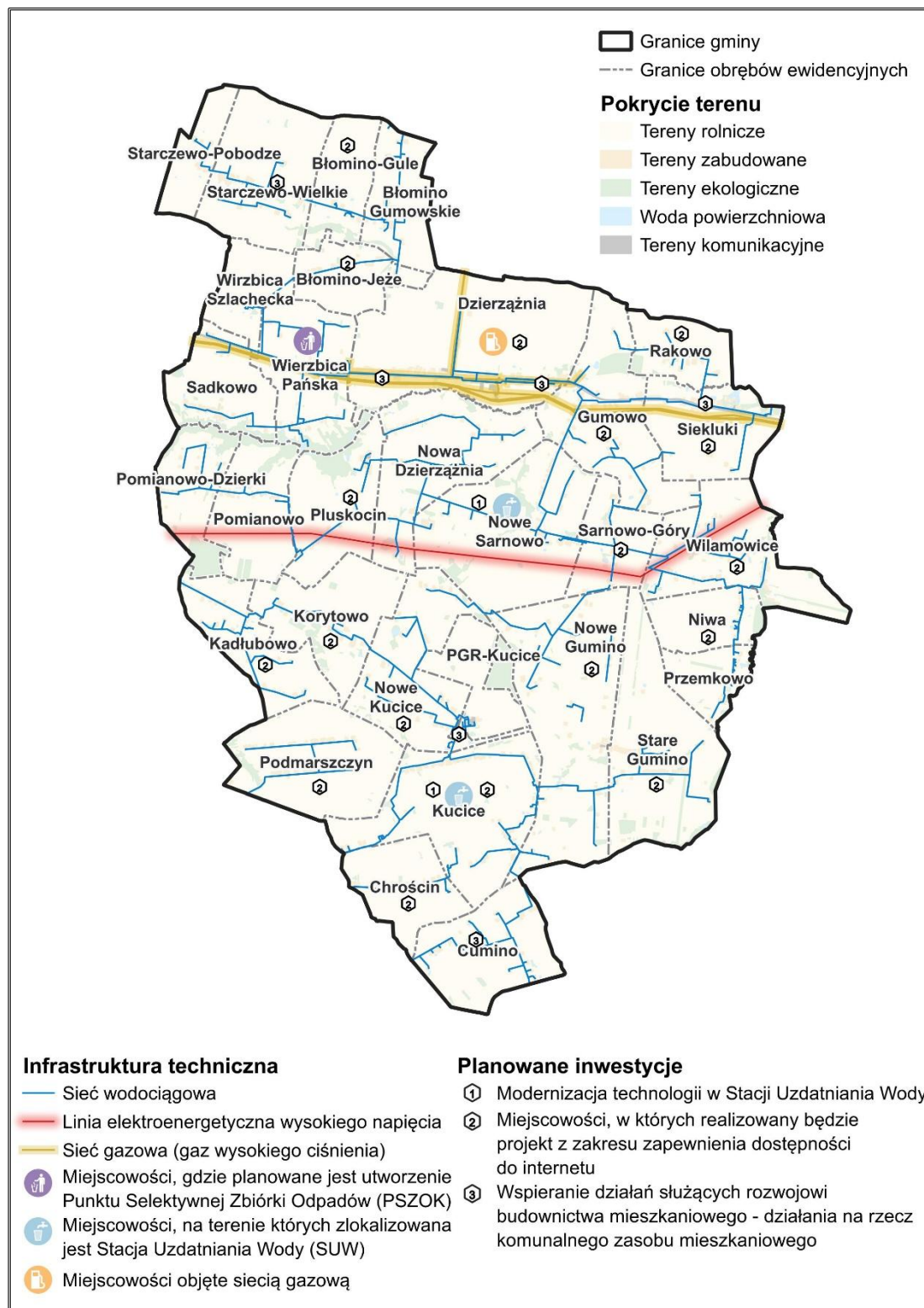
Infrastrukturę telekomunikacyjną gminy charakteryzuje dominujący udział technologii radiowych (stanowiące 97,31% wszystkich zasięgów stacjonarnego Internetu). Dostęp do nowoczesnej technologii światłowodowej ma tu znaczenie marginalne (zaledwie 0,97% zasięgów). Wskazuje to na utrzymujące się potrzeby inwestycyjne w zakresie rozbudowy infrastruktury przewodowej. W celu poprawy dostępności usług cyfrowych, gmina zrealizowała projekt utworzenia punktów powszechnego, darmowego dostępu do internetu w formule „hotspot WiFi”.

Gmina nie posiada własnego, stacjonarnego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych – korzysta z PSZOK-u w Koziebrodach na podstawie porozumienia z gminą

² Plan Zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego przyjęty uchwałą nr 22/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 grudnia 2018 r.;

Raciaż. Planowane jest jednak uruchomienie własnego punktu w Wierzbicy Pańskiej, a system regularnie wspiera Mobilny PSZOK, organizowany dwa razy w roku bezpośrednio sprzed nieruchomości mieszkańców.

Rysunek 4. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Dzierżążnia – infrastruktura techniczna

Źródło: Opracowanie własne

Infrastruktura społeczna gminy Dzierżążnia obejmuje sieć placówek edukacyjnych, kulturalnych, sportowych, zdrowotnych oraz instytucji pomocy społecznej i bezpieczeństwa, zapewniając mieszkańcom dostęp do podstawowych usług publicznych.

System edukacji w gminie tworzą szkoły podstawowe wraz z oddziałami przedszkolnymi:

- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Dzierżążni (z 3 oddziałami przedszkolnymi),
- Szkoła Podstawowa w Nowych Kucicach im. Wandy Chotomskiej (z 2 oddziałami przedszkolnymi).

Podstawę infrastruktury kulturalnej stanowi Gminna Biblioteka Publiczna w Dzierżążni wraz z punktem bibliotecznym w miejscowej szkole, a także biblioteka przy szkole w Nowych Kucicach. Instytucja oprócz udostępniania zbiorów, pełni również funkcję animacji życia społecznego. Ważną rolę integracyjną pełnią również świetlice wiejskie zlokalizowane w miejscowościach: Dzierżążnia, Kadłubowo, Nowe Kucice, Nowe Sarnowo, Podmarszczyn, Stare Gumino, Starczewo Wielkie, Siekluki i Wierzbica Pańska.

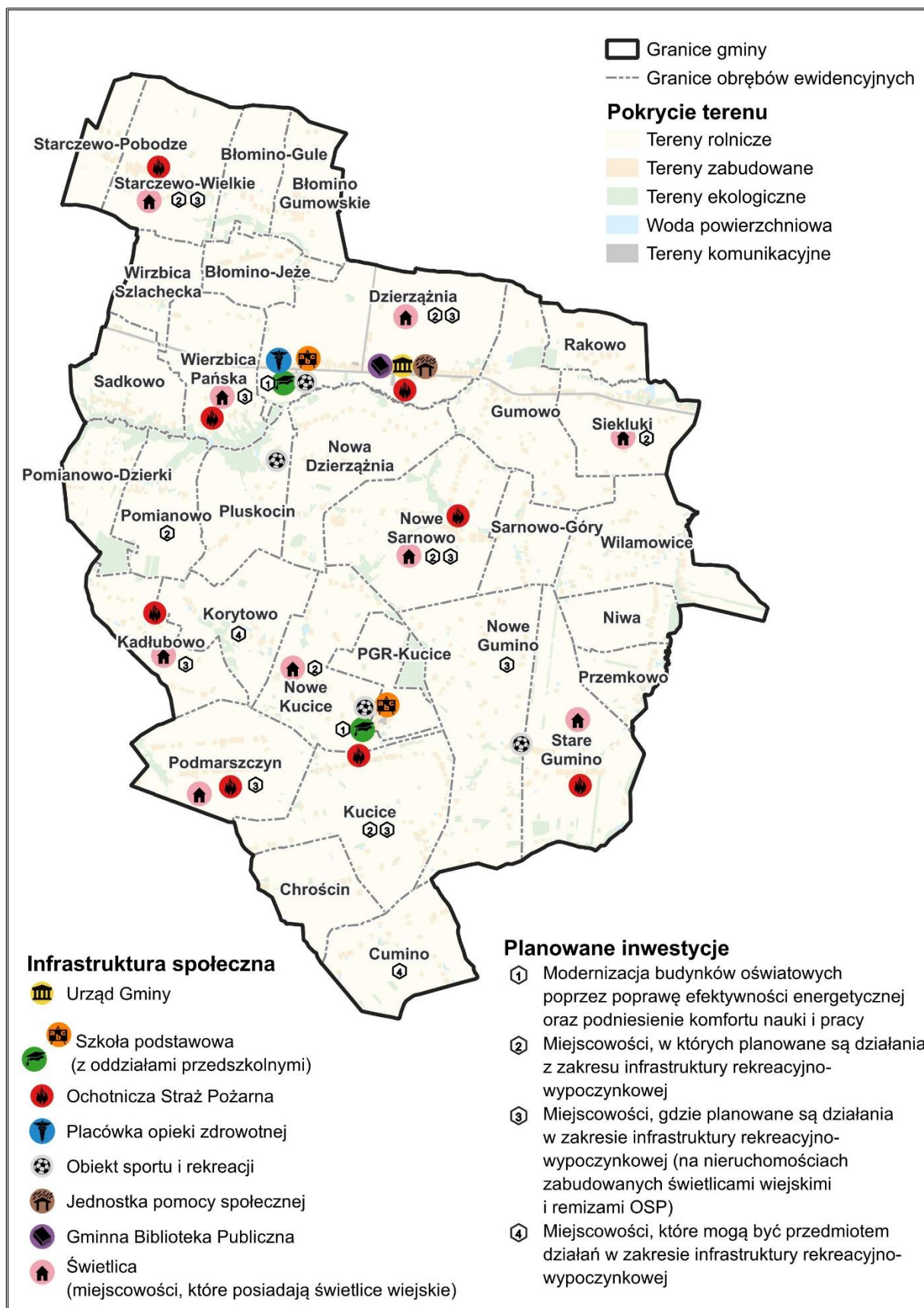
W zakresie sportu i rekreacji gmina dysponuje bazą obiektów, która skoncentrowana jest w dużej mierze wokół placówek oświatowych. Należą do nich m.in. zmodernizowane boiska przy szkole w Dzierżążni (wielofunkcyjne, typu „Orlik”, do koszykówki i tenisa) oraz sala gimnastyczna i boisko ze sztuczną nawierzchnią w Nowych Kucicach. Ofertę rekreacyjną dla najmłodszych uzupełnia plac zabaw „Skrzatolandia” w Sieklukach.

System ochrony zdrowia na poziomie lokalnym realizowany jest przez Niepubliczny Samodzielny Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej „ZDROWIE” w Płońsku, w ramach którego funkcjonuje ośrodek zdrowia w Dzierżążni. Zapewniają one podstawową opiekę zdrowotną. Warto zaznaczyć, że gmina nie posiada stacjonarnej nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej, a od 2022 roku na jej terenie nie funkcjonuje żadna apteka ani punkt apteczny.

W sferze pomocy społecznej wiodącą rolę pełni Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS) w Dzierżążni. Działania wspierające środowiska zagrożone kryzysem uzupełniane są przez powołany Zespół Interdyscyplinarny oraz Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Bezpieczeństwo publiczne wspierają lokalne struktury 8 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP Dzierżążnia, OSP Podmarszczyn, OSP Kadłubowo, OSP Kucice, OSP Starczewo, OSP Gumino, OSP Wierzbica Pańska i OSP Nowe Sarnowo). Posiadają one własne remizy strażackie i stanowią filar reagowania kryzysowego. Działania te uzupełnia i koordynuje Komenda Powiatowa Policji w Płońsku, z której ramienia bezpośrednią obsługę gminy zapewnia jeden dzielnicowy.

Rysunek 5. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Dzierżążnia – infrastruktura społeczna

Źródło: Opracowanie własne

4. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

4.1. Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu

W zakresie ochrony przyrody i krajobrazu przyjmuje się następujące zasady:

- należy dążyć do utrzymania i wzmacniania lokalnego systemu przyrodniczego, w tym dolin rzecznych wraz z ich naturalnymi rozlewiskami, stanowiących główne korytarze ekologiczne i powiązania przyrodnicze gminy, w tym przede wszystkim dolin rzek Płonka, Dzierżążnica i Żurawianka oraz ochrony ich przed zanieczyszczeniami i zabudową,
- należy dążyć do zachowania w stanie naturalnym dolin rzecznych, obniżeń terenowych wraz z kompleksami trwałych użytków zielonych, zapewniając prawidłowe funkcjonowanie przyrody oraz nie wprowadzać w ich sąsiedztwie obiektów uciążliwych dla środowiska, w szczególności w dolinie rzeki Płonki i jej dopływów,
- na terenach użytków ekologicznych objętych formami ochrony przyrody należy stosować zasady wynikające z dokumentów je ustanawiających, chroniących bioróżnorodność lokalnych ekosystemów,
- należy zapewnić ochronę cennych obiektów przyrodniczych, zlokalizowanych na terenie gminy, poprzez prowadzenie odpowiednich zabiegów pielęgnacyjnych i zakaz ich niszczenia,
- tereny wokół pomników przyrody i użytków ekologicznych należy chronić przed lokalizacją funkcji uciążliwych,
- należy dążyć do zachowania i odtwarzania zadrzewień śródpolnych i nadwodnych, o ile nie wynika to z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa lub realizacji działań przeciwpowodziowych,
- biorąc pod uwagę niską lesistość gminy, należy dążyć do zwiększania powierzchni leśnych poprzez planowe zalesienie gruntów o najniższej przydatności rolniczej oraz wspierać zrównoważoną gospodarkę leśną np. we współpracy z Nadleśnictwem Płońsk, czy sąsiednimi gminami,
- tereny po powierzchniowej eksploatacji złóż kopalin powinny podlegać sukcesywnej rekultywacji, ze wskazaniem działań, mających na celu przywrócenie ich wartości środowiskowych i krajobrazowych,
- wskazane jest podejmowanie ścisłej współpracy z sąsiednimi gminami w zakresie ochrony przyrody i kształtowania ponadlokalnych powiązań ekologicznych,
- należy uwzględnić w planach rozwojowych Gminy, plany przeciwdziałania skutkom suszy oraz plany zarządzania ryzykiem powodziowym,

- w gospodarce odpadami należy intensyfikować działania na rzecz rozwoju infrastruktury selektywnej zbiórki odpadów oraz dążyć do osiągnięcia wymaganych poziomów recyklingu,
- należy zintensyfikować działania związane z usuwaniem i unieszkodliwianiem wyrobów zawierających azbest, opierając ich realizację o optymalne wykorzystanie zewnętrznych instrumentów wsparcia finansowego.

W zakresie ochrony zasobów wodnych:

- w dolinach cieków wodnych oraz na terenach podmokłych (w szczególności w otoczeniu ustanowionych użytków ekologicznych) wskazane jest utrzymanie ekstensywnego użytkowania łąkowego i pastwiskowego oraz unikania działań mogących trwale zaburzać naturalne stosunki wodne, a także rezygnacja z lokalizacji inwestycji na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią,
- należy chronić wody powierzchniowe oraz podziemne przed zanieczyszczeniem, w szczególności poprzez podjęcie działań inwestycyjnych polegających na rozwoju ekologicznych form oczyszczania ścieków,
- biorąc pod uwagę rozproszony układ osadniczy i brak kanalizacji, należy wspierać i dofinansowywać budowę przydomowych oczyszczalni ścieków, aby sukcesywnie zmniejszać liczbę nieuszczelnionych zbiorników bezodpływowych (szamb), które stanowią obecnie ogromne zagrożenie dla jakości wód,
- ze względu na stwierdzone zagrożenie suszą rolniczą, należy dążyć do racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi poprzez budowę infrastruktury małej retencji oraz zapobieganie nadmiernemu odwadnianiu terenów,
- w gospodarce rolnej należy zdecydowanie ograniczać spływ zanieczyszczeń obszarowych, w tym biogenów (związków azotu i fosforu) z nawozów do wód powierzchniowych,
- należy zapewnić ochronę istniejących ujęć wód podziemnych oraz dążyć do modernizacji stacji uzdatniania wody (SUW), aby utrzymać wysoką jakość dostarczanej mieszkańcom wody,
- należy dążyć do ochrony wód przed zanieczyszczeniami pochodzenia rolniczego poprzez wdrażanie i egzekwowanie zasad Dobrej Praktyki Rolniczej, w szczególności w zakresie nawożenia oraz właściwego składowania nawozów i kiszzonek, zwłaszcza w sąsiedztwie cieków wodnych,
- przeciwdziałanie skutkom suszy prowadzi się zgodnie z Planem przeciwdziałania skutkom suszy z dnia 15 lipca 2021 (Dz.U. z 2021 r. poz. 1615): należy promować i w pierwszej kolejności rozważać działania zakładające naturalne metody retencji, a budowanie retencji sztucznej należy traktować jako działania ostatecznego wyboru. Nowe działania inwestycyjne w gospodarce wodnej, kształtowanie sztucznej retencji musi zostać

poprzedzone szeregiem analiz, dotyczących ich warunków i procedur, które muszą być zgodne z aktualnie obowiązującymi przepisami środowiskowymi oraz być adekwatne do potrzeb w zakresie retencji.

Zaplanowane działania należy realizować z uwzględnieniem zapisów planów zarządzania ryzykiem powodziowym i planu przeciwdziałania skutkom suszy. Zgodnie z przytoczonym planem obszar gminy figuruje jako silnie zagrożony suszą.

Obszar gminy podlega pod Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły. Na tym obszarze obowiązuje dokument „Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły” ustanowiony rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 4 listopada 2022 r. (Dz. U. z 2023 r., poz. 300). Przewidziane działania dla JCWP rzecznych zgrupowane zostały w następujących kategoriach: adaptacja do zmian klimatu, edukacja i informacja, gospodarka ściekowa, kształtowanie stosunków wodnych w zlewni JCWP, ograniczenie zanieczyszczeń rozproszonych z rolnictwa, poprawa warunków dla obszarów chronionych, poprawa warunków hydromorfologicznych rzek i potoków, redukcja emisji i zrzutów substancji priorytetowych, aktualizacja programu ochrony środowiska oraz zapewnienie ciągłości biologicznej i morfologicznej rzek i potoków.

W myśl art. 16 pkt 4 ustawy Prawo wodne, celem nadrzędnym zarządzania ryzykiem powodziowym, przyjętym również w obowiązującym Planie zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły, jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej. Określono tam z tego względu cele szczegółowe i kierunki działań mające zmierzać do realizacji przyjętych w tym Planie celów zarządzania ryzykiem powodziowym. Wśród nich wyróżnić można zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego, a w jego ramach zapewnienie racjonalnego gospodarowania obszarami zagrożenia powodziowego. Służyć temu ma ochrona lub zwiększenie retencji zlewniowej na gruntach leśnych, wodnoblotnych, zadrzewionych i zakrzewionych, a także na gruntach rolnych (typy działań nr 1 i 2). Warunkiem ich prowadzenia jest ograniczanie niekorzystnych zmian w sposobie zagospodarowania.

W zakresie ochrony powietrza i klimatu:

- należy realizować działania zmierzające do ograniczenia tzw. niskiej emisji, która stanowi główny problem środowiskowy gminy w sezonie grzewczym, poprzez sukcesywną wymianę indywidualnych pieców na paliwa stałe (węgiel, drewno) na źródła niskoemisyjne lub bezemisyjne,

- należy intensyfikować termomodernizację budynków mieszkalnych oraz wymianę nieefektywnych źródeł ciepła zgodnie z wymogami uchwały antysmogowej województwa mazowieckiego,
- należy dążyć do zwiększenia udziału OZE w bilansie energetycznym gminy poprzez zastosowanie na szerszą skalę instrumentów zachęcających mieszkańców do montażu odnawialnych źródeł energii, wspieranie budowy farm fotowoltaicznych, a także wykorzystywać potencjał biomasy z produkcji rolniczej, z uwzględnieniem uwarunkowań środowiskowych i rolniczego krajobrazu,
- w związku z emisją zanieczyszczeń komunikacyjnych (m.in. z drogi krajowej), należy wprowadzać pasy zieleni izolacyjnej wzdłuż głównych tras komunikacyjnych w celu poprawy jakości powietrza i łagodzenia wpływu transportu.

4.2. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Działania w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego w Gminie Dzierżążnia prowadzone są zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz innymi przepisami odrębnymi.

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, a także w przypadku rozwoju funkcji turystycznych, przyjmuje się następujące zasady:

- należy dążyć do zachowania i ochrony zabytków nieruchomych, ruchomych oraz archeologicznych, w tym w szczególności obiektów wpisanych do rejestru zabytków, jak również obiektów objętych gminną ewidencją zabytków,
- w dokumentach planistycznych należy w miarę potrzeb ustalać strefy ochrony konserwatorskiej, wprowadzając ograniczenia mające na celu ochronę zasobów kulturowych, co zapobiegnie chaosowi inwestycyjnemu i zapewni powiązanie polityki przestrzennej gminy z ochroną dziedzictwa,
- należy dążyć do zachowania i właściwego eksponowania elementów tradycyjnego krajobrazu rolniczego Niziny Mazowieckiej, z poszanowaniem historycznych układów przestrzennych, stanowiących istotny atut gminy,
- należy dążyć do zachowania i rewaloryzacji historycznych układów ruralistycznych, w tym ze szczególnym uwzględnieniem układu ruralistycznego miejscowości Dzierżążnia, który w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego został wytypowany jako jeden z najbardziej wartościowych i proponowany do objęcia prawną ochroną,
- należy dążyć do zachowania historycznych układów przestrzennych miejscowości Dzierżążnia, Kucice, Korytowo, Pomianowo, Wierzbica, Niwa, Gumino, Chrościn, Sadkowo, Siekluki i Starczewo Wielkie, gdzie nowa zabudowa powinna nawiązywać skalą,

materiałem i detalem do istniejącej w tych miejscowościach starej tradycyjnej zabudowy wiejskiej,

- należy dążyć do ochrony zespołów zieleni o wartości historycznej,
- należy kształtować nową zabudowę w sposób respektujący kontekst kulturowy miejsca, w szczególności w sąsiedztwie obiektów zabytkowych, opierając się na ustaleniach z istniejącego zagospodarowania, aby chronić ekspozycję zabytków,
- należy dążyć do nadawania nieużytkowanym obiektom zabytkowym nowych funkcji społecznych i edukacyjnych lub wspierać adaptację obiektów na cele rekreacyjno-turystyczne,
- należy prowadzić identyfikację i ochronę obiektów stanowiących dobra kultury współczesnej poprzez ustalenia w dokumentach planistycznych, a także wspierać lokalne inicjatywy promujące dziedzictwo kulturowe,
- należy uwzględniać ochronę zinwentaryzowanych stanowisk archeologicznych, jak również potrzebę ich nadzoru archeologicznego przy robotach ziemnych, zwłaszcza w obszarach koncentracji śladów osadnictwa,
- należy wykorzystywać zasoby dziedzictwa kulturowego oraz powiązane z nimi walory przyrodnicze jako czynnik rozwoju niskoingerencyjnej turystyki i agroturystyki,
- należy dążyć do rozwoju infrastruktury towarzyszącej turystyce (takich jak: oznakowanie, tablice informacyjne), w szczególności wytyczenia i budowy ścieżek rowerowych oraz tras pieszych. Rozwój takiej infrastruktury stworzyłby bezpieczne warunki do rekreacji łączącej walory historyczne z przyrodniczymi bez powodowania degradacji środowiska.

4.3. Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenie szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

Podstawowym celem polityki przestrzennej w zakresie struktury zagospodarowania terenów oraz rozwoju zabudowy mieszkaniowej jest kształtowanie ładu przestrzennego, przy równoczesnym zachowaniu i ochronie wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych. Kierunki rozwoju formułuje się na podstawie analiz uwarunkowań funkcjonalnych, społeczno-demograficznych i środowiskowych, z uwzględnieniem ograniczeń i chłonności terenów już zurbanizowanych.

Pomimo prognozowanego spadku liczby ludności, na terenie gminy utrzymuje się zainteresowanie rozwojem zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Wynika ono zarówno z potrzeb mieszkańców, jak i z atrakcyjności osiedleńczej gminy dla osób związanych zawodowo z większymi ośrodkami miejskimi. W związku z tym zasadne jest zachowanie odpowiednich rezerw terenów pod zabudowę mieszkaniową, w szczególności w lokalizacjach posiadających dostęp do dróg publicznych, sieci wodociągowej, elektroenergetycznej oraz podstawowych usług. Rozwój nowych terenów mieszkaniowych powinien być prowadzony

z preferencją dla obszarów stanowiących kontynuację istniejącej zabudowy oraz terenów możliwych do racjonalnego wyposażenia w infrastrukturę techniczną.

W zakresie kierunków zmian w strukturze i kształtowaniu zagospodarowania terenów przyjmuje się:

- należy utrzymać dominujący rolniczy i wiejski charakter struktury przestrzennej Gminy Dzierżążnia,
- preferuje się zabudowę jednorodzinną i zagrodową o niskiej intensywności jako kontynuację historycznych układów osadniczych; zabudowa wielorodzinna ma charakter marginalny i kontynuacyjny (np. na terenach dawnego PGR w Kucicach),
- nowe tereny zabudowy należy wyznaczać przede wszystkim jako uzupełnienie istniejących układów wsi, szczególnie tam, gdzie istnieje dostęp do dróg publicznych, wodociągu, energii elektrycznej i podstawowych usług publicznych,
- rekomenduje się rozwój zabudowy mieszkaniowej w miejscowości gminnej Dzierżążnia – jako podstawowego ośrodka koncentracji funkcji publicznych, administracyjnych i mieszkaniowych oraz w miejscowości Nowe Kucice – jako ośrodka uzupełniającego wieś gminną.
- dopuszcza się rozwój mieszkaniowy także w innych wsiach, głównie jako kontynuacja istniejącej zabudowy,
- należy unikać tworzenia pojedynczych działek budowlanych w otwartym krajobrazie rolniczym, poza zwartymi lub półzwartymi układami osadniczymi,
- jako główny kierunek koncentracji funkcji usługowych i gospodarczych o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym w Gminie Dzierżążnia należy traktować pasmo inwestycyjne wzdłuż drogi krajowej nr 10,
- rozwój zabudowy usługowo-produkcyjnej powinien następować w formie węzłów lub zespołów inwestycyjnych, koncentrowanych przy istniejących lub możliwych do bezpiecznego urządzenia skrzyżowaniach, zjazdach i drogach obsługujących,
- należy dążyć do stosowania zabezpieczeń dla terenów zabudowy produkcyjno-przemysłowej, w szczególności w postaci pasów zieleni izolacyjnej w sąsiedztwie terenów mieszkaniowych,
- w paśmie inwestycyjnym należy dopuszczać przede wszystkim funkcje, które korzystają z dostępności drogi krajowej i nie powinny być lokalizowane w centrum wsi ani w rozproszonej zabudowie mieszkaniowej, w tym usługi uciążliwe oraz obiekty handlu wielkopowierzchniowego,
- jako uzupełniającą lokalizację terenów usług rekomenduje się tereny położone we wschodniej części gminy – w jak najbliższym sąsiedztwie Płońska – wzdłuż dróg wylotowych z miasta, a także w miejscowości uzupełniającej (Nowe Kucice),

- zabudowa rekreacyjno-wypoczynkowa, w tym agroturystyka powinna być realizowana w oparciu o istniejące walory środowiskowo-kulturowe, w szczególności w miejscowościach Dzierżążnia, Siekluki, Kucice i Nowe Gumino,
- na etapie sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego należy zapewnić:
 - obsługę infrastrukturalną: poprzez wykazanie możliwości podłączenia do sieci mediów, a w przypadku braku sieci kanalizacyjnej – uwzględnienie konieczności budowy przydomowych oczyszczalni ścieków,
 - zgodność z uwarunkowaniami środowiskowymi: w tym ochronę najcenniejszych gleb klas chronionych oraz omijanie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią,
 - spełnienie wymogów funkcjonalnych: poprzez zachowanie normatywnych stref ochronnych od istniejącej infrastruktury technicznej (np. gazociągów wysokiego ciśnienia),
 - ład przestrzenny: realizowany poprzez zasady koncentracji zabudowy, etapowania inwestycji oraz separacji (oddzielania) terenów o funkcjach kolidujących ze sobą.

4.4. Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym jako handel wielkopowierzchniowy rozumie się handel realizowany w obiekcie handlowym o powierzchni sprzedaży powyżej 2 000 m².

W przypadku lokalizacji nowych obiektów handlu wielkopowierzchniowego na terenie gminy:

- jako główną lokalizację preferuje się korytarz drogi krajowej nr 10, w szczególności tereny we wschodniej części gminy – w celu skorzystania z potencjału Płońska,
- lokalizacja nowych obiektów handlu wielkopowierzchniowego powinna następować z uwzględnieniem istniejących uwarunkowań oraz przy minimalizacji ewentualnych uciążliwości dla zabudowy mieszkaniowej i środowiska oraz gruntów rolnych,
- poza funkcją handlową, na terenach przeznaczonych pod obiekty handlu wielkopowierzchniowego dopuszcza się wprowadzenie funkcji uzupełniających, takich jak usługi, składy, magazyny czy instalacje odnawialnych źródeł energii,

4.5. Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego

Dla lokalizacji inwestycji celu publicznego stosuje się przepisy art. 50-67c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2026 poz. 538). Zgodnie z definicją celu publicznego zawartą w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. 2026 poz. 399), działania te obejmują realizację celów takich jak:

- wydzielanie gruntów pod drogi publiczne, drogi dla rowerów i drogi wodne, budowa, utrzymanie oraz wykonanie robót budowlanych tych dróg, obiektów i urządzeń transportu publicznego, a także łączności publicznej i sygnalizacji,
- budowa i utrzymywanie ciągów drenażowych, przewodów i urządzeń służących do przesyłania lub dystrybucji płynów, pary, gazów i energii elektrycznej, a także innych obiektów i urządzeń niezbędnych do korzystania z tych przewodów i urządzeń,
- budowa i utrzymanie publicznych urządzeń służących do zaopatrzenia ludności w wodę, gromadzenia, przesyłania, oczyszczania i odprowadzania ścieków oraz odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym składowania lub wykorzystywania w instalacji odnawialnych źródeł energii, w tym instalacji do wytwarzania biogaz w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (Dz. U. 2026 poz. 68),
- budowa i utrzymanie obiektów oraz urządzeń służących ochronie środowiska, zbiorników i innych urządzeń wodnych służących zaopatrzeniu w wodę, regulacji przepływów i ochronie przed powodzią, a także regulacji i utrzymania wód oraz urządzeń melioracji wodnych, będących własnością Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego,
- sprawowanie opieki nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- budowa i utrzymanie pomieszczeń dla urzędów organów władzy, administracji, sądów i prokuratur, uczelni publicznych, federacji podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki, o których mowa w art. 165 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2024 poz. 1571 ze zm.), szkół publicznych, państwowych lub samorządowych instytucji kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, a także publicznych: obiektów ochrony zdrowia, przedszkoli, domów opieki społecznej, placówek opiekuńczo-wychowawczych, obiektów sportowych,
- budowa, utrzymanie obiektów oraz urządzeń niezbędnych na potrzeby obronności państwa, a także ustanowienie strefy ochronnej terenu zamkniętego, w tym wynikające z umów lub porozumień międzynarodowych, a także na potrzeby ochrony granicy państwowej lub zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, w tym budowa i utrzymanie aresztów śledczych, zakładów karnych oraz zakładów dla nieletnich,
- poszukiwanie, rozpoznawanie, wydobywanie złóż kopalin objętych własnością górnictwem,
- zakładanie i utrzymywanie cmentarzy,
- inne cele publiczne określone w odrębnych ustawach.

Na obszarze gminy Dzierżążnia przewiduje się realizację następującej inwestycji celu publicznego³: budowa punktu selektywnego zbierania odpadów wraz z niezbędną infrastrukturą (PSZOK). Zadanie to stanowi inwestycję o znaczeniu ponadlokalnym (poziom regionalny) w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi.

4.6. Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej

W zakresie kierunków rozwoju infrastruktury komunikacyjnej i transportowej zaleca się:

- modernizację i rozbudowę lokalnej sieci drogowej, kładąc nacisk na wymianę starych nawierzchni, bieżące utrzymanie oraz dostosowanie nośności do obsługi obszarów o rozproszonej zabudowie i potrzeb wielkotowarowej produkcji rolniczej,
- przebudowę i uzupełnianie infrastruktury pieszej, w szczególności chodników – działania te powinny koncentrować się wzdłuż drogi krajowej nr 10 oraz w obszarach dojeżdż do obiektów użyteczności publicznej w celu poprawy bezpieczeństwa,
- odbudowę i rozwijanie publicznego transportu zbiorowego jako kluczowego narzędzia przeciwdziałania wykluczeniu komunikacyjnemu, wynikającemu z ograniczonej dostępności transportu zbiorowego,
- tworzenie od podstaw infrastruktury rowerowej i pieszo-rowerowej, służącej poprawie bezpieczeństwa, wspieraniu mobilności niskoemisyjnej oraz rozwojowi lokalnej turystyki i rekreacji,
- poprawę bezpieczeństwa ruchu na drogach gminnych, w szczególności poprzez przebudowę skrzyżowań, bieżące utrzymanie poboczy oraz rozbudowę i modernizację oświetlenia ulicznego (w tym wykorzystanie energooszczędnych lamp solarnych) w newralgicznych punktach rozproszonych sołectw,
- rozwijanie infrastruktury towarzyszącej transportowi, w tym bezpiecznych przystanków i miejsc przesiadkowych, aby wspierać rozwój komunikacji publicznej i zintegrować centrum Dzierżążni oraz pozostałe, rozproszone miejscowości.

W odniesieniu do kierunków rozwoju infrastruktury technicznej rekomenduje się:

- w zakresie gospodarki ściekowej, z uwagi na brak zbiorczej sieci kanalizacyjnej i rozproszony układ osadniczy, priorytetowe wspieranie i dofinansowywanie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków, aby sukcesywnie zastępować uciążliwe dla środowiska zbiorniki bezodpływowe (szamba),

³ Plan Zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego przyjęty uchwałą nr 22/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 grudnia 2018 r.;
Okresowa ocena planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego. Część II. Ocena realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – Załącznik nr 2 do uchwały nr 1913/448/23 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 13 listopada 2023 r.

- modernizację stacji uzdatniania wody (SUW) oraz przestarzałej technologii wodociągowej, w celu zapewnienia bezpieczeństwa i ciągłości dostaw zdatnej wody o odpowiednich parametrach jakościowych dla niemal w pełni zwodociągowanej gminy,
- stopniową poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej, w tym prowadzenie działań termomodernizacyjnych oraz wymianę nieefektywnych źródeł ciepła na rozwiązania niskoemisyjne lub bezemisyjne,
- wspieranie transformacji energetycznej poprzez rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE), w tym np. instalacji fotowoltaicznych oraz pomp ciepła, w celu ograniczenia zjawiska smogu i niskiej emisji,
- eliminowanie obszarów wykluczenia cyfrowego poprzez rozwój infrastruktury szerokopasmowej i światłowodowej w celu poprawy dostępności do nowoczesnych usług cyfrowych,
- w gospodarce odpadami należy intensyfikować działania na rzecz rozwoju infrastruktury selektywnej zbiórki odpadów oraz dążyć do osiągania wymaganych poziomów recyklingu, poprzez prowadzenie zrównoważonej gospodarki odpadami, w tym budowy punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych,
- należy zintensyfikować działania związane z usuwaniem i unieszkodliwianiem wyrobów zawierających azbest, opierając ich realizację o optymalne wykorzystanie zewnętrznych instrumentów wsparcia finansowego.

W obszarze kierunków rozwoju infrastruktury społecznej zaleca się:

- rozwijanie systemu opieki nad dziećmi, w tym dążenie do utworzenia form instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3 (np. żłobka lub klubu dziecięcego),
- dostosowywanie i modernizację funkcjonujących placówek oświatowych do aktualnych standardów funkcjonalnych i technicznych, z uwzględnieniem poprawy ich efektywności energetycznej (termomodernizacji) oraz rozbudowy szkolnej bazy sportowej,
- poprawę dostępności i jakości usług zdrowotnych, w tym wspieranie działań profilaktycznych oraz wykorzystanie potencjału istniejących ośrodków zdrowia,
- wzmacnianie infrastruktury kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej poprzez modernizację obiektów publicznych (w tym m.in. biblioteki gminnej, świetlic wiejskich, remiz OSP, które pełnią rolę głównych centrów integracyjnych w rozproszonych sołectwach). Ponieważ istniejąca baza sportowa koncentruje się głównie przy szkołach, rekomendowany jest rozwój nowych, ogólnodostępnych terenów i urządzeń rekreacyjnych (np. placów zabaw, siłowni plenerowych, miejsc spotkań) bliżej mieszkańców,
- zapewnienie dostępności obiektów użyteczności publicznej dla osób z niepełnosprawnościami i o ograniczonej mobilności, zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego,

- wspieranie rozwoju mieszkalnictwa i przeciwdziałanie procesom depopulacyjnym, np. poprzez:
 - optymalizację zasobów socjalnych: wdrażanie szybkich i efektywnych rozwiązań lokalowych w miejsce niefunkcjonalnej zabudowy komunalnej,
 - stymulowanie nowej zabudowy: kreowanie atrakcyjnych warunków dla rozwoju budownictwa indywidualnego i rekreacyjnego.

4.7. Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW

Przy lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW należy stosować obowiązujące przepisy prawa. W zakresie infrastruktury energii odnawialnej uwzględnia się obowiązujące regulacje prawne, w tym w szczególności wymóg zachowania minimalnej odległości elektrowni wiatrowych od obiektów zwłaszcza budynków mieszkalnych.

Dla obszarów rozmieszczenia farm fotowoltaicznych dopuszcza się lokalizację obiektów budowlanych i infrastruktury technicznej niezbędnych do ich funkcjonowania (w szczególności stacji transformatorowych, magazynów energii, dróg dojazdowych i urządzeń infrastruktury sieciowej). Należy przy tym optymalnie wykorzystywać bliskość istniejącej infrastruktury przesyłowej, np. przebiegającej przez gminę linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia.

Lokalizacja instalacji do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych powinna odbywać się w pierwszej kolejności na obszarach o największym potencjale zasobowym, przy uwzględnieniu konieczności eliminowania lub maksymalnego ograniczania zagrożeń i negatywnego oddziaływania tej infrastruktury na środowisko, w tym na bioróżnorodność, powiązania przyrodnicze, walory krajobrazowe oraz zdrowie ludzi, w tym:

- elektrowni wiatrowych w lokalizacjach spełniających wymogi środowiskowe, krajobrazowe, bezpieczeństwa i obronności państwa, z uwzględnieniem obowiązujących przepisów odrębnych. Realizacja tych inwestycji powinna minimalizować wpływ na populację ptaków i nietoperzy oraz brać pod uwagę ograniczenia wynikające z uwarunkowań społecznych,
- instalacji na biomasę i biogaz na terenach wiejskich, wykorzystując rolniczy charakter gminy i potencjał wielkotowarowej produkcji rolnej. Wykorzystywane powinny być w nich odpady z rolnictwa, hodowli i przetwórstwa rolno-spożywczego, pozostałości siana, słoma odpadowa oraz plantacje roślin energetycznych pod warunkiem zagwarantowania rozwiązań minimalizujących uciążliwości dla pobliskiej zabudowy,
- instalacji słonecznych, w tym energię z systemów fotowoltaicznych (farm fotowoltaicznych)
 - w obrębie kompleksów gleb o najniższej przydatności rolniczej (sołectwa Nowe Kucice, Korytowo, Pomianowo, Stare Gumino, Przemkowo i Niwa) oraz gruntach

zrehabilitowanych na cele inne niż rolnicze i leśne z uwzględnieniem przepisów odrębnych.

4.8. Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, do tej kategorii zalicza się przedsięwzięcia: mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko oraz mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko:

- lokalizowanie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko powinno odbywać się poza terenami zabudowy mieszkaniowej, wyłącznie w wyznaczonych do tego strefach, w tym przeznaczonych pod działalność produkcyjną, gospodarczą, usługową lub techniczną, zgodnie z ustaleniami dokumentów planistycznych gminy,
- należy chronić formy ochrony przyrody występujące lokalnie (tj. użytki ekologiczne i pomniki przyrody) – lokalizacja przedsięwzięć jest dopuszczalna wyłącznie na zasadach wynikających z przepisów odrębnych, po wykazaniu braku znaczącego negatywnego oddziaływania na cele ochrony tych obiektów,
- inwestycje wymagające przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko należy sytuować w sposób nienaruszający celów ochrony przyrody, krajobrazu oraz walorów kulturowych gminy, w tym z uwzględnieniem ochrony stanowisk archeologicznych oraz tradycyjnego, nizinnego krajobrazu rolniczego i zabytkowych zespołów dworsko-parkowych,
- lokalizacja przedsięwzięć musi zapewniać ochronę wód powierzchniowych i podziemnych, w szczególności w dolinach cieków oraz w rejonach jezior i obszarów podmokłych, a także omijać obszary szczególnego zagrożenia powodzią,
- inwestycje należy planować w sposób zapobiegający degradacji gleb, zanieczyszczeniu powietrza oraz przerwaniu ciągłości lokalnych korytarzy ekologicznych,
- lokalizacja przedsięwzięć generujących hałas, emisje lub drgania powinna uwzględniać konieczność zachowania bezpiecznych odległości od terenów zabudowy mieszkaniowej i obiektów użyteczności publicznej,
- w odniesieniu do dużych instalacji OZE obowiązuje zasada zachowania minimalnych odległości od zabudowy mieszkaniowej zgodnie z przepisami odrębnymi, a także uwzględniania stref ograniczeń wynikających z istniejących instalacji,
- na terenach rolniczych oraz leśnych inwestycje mogące prowadzić do trwałej zmiany funkcji gruntów należy ograniczać, dopuszczając je w przypadkach uzasadnionych nadrzędnym interesem publicznym i zgodnych z przepisami odrębnymi,

- lokalizacja przedsięwzięć musi być zgodna z ustaleniami dokumentów planistycznych gminy,
- w przypadku inwestycji o wysokim potencjale oddziaływania na środowisko możliwe jest ustanowienie obszarów ograniczonego użytkowania, jeżeli mimo zastosowania najlepszych dostępnych rozwiązań nie można zapewnić dotrzymania standardów jakości środowiska.

4.9. Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

W odniesieniu do rolniczej przestrzeni produkcyjnej stosuje się następujące zalecenia:

- należy dążyć do bezwzględnej ochrony gruntów rolnych o najwyższej przydatności rolniczej, w szczególności dominujących w gminie gleb klas IIIa i IIIb, poprzez ograniczanie ich przeznaczenia na cele nierolnicze oraz kierowanie nowej zabudowy wyłącznie do wyznaczonych do tego obszarów,
- należy dążyć do zapewnienia, aby tereny o relatywnie najlepszych warunkach glebowych (kompleksy pszenne dobre i żytnie bardzo dobre) były wykorzystywane przede wszystkim na cele produkcji rolnej, z preferencją dla dominujących w gminie gospodarstw wielkotowarowych o większym areale, posiadających wysoki potencjał do produkcji towarowej,
- należy dążyć do wzmacniania istniejących kierunków produkcji rolniczej dostosowanych do lokalnych warunków, poprzez modernizację gospodarstw, poprawę efektywności produkcji oraz rozwój zaplecza okołorolniczego,
- tereny o przewadze użytków zielonych oraz zmeliorowane gleby organiczne, położone w obniżeniach terenu i dolinach rzek, należy predysponować do ekstensywnej produkcji łąkowej i pastwiskowej, z wyłączeniem intensywnej hodowli przemysłowej,
- należy dążyć do promowania rolnictwa przyjaznego środowisku, w tym wspierania rolnictwa ekologicznego oraz działań ograniczających presję produkcji rolnej na gleby,
- należy dążyć do ograniczenia presji urbanizacyjnej na obszary rolnicze o wyższej wartości produkcyjnej poprzez zahamowanie rozpraszania zabudowy, utrzymanie tradycyjnego krajobrazu rolniczego, oraz racjonalne kształtowanie stref rozwoju osadniczego (skupianie nowej zabudowy w sąsiedztwie istniejących struktur),
- należy dążyć do przeciwdziałania fragmentacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym poprzez racjonalne kształtowanie układu działek, minimalizację wpływu barier przestrzennych oraz ograniczanie podziałów gruntów rolnych pod rozproszoną zabudowę jednorodzinną czy letniskową,
- z uwagi na zagrożenie suszą rolniczą, należy dążyć do poprawy warunków glebowo-wodnych, w szczególności poprzez utrzymanie i modernizację urządzeń melioracyjnych,

ukierunkowaną na zatrzymywanie i spowalnianie odpływu wód, przy jednoczesnym zachowaniu naturalnych funkcji hydrologicznych terenów,

- na obszarach użytkowanych rolniczo należy dążyć do zachowania i odtwarzania pasów ochronnych (zadrzewień nadwodnych i śródpolnych) wzdłuż rzek, kanałów i naturalnych rozlewisk w celu zwiększenia retencji krajobrazowej, ochrony bioróżnorodności i łagodzenia spływu zanieczyszczeń obszarowych z pól,
- należy dążyć do zagospodarowania gruntów o najniższej wartości produkcyjnej oraz nieużytków (w tym terenów poeksploatacyjnych), poprzez działania takie jak:
 - wprowadzanie zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych,
 - zalesianie gruntów marginalnych i porolnych we współpracy z nadleśnictwem,
 - tworzenie elementów małej retencji, w tym oczek wodnych i niewielkich zbiorników.
- w dolinach cieków wodnych oraz na terenach podmokłych (w szczególności w otoczeniu ustanowionych użytków ekologicznych), wskazane jest utrzymanie ekstensywnego użytkowania łąkowego i pastwiskowego oraz unikanie działań mogących trwale zaburzać naturalne stosunki wodne, a także rezygnacja z lokalizacji inwestycji na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią.

W zakresie leśnej przestrzeni produkcyjnej na terenie gminy przyjmuje się następujące zasady:

- należy dążyć do zwiększania lesistości gminy, w szczególności poprzez wspieranie planowego zalesiania gruntów marginalnych i o najniższej przydatności rolniczej, w szczególności na obszarze sołectw: Gumino Stare, Gumowo, Korytowo, Kucice Nowe, Pomianowo, Pomianowo Dzierki, Rakowo, Sieklukli i Starczewo Wielkie.
- należy dążyć do przeciwdziałania fragmentacji terenów leśnych oraz wzmacniania powiązań przestrzennych pomiędzy istniejącymi, rozproszonymi kompleksami leśnymi, w szczególności poprzez wzmacnianie ich łączności z lokalnymi korytarzami ekologicznymi w dolinach rzek,
- należy chronić grunty leśne przed zmianą ich przeznaczenia na cele nieleśne i wykluczać na nich lokalizację nowej zabudowy, zapewniając w ten sposób trwałość funkcji produkcyjnych, ochronnych i krajobrazowych nielicznych na terenie gminy lasów,
- należy dążyć do przebudowy drzewostanów w kierunku zgodnym z siedliskowym typem lasu, w szczególności poprzez wprowadzanie domieszek gatunków liściastych do zdominowanych obecnie przez sosnę drzewostanów. Działanie to sprzyja zwiększaniu ich odporność na anomalie pogodowe, szkodniki oraz rosnące ryzyko pożarowe,
- z uwagi na brak na terenie gminy wielkopowierzchniowych form ochrony przyrody, lasy położone na obszarach objętych użytkami ekologicznymi należy traktować jako przestrzeń

o ograniczonej ingerencji, z priorytetem dla zachowania różnorodności biologicznej siedlisk oraz walorów krajobrazowych.

4.10. Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

Na terenie gminy niewiele jest obszarów zdegradowanych i podlegających rewitalizacji oraz obszarów wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.

Obszarami potencjalnej rekultywacji i remediacji są tereny złóż surowców naturalnych, w których eksploatacja kopaliny została zakończona lub zaniechana. Rekultywacja obiektów przemysłowych i poeksploatacyjnych powinna być zgodna z decyzjami urzędowymi dotyczącymi działań rekultywacyjnych lub remediacji. Potencjalne zmiany funkcji obszarów będą możliwe po zakończeniu prac rekultywacyjnych i określaniu docelowej funkcji obszarów, z uwzględnieniem aktualnego przeznaczenia terenu w dokumentach planistycznych.

W zakresie zagospodarowania ww. obszarów przyjmuje się następujące kierunki działań oraz zasady:

- należy dążyć do przywracania ładu przestrzennego oraz poprawy funkcjonalności i estetyki zagospodarowania, w szczególności w obrębie zidentyfikowanych obszarów wymagających przekształceń,
- należy preferować przekształcenia terenów już zagospodarowanych lub zdegradowanych, zamiast zajmowania nowych obszarów rolniczych, w tym szczególnie chronionych gleb wyższych klas,
- należy dążyć do poprawy jakości przestrzeni publicznych oraz ich dostępności dla mieszkańców, które stanowiąc w gminie główne i niekiedy jedyne centra integracji lokalnej społeczności,
- należy dążyć do dostosowania struktury funkcjonalnej terenów do aktualnych i prognozowanych potrzeb społecznych, z uwzględnieniem postępującej depopulacji i starzenia się lokalnego społeczeństwa. Proces ten powinien obejmować adaptację niewykorzystanych zasobów do nowych funkcji odpowiadających potrzebom mieszkańców,
- należy dążyć do ograniczenia dalszej degradacji przestrzeni poprzez eliminację obiektów w złym stanie technicznym lub ich adaptację, a także działania ograniczające powstawanie dzikich wysypisk odpadów,
- należy uwzględniać uwarunkowania środowiskowe w zagospodarowaniu terenów przekształconych działalnością człowieka, ze szczególnym uwzględnieniem wprowadzania błękitno-zielonej infrastruktury i przeciwdziałanie skutkom suszy poprzez odtwarzanie małej retencji,

- należy prowadzić działania rekultywacji i rehabilitacji terenów poeksploatacyjnych w celu przywrócenia ich wartości użytkowych lub przyrodniczych,
- należy dążyć do zapewnienia ochrony zdrowia ludzi poprzez porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej, co ze względu na specyfikę gminy (brak sieci kanalizacyjnej) nakłada obowiązek wspierania systematycznej likwidacji szamb (zbiorników bezodpływowych) i zastępowania ich przydomowymi oczyszczalniami ścieków w celu wyeliminowania zanieczyszczeń gleb i wód gruntowych,
- należy dążyć do uwzględnienia ochrony dziedzictwa kulturowego i tradycyjnego krajobrazu rolniczego w procesach przekształceń przestrzennych, preferując adaptację i rewaloryzację obiektów zabytkowych zamiast ich likwidacji,
- należy kształtować zagospodarowanie na terenach przekształcanych w sposób spójny z otoczeniem i istniejącą strukturą osadniczą, z poszanowaniem równinnego krajobrazu i zachowaniem skali dotychczasowej zabudowy wiejskiej,
- należy dążyć do kompleksowego planowania przekształceń w oparciu o dokumenty strategiczne i planistyczne gminy oraz stopniowe zwiększanie roli miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jako podstawowego narzędzia porządkowania przestrzeni.

5. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań

Według Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 obszar strategicznej interwencji definiowany jest jako *„wskazany w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego kierowana jest interwencja publiczna łącząca inwestycje finansowane z różnych źródeł, w tym w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne i w zasoby ludzkie, lub rozwiązania regulacyjne”*.

Na poziomie krajowym, zgodnie z KSRR 2030, gmina Dzierżążnia została zakwalifikowana do grupy **obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją**, z powodu kumulacji problemów ekonomicznych. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją to skupiska gmin wiejskich i powiązanych z nimi funkcjonalnie miast, w których nastąpiła kumulacja negatywnych zjawisk społecznych i ekonomicznych. Krajowa kwalifikacja oznacza, że gmina jest objęta interwencją publiczną ukierunkowaną na przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom oraz wzmacnianie jej potencjałów w ramach polityki regionalnej prowadzonej na poziomie państwa.

Gmina Dzierżążnia, przynależąc **do ciechanowskiego obszaru strategicznej interwencji (OSI)**, wpisuje się w plan zintegrowanych działań obejmujących swoim zasięgiem podregiony

statystyczne NUTS 3. Interwencja na tym terenie jest silnie zorientowana na podnoszenie poziomu przedsiębiorczości, rozwój lokalnych firm oraz udoskonalanie oferty inwestycyjnej, co w perspektywie ma przynieść wzrost liczby miejsc pracy i wymierne wzmocnienie bazy dochodowej samorządów lokalnych. Kluczowym elementem tej strategii jest oparcie się na lokalnych, wykształconych już potencjałach i specjalizacjach. W tym kontekście szczególne znaczenie ma wsparcie dla sektora rolnego oraz rozwój przemysłu rolno-spożywczego, które stanowią jeden z fundamentów gospodarczych całego podregionu. Proces ten ma być napędzany poprzez ściślejszą współpracę lokalnych przedsiębiorstw z podmiotami badawczymi i wdrożeniowymi, co pozwoli na unowocześnienie produkcji i zwiększenie jej konkurencyjności. Oprócz tradycyjnego rolnictwa, wsparciem ma zostać objęty także rozwój przemysłu elektronicznego i poligraficznego.

Ważnym aspektem interwencji w ciechanowskim OSI jest dbałość o kapitał ludzki i warunki życia mieszkańców. Strategia zakłada poprawę dostępności do infrastruktury społecznej oraz budowę atrakcyjnej oferty edukacyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem innowacyjności i współpracy z otoczeniem biznesowym, gospodarczym oraz społecznym. Wzbogacenie bazy dydaktycznej oraz łączenie perspektyw rozwoju z zagwarantowaniem odpowiedniej opieki społecznej ma stworzyć optymalne warunki bytowe, które zachęcą osoby aktywne zawodowo do pozostania w regionie, zapobiegając w ten sposób odpływowi kapitału ludzkiego.

Równolegle, ciechanowski obszar strategicznej interwencji stawia przed sobą istotne wyzwania związane z poprawą stanu środowiska naturalnego oraz modernizacją infrastruktury technicznej. Działania te obejmują przede wszystkim rozbudowę i unowocześnianie systemów kanalizacyjnych, gazowych oraz ciepłowniczych, a także sukcesywną wymianę nieefektywnych źródeł ciepła i systematyczną termomodernizację budynków. Krokiem w stronę transformacji proekologicznej będzie także sukcesywne zwiększanie udziału energii pochodzącej z odnawialnych źródeł (OZE). Zmianom tym będzie towarzyszyć rozwój zintegrowanego, niskoemisyjnego transportu zbiorowego, który nie tylko ograniczy poziom szkodliwych zanieczyszczeń, ale znacząco poprawi komunikacyjną dostępność wewnątrz obszaru, ułatwiając mieszkańcom dojazdy do centrów lokalnych czy przystanków kolejowych. Uzupełnieniem tych projektów będzie rozwój sieci tras rowerowych i infrastruktury dla pieszych, co w zintegrowany sposób przywróci atrakcyjność podregionu zarówno w sferze gospodarczej, jak i jako doskonałego miejsca do życia.

Ponadto, Gmina Dzierżążnia, odgrywa znaczącą rolę w systemie gospodarki rolnej i bezpieczeństwa żywnościowego, należąc do **płockiego strategicznego obszaru żywicielskiego** predysponowanego do pełnienia funkcji żywicielskich o znaczeniu strategicznym w województwie. W szczegółowej ocenie predyspozycji terenów do produkcji żywności, gmina ta została zakwalifikowana do najwyższej, I kategorii (obszary wybitne),

osiągając maksymalny możliwy wynik w analizie wieloczynnikowej. Na ten rezultat składają się następujące uwarunkowania:

- najwyższy potencjał przyrodniczy: wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej kształtuje się powyżej średniej krajowej, co świadczy o naturalnej urodzajności i przydatności tutejszych gleb do upraw,
- specjalizacja produkcji rolniczej: wskaźniki produkcyjne dla gminy przekraczają nawet ponad 4-krotnie średnią dla całego województwa . Wynika to z przynależności do powiatu płońskiego, który jest regionalnym liderem w specjalizacji owocowej – w szczególności w uprawie truskawek,
- wysoka towarowość: lokalne rolnictwo cechuje się silną orientacją biznesową. Obszar ten posiada korzystną strukturę, w której odsetek gospodarstw rolnych produkujących głównie na rynek, a nie na własne potrzeby, jest bardzo wysoki.

6. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy Dzierżążnia

Na terenie gminy Dzierżążnia nie wyznacza się obszarów strategicznej interwencji na poziomie lokalnym.

7. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Prawidłowy przebieg procesu realizacji założeń Strategii Rozwoju Gminy Dzierżążnia na lata 2026-2035 będzie kontrolowany poprzez odpowiednie wdrażanie dokumentu, a następnie jego monitoring i ewaluację.

Działania wyznaczone w dokumencie wynikają z kompetencji Gminy oraz ze zdiagnozowanych problemów i potrzeb mieszkańców. Ich koordynacja należy do obowiązku władzy wykonawczej Gminy Dzierżążnia – Wójta Gminy Dzierżążnia.

Wdrażanie Strategii będzie obejmować w szczególności:

- realizację przypisanych działań,
- ewaluację i monitorowanie procesu realizacji działań określonych w strategii,
- kreowanie i przyjmowanie propozycji nowych działań od partnerów i interesariuszy strategii,
- koordynację procesu jej aktualizacji we współpracy z Radą Gminy w Dzierżążni,
- zapewnianie promocji strategii,
- poszukiwanie, wraz z innymi podmiotami zaangażowanymi pozabudżetowych źródeł finansowania dla działań.

Wójt Gminy Dzierżążnia będzie koordynował realizację założeń Strategii, które wykonywane będą przez poszczególne referaty i pracowników Urzędu Gminy w Dzierżążni oraz

kierowników, dyrektorów gminnych jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za wdrażanie poszczególnych kierunków działań przydzielonych im ze względu na posiadane kompetencje w danym zakresie. Ze strony Urzędu Gminy w realizację zaangażowane będą w szczególności:

- Referat Organizacyjny i Spraw Obywatelskich
- Referat Finansowy
- Referat Oświaty
- Samodzielne wieloosobowe stanowiska pracy:
 - 1) stanowisko do spraw inwestycji, zamówień publicznych i funduszy pomocowych – **PFŚ**
 - 2) stanowisko do spraw planowania przestrzennego i mienia komunalnego – **PP**
 - 3) stanowisko do spraw gospodarki gruntami, działalności gospodarczej i rolnictwa – **GD**
 - 4) stanowisko do spraw ochrony środowiska i gospodarki odpadami – **ERO**
 - 5) stanowisko do spraw bezpieczeństwa publicznego i ochrony danych osobowych – **BP**

Za realizację działań strategicznych odpowiedzialne będą również jednostki organizacyjne gminy:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dzierżążni,
- Gminna Biblioteka Publiczna w Dzierżążni,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Dzierżążni,
- Szkoła Podstawowa im. Wandy Chotomskiej w Nowych Kucicach.

Rada Gminy będzie wsparciem strategicznym przy realizacji strategii oraz podejmowaniu decyzji strategicznych.

Ponadto w Strategii znajdują się również działania, których realizację wspierać mogą, organizacje pozarządowe oraz przedsiębiorcy z terenu gminy, partnerzy społeczno-gospodarczy. Stąd istotne jest również wdrażanie skutecznych mechanizmów współdziałania między Gminą i pozostałymi zainteresowanymi. Wszyscy partnerzy zaangażowani, realizujący działania w ramach Strategii będą aktywnie współpracować z Gminą Dzierżążnia (liderem i koordynatorem).

Rysunek 6. Podział zadań realizacji Strategii Rozwoju Gminy

WÓJT GMINY DZIERŻĄZNIA	• KOORDYNACJA I STYMULOWANIE DZIAŁAŃ • INTEGRACJA ZASOBÓW I INTERESARIUSZY
RADA GMINY W DZIERŻĄZNII	• WSPARCIE STRATEGICZNE PRZY REALIZACJI I EWALUACJI STRATEGII • POMOC PRZY PODEJMOWANIU DECYZJI STRATEGICZNYCH
PRACOWNICY URZĘDU GMINY W DZIERŻĄZNII	• KOORDYNOWANIE DZIAŁAŃ • POSZUKIWANIE ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA • MONITORING, EWALUACJA I PRZYGOTOWANIE ZMIAN DO AKTUALIZACJI
KOMÓRKI ORGANIZACYJNE URZĘDU GMINY (UG), GMINNE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE, EWENTUALNI PARTNERZY	• REALIZACJA ZADAŃ

Źródło: Opracowanie własne

Strategia Rozwoju Gminy będzie wdrażana poprzez wykorzystanie instrumentów obejmujących narzędzia programowe i finansowe, których zakres przedmiotowy lub kierunki wydatkowania środków podlegają bezpośredniej kontroli ze strony organów samorządu. Należą do nich m.in. programy branżowe, strategie postępowania w ramach konkretnych obszarów, uchwały budżetowe i inne dokumenty finansowe, określające krótko i długofalowe kierunki koncentracji środków finansowych, projekty międzysektorowe i międzyorganizacyjne, w tym zlecanie organizacji zadań publicznych organizacjom pozarządowym czy klubom sportowym.

Dodatkowo rekomendowane jest również przyjęcie i aktualizacja szczegółowych programów i planów określających dokładny zakres działań koniecznych do realizacji w zakresie celów wskazanych w Strategii w poszczególnych dziedzinach (np. pomocy społecznej, ochrony środowiska, rewitalizacji, gospodarki niskoemisyjnej oraz pozostałych strategii i programów jednorocznych).

Wobec powyższego, dla sprawnej realizacji przedmiotowej strategii konieczne będzie aktualizowanie, opracowywanie i wdrażanie następujących dokumentów (strategii, programów, planów) wykonawczych:

- Programu Ochrony Środowiska,
- Projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe,

- Programu Opieki nad Zabytkami,
- Wieloletniego programu gospodarowania zasobem mieszkaniowym gminy,
- Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych,
- Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Ofiar Przemocy Domowej,
- Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii,
- Programu Wspierania Rodziny.

Ważnym aspektem wdrażania Strategii jest również zachęcanie lokalnej społeczności do aktywnego udziału w planowaniu i realizacji zaplanowanych działań, przyczyniających się do rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy. Pełna wersja Strategii znajdować się będzie na stronie internetowej Gminy oraz dostępna będzie do wglądu w Urzędzie Gminy.

Monitoring wdrażania Strategii będzie służył identyfikacji osiągniętych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z założeniami i celami. Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji Strategii. Będzie ona polegała na gromadzeniu i opracowywaniu pozyskanych informacji oraz danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych.

Monitorowanie umożliwi:

- bieżącą ocenę realizacji działań i osiągnięcia celów,
- prognozowanie możliwych zmian warunków realizacji Strategii,
- podjęcie czynności naprawczych i zabezpieczających,
- informowanie lokalnej społeczności o osiągniętych efektach,
- zapewnienie spójności różnych dokumentów programowych.

Ewaluacja oznacza systematyczne zbieranie, analizę i interpretację danych w celu określenia wartości Strategii. W szerokim pojęciu proces ten musi odpowiadać na pytanie, w jakim stopniu strategia rozwiązuje realne problemy społeczności lokalnej, w wąskim zaś aspekcie ewaluacja koncentruje się na realizacji oceny zapisów strategii np. wskaźników realizacji celów i działań strategii, rozwiązywania problemów. Ewaluacji podlegać będzie materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen; oraz ocena trafności, skuteczności, efektywności, użyteczności, trwałości i spójności.

Monitoring realizacji celów strategicznych prowadzony będzie co 5 lat w oparciu o zestaw wskaźników, których propozycje zostały określone w rozdziale 2 niniejszego dokumentu.

Sprawozdawczość na potrzeby monitoringu i ewaluacji zadań przypisanych do poszczególnych celów będzie realizowana co 2 lata, w oparciu o analizę wskaźnikową, na

podstawie własnych danych i informacji statystyki publicznej generowanej przez Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, a także statystyk realizatorów działań. Organem odpowiedzialnym za monitorowanie będzie Wójt Gminy Dzierżążnia, który realizuje swoje zadania poprzez jednostki podległe.

Ponadto do ewaluacji zostanie wykorzystana metoda samodzielnej oceny stopnia realizacji Strategii i osiągniętych efektów, dokonywana siłami własnymi na podstawie zbioru informacji pochodzących ze sprawozdań i raportów. Bezpośrednim wskaźnikiem wykonania Strategii będzie stopień realizacji zaplanowanych w niej działań.

Informacje przede wszystkim zawarte będą w sporządzanym w terminie do dnia 31 maja każdego roku, raporcie o stanie gminy, który wynika z obowiązku nałożonego na jednostki samorządu terytorialnego zobowiązaniem wynikającym z art. 28aa ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2025 poz. 1153 ze zm.). Prowadzony monitoring pozwoli na wykrycie zagrożenia w zakresie braku realizacji danego zadania i osiągnięcia założonych wskaźników oraz na ewentualną konieczność modyfikacji planowanych do realizacji działań lub podmiotów współpracujących przy ich realizacji.

Co roku od zakończenia realizacji Strategii sporządzony zostanie raport z ewaluacji zawierający podsumowanie efektów wybranych do realizacji działań w całym okresie jej wdrażania. Pozwoli to uzyskać pełny obraz i ocenę realizacji założeń Strategii. Będzie on również określał wnioski i rekomendacje, które pozwolą usprawnić proces wdrażania Strategii na kolejne lata.

8. Ramy finansowe i źródła finansowania

Zaplanowane do realizacji działania wskazane w Strategii, oprócz odpowiednich zasobów ludzkich i rzeczowych, muszą posiadać odpowiednie zasoby finansowe. Efektywna polityka rozwoju Gminy powinna wykorzystywać dostępne zewnętrzne środki finansowe oraz być dostosowana do możliwości budżetowych. Gmina Dzierżążnia, przystępując do realizacji danego działania, w pierwszej kolejności analizuje możliwość pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania na ten cel, tj.

- środki pochodzące z budżetu państwa,
- środki budżetowe jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu,
- fundusze europejskie dostępne w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego, Inicjatyw Wspólnotowych oraz w ramach Wspólnej Polityki Rolnej,
- fundusze celowe np. Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej czy Funduszu Sprawiedliwości,
- fundusze Europejskiego Instrumentu Odbudowy,

- inne fundusze związane z funkcjonowaniem Unii Europejskiej np. Fundusze Norweskie, fundusze EOG),
- środki sektora pozarządowego oraz środki prywatne w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego,
- kredyty bankowe, pożyczki oraz inne instrumenty finansowe rynku kapitałowego.

Główne źródła finansowania działań oraz wkładu własnego stanowi budżet Gminy. Część działań przewidzianych w Strategii należy do zadań realizowanych w ramach funkcjonowania gminnych jednostek organizacyjnych. Wobec tego środki na te działania pochodzić będą z dochodów własnych Gminy. Realizacja części działań zakłada również współpracę z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, stowarzyszeniami, pozostałymi partnerami. Współpraca ta może również opierać się na wspólnym finansowaniu działań, przekazaniu dotacji na ich realizację.

W poniższej tabeli przedstawiono szacunkowy harmonogram realizacji działań wyznaczonych w Strategii.

Tabela 11. Harmonogram realizacji działań Strategii Rozwoju Gminy

Cel operacyjny	Kierunki działań	Zadania	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	Planowane koszty realizacji zadania/ planowane źródło finansowania
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Cel strategiczny 1. Wysoki standard życia mieszkańców, sprzyjający aktywności oraz integracji społeczności lokalnej													
Cel operacyjny 1.1. Kompleksowy system wsparcia i usług opiekuńczych dla osób starszych, niepełnosprawnych oraz rodzin w trudnej sytuacji życiowej	Rozwój usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych w miejscu zamieszkania												środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), środki z funduszy krajowych (Budżet Państwa), środki z funduszy zagranicznych, w tym europejskich, inne środki zewnętrzne
	Tworzenie stacjonarnych i półstacjonarnych form wsparcia												
	Wdrożenie nowoczesnych systemów teleopieki												
	Edukacja i aktywizacja seniorów												
	Zintegrowane wsparcie rodzin w kryzysie oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu												
Cel operacyjny 1.2. Atrakcyjna oferta edukacyjna oraz nowoczesne warunki dla rozwoju dzieci i młodzieży	Utworzenie form instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3												środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), środki z funduszy krajowych (Budżet Państwa), środki z funduszy zagranicznych, w tym europejskich, inne środki zewnętrzne
	Modernizacja i doposażenie infrastruktury oświatowej												
	Stały rozwój i pogłębianie wiedzy kadry pedagogicznej												
	Rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i kół zainteresowań												
Cel operacyjny 1.3. Zwiększona aktywność społeczna i wsparcie lokalnych organizacji	Pobudzanie aktywności obywatelskiej i przeciwdziałanie bierności społecznej												środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), środki z funduszy krajowych (Budżet Państwa), środki z funduszy zagranicznych, w tym europejskich, inne środki zewnętrzne
	Inicjowanie i stymulowanie lokalnej współpracy sąsiedzkiej oraz samopomocy												
	Wsparcie lokalnych organizacji pozarządowych												
	Modernizacja, remonty i doposażenie remiz OSP oraz świetlic wiejskich												
	Systematyczny rozwój i podnoszenie kompetencji administracji samorządowej												
Cel operacyjny 1.4. Rozwinięta i powszechnie dostępna oferta kulturalna i sportowo-rekreacyjna	Rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej												środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), środki z funduszy krajowych (Budżet Państwa),
	Wszechstronne wsparcie lokalnych podmiotów sportowych i kulturalnych												

Strategia Rozwoju Gminy Dzierżążnia na lata 2026-2035

Cel operacyjny	Kierunki działań		Zadania	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	Planowane koszty realizacji zadania/ planowane źródło finansowania
1	2		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	Zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego													środki z funduszy zagranicznych, w tym europejskich, inne środki zewnętrzne
Cel strategiczny 2. Zróżnicowana gospodarka gminy, oparta na lokalnej przedsiębiorczości oraz rolnictwie														
Cel operacyjny 2.1. Wzmocniona przedsiębiorczość lokalna	Rozwój partnerstwa publiczno-prywatnego i aktywna promocja lokalnego biznesu													środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), środki z funduszy krajowych (Budżet Państwa), środki z funduszy zagranicznych, w tym europejskich, inne środki zewnętrzne
	Wsparcie rozwoju mikroprzedsiębiorczości, w tym usług lokalnych, drobnego handlu oraz działalności jednoosobowych													
Cel operacyjny 2.2. Zintegrowana oferta gospodarcza, bazująca na rolnictwie i turystyce	Wsparcie rolnictwa ekologicznego oraz tworzenia krótkich łańcuchów dostaw													środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), środki z funduszy krajowych (Budżet Państwa), środki z funduszy zagranicznych, w tym europejskich, inne środki zewnętrzne
	Rozwój usług turystycznych i rekreacyjnych bazujących na lokalnym dziedzictwie													
	Opracowanie oferty inwestycyjnej i promocja gospodarcza gminy ukierunkowana na stymulowanie rozwoju inicjatyw agroturystycznych													
Cel strategiczny 3. Spójna i uporządkowana przestrzeń gminy, wyposażona w zmodernizowaną infrastrukturę drogową oraz techniczną														
Cel operacyjny 3.1. Zmodernizowana i bezpieczna infrastruktura drogowa oraz pieszo-rowerowa	Budowa, przebudowa i modernizacja sieci dróg gminnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą													środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), środki z funduszy krajowych (Budżet Państwa), środki z funduszy zagranicznych, w tym europejskich, Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego, inne środki zewnętrzne
	w tym	Remonty dróg gminnych (w tym m.in. droga Rakowo – Gumowo)												
	Rozwój infrastruktury dla komunikacji pieszej i rowerowej													
	Rozwój komunikacji publicznej													
Cel operacyjny 3.2. Rozbudowana infrastruktura techniczna oraz cyfrowa	Modernizacja stacji uzdatniania wody (SUW) oraz przestarzałej infrastruktury wodociągowej													środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), środki z funduszy krajowych (Budżet Państwa),
	Zapewnienie powszechnego dostępu do szerokopasmowego internetu													

Strategia Rozwoju Gminy Dzierżążnia na lata 2026-2035

Cel operacyjny	Kierunki działań		Zadania	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	Planowane koszty realizacji zadania/ planowane źródło finansowania
1	2		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	Rozbudowa i unowocześnienie oświetlenia ulicznego													środki z funduszy zagranicznych, w tym europejskich, inne środki zewnętrzne
Cel operacyjny 3.3. Zrównoważone planowanie przestrzenne sprzyjające spójności osadniczej gminy	Kształtowanie ładu przestrzenno-funkcjonalnego gminy													środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), środki z funduszy krajowych (Budżet Państwa), środki z funduszy zagranicznych, w tym europejskich, inne środki zewnętrzne
	w tym	Dostosowanie dokumentów planistycznych gminy do aktualnych bieżących potrzeb urbanistycznych												
	Działania na rzecz komunalnego zasobu mieszkaniowego													
Cel strategiczny 4. Dobra jakość środowiska naturalnego i odporność na zmiany klimatyczne														
Cel operacyjny 4.1. Wydajny i nowoczesny system oczyszczania ścieków i gospodarki odpadami	Kompleksowe wsparcie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków													środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), środki z funduszy krajowych (Budżet Państwa), środki z funduszy zagranicznych, w tym europejskich, inne środki zewnętrzne
	Inwentaryzacja i monitoring szczelności zbiorników bezodpływowych (szamb)													
	Optymalizacja systemu gospodarki odpadami													
Cel operacyjny 4.2. Ograniczona niska emisja oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE)	Rozwój instalacji odnawialnych źródeł energii													środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), środki z funduszy krajowych (Budżet Państwa), środki z funduszy zagranicznych, w tym europejskich, inne środki zewnętrzne
	Poprawa efektywności energetycznej budynków i likwidacja nieefektywnych źródeł ciepła													
Cel operacyjny 4.3. Rozwinięty system małej retencji i zabezpieczenie gminy przed skutkami suszy	Budowa i rozwój infrastruktury małej retencji wodnej													środki własne (Budżet Gminy Dzierżążnia), środki z funduszy krajowych (Budżet Państwa), środki z funduszy zagranicznych, w tym europejskich, inne środki zewnętrzne
	w tym	Budowa małej retencji w miejscowościach Kucice i Wierzbica Pańska												
	Racjonalne zagospodarowanie dolin i cieków wodnych													
	Systematyczna edukacja ekologiczna mieszkańców i rolników													

Źródło: Opracowanie własne

Spis tabel i rysunków

Tabela 1. Analiza SWOT – wymiar społeczny	21
Tabela 2. Analiza SWOT – wymiar gospodarczy	22
Tabela 3. Analiza SWOT – wymiar przestrzenny	23
Tabela 4. Analiza SWOT – wymiar klimatyczno-środowiskowy	24
Tabela 5. Problemy, przyczyny i potrzeby rozwojowe gminy	27
Tabela 6. Cele strategiczne i operacyjne	31
Tabela 7. Cel strategiczny 1. Wysoki standard życia mieszkańców, sprzyjający aktywności oraz integracji społeczności lokalnej	33
Tabela 8. Cel strategiczny 2. Zróżnicowana gospodarka gminy, oparta na lokalnej przedsiębiorczości oraz rolnictwie	41
Tabela 9. Cel strategiczny 3. Spójna i uporządkowana przestrzeń gminy, wyposażona w zmodernizowaną infrastrukturę drogową oraz techniczną	45
Tabela 10. Cel strategiczny 4. Dobra jakość środowiska naturalnego i odporność na zmiany klimatyczne	50
Tabela 11. Harmonogram realizacji działań Strategii Rozwoju Gminy	89
Rysunek 1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Dzierżążnia	56
Rysunek 2. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Dzierżążnia – środowisko przyrodnicze	59
Rysunek 3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Dzierżążnia – infrastruktura komunikacyjna	61
Rysunek 4. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Dzierżążnia – infrastruktura techniczna	63
Rysunek 5. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Dzierżążnia – infrastruktura społeczna	65
Rysunek 6. Podział zadań realizacji Strategii Rozwoju Gminy	85